

De upåagtede krænkelseserfaringer

En undersøgelse af voldtægtsfres kampe for anerkendelse og mod stigmatisering

De upågtede krænkelseserfaringer

En undersøgelse af voldtægtsfres kampe for anerkendelse og mod stigmatisering

Speciale

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Aalborg Universitet, august 2012

Udarbejdet af: Tanja Leth Engsbro & Britt Marie Droob

Studienummer: 20100880 & 20101010

Vejleder: Søren Juul

Antal typeenheder (inkl. mellemrum): 219.852

Forsidefoto: TT.BB ©

Forord

Vores håb er, at dette speciale kan bidrage til refleksion, handling og synliggørelse af voldtægtsfres krænkelsererfaringer og anerkendelseskampe med henblik på at reducere tabuer og fordomme omkring voldtægt.

Dette speciale var ikke blevet en realitet uden de modige interviewpersoner, som turde vove sig frem og dele deres private og personlige oplevelser – I skal have mange tak!

Dertil skylder vi ikke mindst vores familie og venner en stor tak for deres uvurderlige hjælp, støtte og tålmodighed.

God læselyst!

Tanja Leth Engsbro

Britt Marie Droob

København d.10. august 2012

Abstract

This thesis focuses on stigmatization and lack of recognition of rape victims. In the light of the limited perspectives on recognition of rape victims in existing research, the aim is to examine how recognition is understood in relation to rape victims and how their struggles for recognition play out. The thesis is based on a critical hermeneutic scientific theoretical approach as well as empirical material resulting from qualitative, semi-structured interviews with rape victims. In the analysis, the empirical material is confronted with a theoretical framework, constituted by Axel Honneth's theory of recognition and Erving Goffman's theory of stigmatization. The present study shows that the violation and lack of recognition experienced by rape victims are not only linked to the rape itself, but also to the stigmatization and tabooing silence of the surroundings. Consequently, rape victims are faced with rooted prejudices and taboos and their struggles for recognition are played out individually and silently. It is concluded that recognition of rape victims involves a willingness to commit to a minimal joint relation of recognition, allowing for an expanded mutual confidentiality, which respects their different needs. An important finding is the indication from the rape victims that sharing their experiences has a positive impact on their own situation and self-worth, to the benefit of themselves and others. This study calls for the need for societal recognition of rape as a social problem, including emphasizing the importance of relaying the rape victims' experiences of violations. Thus, a visibility of these experiences hold the potential to reduce taboos and differentiate prejudices concerning rape and rape victims and at the same time highlight the need for joint solidarity in the struggle for recognition. Finally, perspectives and reflections on the development of social work in relation to rape victims and rape as a social problem are offered. It is argued that social programs for rape victims as well as interdisciplinary knowledge sharing should be given a higher political-economic priority, which would contribute to their opportunities for personal growth and recognition in social work.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1

Introduktion til undersøgelsesfeltet

Indledning	side 01
Forforståelser, motivation og formål	side 02
Voldtægt som socialt problem	side 04
Litteraturstudie	side 07
Problemfelt	side 15
Problemformulering	side 16

Kapitel 2

Undersøgelsens videnskabsteoretiske orientering

Overvejelser omkring valg af videnskabsteoretisk positionering	side 17
Redegørelse for vores hermeneutiske orientering	side 18
Koblingen mellem filosofisk hermeneutik og kritisk teori	side 21

Kapitel 3

Undersøgelsens metode

Metodiske overvejelser	side 25
Empirisk grundlag	side 26
Kvalitetsvurdering	side 32

Kapitel 4

Undersøgelsens teoretiske perspektiver

Axel Honneths anerkendelsesteori	side 34
--	---------

Erving Goffmans teori om stigmatisering	side 37
Sammenfatning af undersøgelsens teoretiske perspektiver.....	side 40

Kapitel 5

Undersøgelsens analysestrategi

Analysens opbygning og analyseredskaber	side 43
Analytisk tilgang	side 44

Kapitel 6

Undersøgelsens analyse

Analyseafsnit I – Krænkelser og anerkendelse	side 45
Sammenfatning af analyseafsnit I – Krænkelser og anerkendelse	side 61
Analyseafsnit II – Voldtægtsfres anerkendelseskampe	side 62
Sammenfatning af analyseafsnit II – Voldtægtsfres anerkendelseskampe	side 78

Kapitel 7

Undersøgelsens konklusion	side 80
---------------------------------	---------

Kapitel 8

Perspektivering af undersøgelsens fund	side 85
--	---------

Litteraturliste

Bilagsoversigt

Ansvarsfordeling

Følgende afsnit er skrevet i fællesskab: Kapitel 1: Introduktion til undersøgelsesfeltet, Kapitel 5: Undersøgelsens analysestrategi, Kapitel 7: Undersøgelsens konklusion og Kapitel 8: Perspektivering af undersøgelsens fund.

Tanja Leth Engsbro er ansvarlig for følgende afsnit i specialet:

Kapitel 2: Undersøgelsens videnskabsteoretiske orientering

Kapitel 4: Undersøgelsens teoretiske perspektiver; Erving Goffmans teori om stigmatisering

Kapitel 6: Undersøgelsens analyse; Analyseafsnit I – Krænkelser og anerkendelse

Britt Marie Droob er ansvarlig for følgende afsnit i specialet:

Kapitel 3: Undersøgelsens metode

Kapitel 4: Undersøgelsens teoretiske perspektiver; Axel Honneths anerkendelsesteori

Kapitel 6: Undersøgelsens analyse; Analyseafsnit II – Voldtægtsfres anerkendelseskampe

Kapitelloversigt

Kapitel 1 er en introduktion til specialets undersøgelsesfelt, hvor vi fremlægger vores forforståelser og tilkendegiver vores fordomme samt giver et indblik i den eksisterende forskning på området med henblik på at afgrænse vores problemfelt og heraf udlede specialets problemformulering. Dernæst følger, i **kapitel 2**, en redegørelse for specialets videnskabsteoretiske orientering, der danner ramme for vores tilgang til forståelse og erkendelse. Mens **kapitel 3** indeholder en indføring i de metodiske overvejelser og valg vedrørende indsamling og behandling af vores empiri, samt en kvalitetsvurdering af undersøgelsen, omfatter **kapitel 4** en præsentation af specialets teoretiske perspektiver. I **kapitel 5** er fokus på undersøgelsens analysestrategi, herunder analysens opbygning og samspillet mellem teori og empiri. Selve analysen følger i **kapitel 6**, hvor de empiriske fund udfoldes, og de teoretiske begreber appliceres, således at problemformuleringen besvares. Endelig består **kapitel 7** og **kapitel 8** af henholdsvis en sammenfatning af undersøgelsens fund, samt en perspektiverende diskussion af disse fund i relation til udviklingen af det sociale arbejdes virke.

Kapitel 1

Introduktion til undersøgelsesfeltet

Dette speciale er en kritisk-hermeneutisk undersøgelse af voldtægtsfres erfaringer med omgivelsernes¹ stigmatisering og manglende anerkendelse. I dette indledende kapitel præsenterer vi specialets undersøgelsesfelt, hvilket omfatter en redegørelse for vores grundlæggende forståelser og antagelser samt vores drivkraft bag og formål med at undersøge voldtægt som et socialt problem. Dernæst vil vi, gennem et litteraturstudie, forholde os til og reflektere over den eksisterende forskning i voldtægt i relation til anerkendelse og stigmatisering af voldtægts ofre. Dette leder os frem til undersøgelsens problemfelt, hvor vi vil indkredse vores problemstilling og heraf udlede undersøgelsens problemformulering.

Indledning

Med jævne mellemrum fylder brutale voldtægtssager diverse medier og giver for en stund anledning til forargelse og diskussion. De sensationslystne mediers interesse for, på detaljeret vis, at indvie os i enkeltsager synes imidlertid at overskygge et konstant fokus på voldtægtsproblematikken. Dette, selvom voldtægt altid har fundet sted – i alle kulturer og samfundstyper, til alle tider. Voldtægt er noget, som primært kvinder fra barnsben, i et større eller mindre omfang, bliver advaret om, men samtidigt opfordret til ikke at frygte, fordi det så sjældent sker. Men det sker! Til trods for, eller måske i kraft af, en samfundstendens med stort fokus på krop og seksualitet synes voldtægt til stadighed at være forbundet med tabuer og fordomme. I en

¹ Med omgivelserne mener vi de sociale relationer, som voldtægts ofre møder og samhandler med – det være sig familie, venner samt offentlige og private institutioner.

tid, hvor identitet umiddelbart er bundet op om vores kroppe, fremstår voldtægt som en identitetskrænkelse og en berøvelse af frihed.

Forforståelser, motivation og formål

I kraft af vores hermeneutiske tilgang, der vil blive begrundet og udfoldet i specialets videnskabsteoretiske kapitel, vedkender vi os, at vi aldrig går forudsætningsløst til det fænomen, vi ønsker at undersøge og forstå. Der går altid en forståelse forud for vores nuværende forståelse (Højberg, 2007). Denne *forforståelse* giver os en grundlæggende idé om, hvordan vi skal gribe voldtægt som undersøgelsesfelt an – hvad vi skal lede efter for at forstå voldtægt og de problematikker, der er knyttet hertil (Gilje & Grimen, 2002). Derfor vil vi i dette afsnit fremlægge vores fordomme og forforståelser om voldtægt med henblik på at skabe en gennemsigtighed for læseren af vores udgangspunkt for forståelse af voldtægt som undersøgelsesfelt. Imidlertid vil vi først redegøre for vores anvendelse af begrebet voldtægtsoffer i nærværende speciale. Vores antagelse er, at termene voldtægtsoffer og voldtægtsramt afspejler de opfattelser, som personer udsat for voldtægt bliver mødt med og fremstillet som – i den almene befolkning, i medierne og i kontakten til offentlige hjælpetilbud samt i deres vidensdeling om voldtægt. Efter vores opfattelse kan der være betænkeligheder forbundet med at anvende betegnelsen voldtægtsoffer, idet man risikerer at påtvinge eller fastholde nogle mennesker i en offerkategori, som de ikke kan identificere sig med. Ligeledes er vi opmærksomme på, at betegnelsen voldtægtsramt kan henvise til, at man, ligesom ved en sygdomstilstand, rammes af en sygdom, hvilket for nogle kan opfattes som en stødende underkendelse af voldtægtens karakter som en forbrydelse, der omfatter en gerningsmand og et offer. Med disse overvejelser taget i betragtning anvender vi i nærværende speciale termen voldtægtsoffer om en person, som har været udsat for voldtægt², idet vi er enige i Engbergs anskuelser om, at voldtægts ofre er ”ofre for en anden persons sygelige handling, som har konsekvenser for resten af (deres, red.) liv” (Engberg, 2011:7).

Vores grundantagelse om voldtægt er, at det er en fysisk såvel som en psykisk krænkelse, der kan nedbryde individets positive selvforhold og som, jf. indledningen, kan være dybt tabuiseret og

² I lovgivningen defineres voldtægt som ”et vaginalt samleje tiltvunget ved brug af vold eller trusler om vold”, mens et oralt eller analt overgreb bliver defineret som ”anden kønslig omgang” jf. § 224. I specialet anvendes begrebet voldtægt om begge definitioner (<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=138671#Kap24>).

forbundet med, at voldtægts ofre bliver mødt med fordomme af omgivelserne. Af denne antagelse bringes vores teoretiske forforståelse i spil. Vores teoretiske referenceramme omfatter blandt andet Axel Honneths anerkendelsesteori og Erving Goffmans teori om stigmatisering. Disse teoretiske ledetråde giver os en umiddelbar forståelse af, at voldtægt udgør en krænkelse, der kan ses som en modsætning til anerkendelse, og som nedbryder individets positive selvforhold og kan føre til stigmatisering.

På baggrund af denne overordnede forforståelse af voldtægt, anerkendelse og stigmatisering er motivationen bag nærværende speciale opstået i et felt mellem indignation og bekymring. En indignation over selve voldtægten og en bekymring over, hvordan vi hver især og som samfund forholder os til mennesker, som har været udsat for voldtægt. I den forbindelse er vi nysgerrige efter at udfordre og revidere vores nuværende forståelse af voldtægt og voldtægts ofre – herunder udforske, hvilke krænkelseserfaringer voldtægts ofre har gjort sig. Hertil er vores formodning, at krænkelse ikke alene kan knyttes til selve voldtægten, men også til tiden efter voldtægten: At omgivelsernes fordomme og tabuiserende stilhed omkring voldtægt skaber en stigmatisering – en nedværdigelse – af voldtægts ofre, der kan opleves som endnu en krænkelseserfaring. Med udgangspunkt i denne betragtning, hvor voldtægt bliver til et socialt problem og ikke blot et individuelt problem, vil vi, med anerkendelse som et pejlemærke for positiv identitetsudvikling, lytte til voldtægts ofres krænkelseserfaringer og forholde os kritisk til deres omgivelser, stigmatisering og manglende anerkendelse.

Specialets overordnede formål er derfor at bidrage til at nuancere eksisterende forståelser af voldtægt og voldtægts ofre, hvilket vi betragter bedst lader sig gøre ved at lytte til de personer, som kan give os den mest reelle forståelse, nemlig voldtægts ofrene selv. Derigennem er det vores mål at bidrage til rette fokus mod voldtægts ofres behov for hjælp og støtte samt til udvikling af det sociale arbejde på området.

Når vi anskuer voldtægt som en problematik set i relation til det sociale arbejdes virke, er det grundet vores forforståelse af, hvad et socialt problem er. Følgende afsnit vil derfor være en redegørelse af, hvordan vi betragter voldtægt som et socialt problem.

Voldtægt – et socialt problem

Specialets grundpræmis er, at voldtægt er et socialt problem. Dette anskuer vi ud fra følgende ofte forekommende kriterier for, hvad et socialt problem er:

- Et socialt problem er en uønsket situation eller tilstand, der anfægter samfundets normer og værdier.
- Et socialt problem vedrører forstyrrende sociale relationer mellem forskellige grupper eller mellem individer og samfundet.
- Et socialt problem omfatter et signifikant antal personer eller en signifikant befolkningsgruppe i samfundet.
- Et socialt problem fordrer et ansvar, som påhviler såvel den enkelte som samfundet og dets private, offentlige og frivillige institutioner (Meeuwisse & Swärd, 2004; Rubington & Weinberg, 2003).

Voldtægt er en uønsket situation, der strider mod samfundets kulturelle normer og værdier

At voldtægt bliver betragtet som en forbrydelse afspejles i straffelovens definition af voldtægt, kapitel 24, § 216: ”Den, der tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold, straffes for voldtægt med fængsel indtil 8 år. Med vold sidestilles hensættelse i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen” (<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=138671#Kap24>).

Voldtægt kan endvidere anskues at stride mod samfundets normer og værdier ud fra den betragtning, at en følgevirkning af voldtægt kan være omfattende psykiske men såsom lavt selvværd, depression, angst og isolation (Hallmann, 1997). Det kan føre til, at faste holdepunkter i hverdagen, såsom studie og job, ikke længere kan varetages optimalt, hvilket muligvis vil hindre individets samfundsdeltagelse og dermed anfægte samfundets normer og værdier i forhold til velfærd for den enkelte som for resten af samfundet (Allardt, 1975).

Voldtægt omhandler fysisk og psykisk voldelige sociale relationer mellem individer i samfundet

I mange voldtægtssager er relationen mellem gerningsmand og offer forud for voldtægten kendetegnet ved et kortere bekendtskab, fx stiftet til en fest, eller en længerevarende relation, fx som kollegaer, naboer eller forhenværende kærester. Til trods for, at medierne ofte beretter om voldtægter, hvor parterne ikke kender hinanden forud for overfaldet, forekommer disse tilfælde ikke så hyppigt (Jensen et al., 2010; Hilden et al., 2011; Balvig et al. 2009).

Voldtægt omfatter et signifikant antal personer eller en signifikant befolkningsgruppe i samfundet

Det skønnes, at ca. 3000 personer årligt udsættes for voldtægt i Danmark (Balvig & Kyvsgaard, 2010). Det svarer til otte voldtægter om dagen eller en hver tredje time! I 2010 var 97 % af de personer, som henvendte sig til Center for Voldtægts ofre i Aarhus kvinder. Tilsvarende var ca. 2 % af de henvendelser, som Center for Seksuelle Overgreb³ i København modtog i 2010 fra mænd. Hovedparten af kvinderne, som henvendte sig, var mellem 12 og 25 år (Jensen et al., 2010; Hilden et al., 2011). Ifølge litteraturen tegner der sig et billede af, at kvinder som i forvejen er socialt udsatte – med lavere uddannelser, dårligere job og med markant hyppigere kontakt til sundhedsvæsenet end resten af befolkningen – synes at være særligt udsatte for voldtægt (Balvig et al., 2009).

Voldtægt fordrer et samfundsmæssigt ansvar i form af offentlige, frivillige og private indsatser

I Danmark eksisterer der otte centre, hvor specialuddannet personale – læger, sygeplejersker, socialrådgivere og psykologer – tilbyder voldtægts ofre akut og gratis medicinsk og psykosocial hjælp. Centrene i Aarhus og København danner desuden et nationalt videnscenter om voldtægt. På centrene kan voldtægts ofre få hjælp til at afklare, om voldtægten skal anmeldes, ligesom der tilbydes hjælp til at kontakte politi og pårørende. Desuden tilbydes en retslægelig undersøgelse, der kan dokumentere samt sikre biologiske spor; resultaterne gemmes i tre måneder, hvilket kan give

³ Tidligere Center for Voldtægts ofre.

voldtægts ofre tid til at overveje en anmeldelse. Centrene tilbyder tillige voldtægts ofre at blive testet for kønssygdomme og graviditet – et enslydende tilbud uafhængigt af, om voldtægten politianmeldes eller ej. Tilbuddet er dog betinget af, at henvendelsen til centrene sker senest syv døgn efter overgrebet, grundet spormæssige hensyn og centrenes begrænsede ressourcer. I mange tilfælde henvender voldtægts ofre sig måneder og år efter voldtægten for at få psykologisk hjælp, men må afvises, fordi tidsgrænsen er overskredet (Jensen et al., 2010; Hilden et al., 2011).

Foruden offentlige hjælpetilbud, som centrene repræsenterer, ses indsatser med afsæt i frivilligt foreningsarbejde, der yder støtte og rådgivning til voldtægts ofre, som eksempelvis Joan-Søstrene i København (www.joan-soestrene.dk). Derudover har privatpersoner, som Maria Engberg, iværksat initiativer for at skabe opmærksomhed omkring voldtægt, fx i form af bøger, hjemmesider og blogs, der kan medvirke til at oplyse og skabe debat om voldtægt (Engberg, 2011; www.duerikkealene.dk).

Ud fra kriterierne for et socialt problem anskuer vi voldtægt som et socialt frem for et individuelt problem. Denne betragtning bundner tillige i en hermeneutisk opfattelse af, at vi mennesker i vores væren i verden – vores livsudfoldelse og den måde, hvorpå vi forstår verden – er underlagt nogle samfundsmæssige og historiske betingelser, hvor samfund og individ ikke kan betragtes som adskilte dele, men må ses i lyset af hinanden. På denne baggrund finder vi det relevant, at det sociale arbejde med voldtægts ofre bør sigte mod at fremme social forandring i relation til det enkelte individ såvel som til samfundet (Meeuwisse et al., 2007). I tilknytning hertil følger vores argumentation Høilund og Juuls betragtning om, at grundstenen i praktisk socialt arbejde er at bidrage til menneskelig opblomstring (Høilund & Juul, 2005). Det at understøtte den enkelte borger i, for så vidt muligt, at kunne forfølge sin egen vision om et godt liv og i styrkelsen af en positiv identitet, er godt for den enkelte og for samfundet som helhed (ibid.).

Litteraturstudie

Med afsæt i vores betragtning af voldtægt som et socialt problem, samt vores forforståelser af anerkendelse og stigmatisering, vil vi i det følgende reflektere over, hvordan den eksisterende forskning i voldtægt forholder sig til anerkendelse og stigmatisering af voldtægts ofre. Dette med sigte på at synliggøre forskellige forståelser af voldtægt samt for at udvide vores forståelseshorisont. For at danne os et overblik over den eksisterende forskning og viden om voldtægt har vi foretaget et afgrænset litteraturstudie⁴. Foruden at indgå som en del af vores forståelse af voldtægt bidrager litteraturstudiet til at indkredse vores problemfelt samt at tydeliggøre specialets position i forhold til eksisterende perspektiver på voldtægt. Det er selvsagt umuligt at redegøre for samtlige perspektiver, hvorfor vi i det følgende afsnit blot vil gennemgå nogle af de centrale tematikker, vi hæftede os ved under søgningen.

Et kønnet perspektiv på voldtægt

I faglitteraturen fra 1970'erne anskues voldtægt ud fra et feministisk perspektiv som kvindeundertrykkelse og mænds voldelig magtdemonstration (Lykkjen, 1976). Gennem 1980'erne rettedes fokus i højere grad mod kønsroller og samfundsstruktur som led i en helhedsforståelse af voldtægtsproblematikken (Carstensen et al., 1981).

I et nutidigt perspektiv peger forskningen på, at kønnethed stadigvæk har en central plads i anskuelser af voldtægtsproblematikken, omend der er tale om forskellige indfaldsvinkler på kønsperspektivet. Heinskou (2010) fremhæver fx, at det at eksperimentere med magt, undertrykkelse, lyst og fare i det seksuelle møde ikke kun er forbeholdt mænd. Seksuelle møder

⁴ Litteraturstudiet er baseret på en systematisk elektronisk litteratursøgning af dansk og international litteratur på området. Søgningen er foretaget på biblioteksdata-baserne: LIBRIS, BIBSYS samt hjemmesiderne: www.bibliotek.dk og www.google.dk. I søgningen er følgende søgeord blevet anvendt: 'voldtægt', 'voldtægt (og) socialt arbejde', 'voldtægt (og) sociale problemer', 'voldtægt (og) anerkendelse', 'voldtægt (og) stigmatisering', 'voldtægt (og) krænkelse', 'rape', 'social work', 'social problem', 'voldtægt' og 'voldtægt'. Litteratursøgningen viste, at der generelt er skrevet meget om voldtægt i såvel nationale som internationale undersøgelser, forskningsrapporter, projekter, artikler, kronikker og skønlitteratur. Dog er der, ud fra vores anvendte søgeord, skrevet meget lidt om voldtægt i relation til socialt arbejde og endnu mindre om voldtægt i relation til stigmatisering og anerkendelse. På denne baggrund har vi opbygget vores litteraturstudie ud fra centrale tematikker i forskningen, hvor vi forholder os reflektivt til voldtægt i relation til stigmatisering og anerkendelse.

opstår i et rum af nye og traditionelle værdier, hvor kvinders behov for selvscenesættelse og kønnede spil kan ses i en bytteøkonomisk optik, der kan efterlade mænd usikre på spillereglerne og magtesløse overfor falske anmeldelser.

Omvendt ses der imidlertid en tendens til, at voldtægt til stadighed er forbundet med et traditionelt kønsdominans-undertrykkelsesforhold, hvor undertrykkelsen består i, at det kvindelige køns medbestemmelse og deltagelsesret er ekstremt reduceret eller helt udelukket (Pedersen et al., 2011). På baggrund af dominans- og undertrykkelsesaspekter i overgrebene fremhæver Pedersen et al. (2011), at det kvindelige køn udsættes for krænkelse i selve voldtægten samt potentielt i efterfølgende situationer i relation til omgivelserne. Der peges på, at kvinder igennem empowermentprocesser⁵ bliver i stand til at modvirke afmagt efter voldtægten, men at det fordrer anerkendelse og respekt fra nære relationer såvel som samfundsmæssige.

Vores refleksioner

Ud fra litteraturens kønsperspektiv finder vi, at generaliserede italesættelser af de hierarkiske forskelsrelationer, herunder dominans – og undertrykkelsesrelationer mellem kønnene, synes at bidrage til selvfølgelige magtdiskurser, hvor kvinder kan blive stigmatiseret som undertrykte, dominerede og ofre individer, og hvor mænd pr. definition ikke er ofre, men gerningsmænd. Vi sætter spørgsmålstegn ved, om dette altid er tilfældet, samt om kønsperspektivet bidrager til en overfokusering på det kvindelige køn, der muligvis forstærker tabuet for mandlige voldtægtsofre. Dette giver os anledning til at reflektere over, hvorvidt den krænkelse og undertrykkelse, som finder sted i forbindelse med voldtægten udelukkende skal betragtes i forhold til køn, eller om man kan tale om en krænkelse på et grundlæggende menneskeligt niveau.

Voldtægt og menneskerettigheder

Voldtægt er af Amnesty International adskillige gange blevet fortolket som brud på grundlæggende menneskerettigheder (Amnesty International, 2010) og af WHO fremhævet som en udbredt og

⁵ Empowerment kan defineres som et begreb, der sætter fokus på processer, hvor igennem underprivilegerede grupper bliver i stand til at modvirke afmagt (Pedersen et. al, 2011).

alvorlig trussel mod den globale folkesundhed

(<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/index.html>).

I en dansk forskningsrapport (Laudrup & Rahbæk, 2006) fremhæves det, at grundlæggende menneskerettigheder ofte kommer i spil i voldtægtssager. Selve forbrydelsen fremstilles i rapporten som et brud på menneskerettigheder, idet den seksuelle selvbestemmelsesret krænkes.

Desuden peges der på, at voldtægt er en forbrydelse, der er svær at placere i domsafgørelser. Dette skyldes som oftest dilemmaet mellem på den ene side at yde ofre for voldtægt en ordentlig retsbeskyttelse, retfærdig rettergang samt anerkendelse og på den anden side at sikre mistænkte rettigheder ud fra princippet om, at vedkommende er uskyldig, indtil det modsatte er bevist. Dette medfører et krydspres i mødet mellem systemets objektive præmisser og voldtægts subjektive og svært målbare karakter. Der fremhæves forskellige praktiske problemstillinger i tilknytning til forvaltningen af voldtægtssager. Eksempelvis er fastlæggelsen af det seksuelle samkvems karakter – om der er tale om frivillighed eller tvang – helt afgørende for, hvorvidt der bliver rejst tiltale, hvilket kan være svært at vurdere objektivt. I sidste ende beror beslutningen på et skøn af troværdigheden i forklaringer, hvilket kan bunde i forventninger og forestillinger om kønsroller, og hvad der er normal og unormal seksuel adfærd. Derudover kan opfattelsen af 'rigtige'/'nemme' i modsætning til 'svære' voldtægter påvirke sagsbehandlingen, og et krav om effektivisering kan føre til prioritering af de 'rigtige' sager.

I sager, hvor der ikke foreligger stærke beviser, bliver troværdighed det afgørende lod på vægtskålen, som i mange tilfælde ikke vejer tungt nok til at føre til sigtelse eller tiltale. Ifølge rapporten er det diskrimination af kvinder og muligvis et brud på menneskerettighederne, når en type forbrydelse, der særligt bliver begået mod kvinder kun sjældent fører til tiltale eller dom. Det bliver definitivt et brud på menneskerettighederne, hvis systemet forsømmer pligten til at beskytte individet mod voldtægt, efterforske forbrydelsen og retsforfølge gerningsmanden.

Vores refleksioner

Når vi betragter voldtægt ud fra et menneskeretligt perspektiv, hæfter vi os ved, at voldtægts ofre krænkes i mere end *en* forstand: For det første medfører selve forbrydelsen et brud på

menneskerettighederne, idet voldtægts ofre frihedsberøves og fratages selvbestemmelsesretten. Dernæst bliver det endnu et brud på menneskerettighederne, såfremt systemet ikke formår at yde en retfærdig indsats overfor voldtægts ofre. Det juridiske aspekt i sig selv fremprovokerer en undren hos os om, hvorvidt retssystemets varetagelse af voldtægtssager er i strid med et ideal for et retfærdigt samfund med lige deltagelsesmuligheder og ret til kropslig integritet. Det synes problematisk, at de talrige 'svære' voldtægtssager – fx hvor offer og gerningsmand har haft kontakt forud for voldtægten eller tilmed er eks partnere – ikke får en optimal sagsbehandling på grund af systemets præmisser og ressourcer. Prioriteringen af 'rigtige' versus 'svære' sager sender et signal om, at det kun er sager, som falder ind under den 'rigtige' voldtægt, der bliver anerkendt af retssystemet. I tråd hermed formoder vi, at risikoen for at blive mødt med manglende anerkendelse, at blive krænkede i den forstand at ens sag ikke bliver prøvet for en domstol, eller at politiet end ikke tiltaler en gerningsmand eller gerningskvinde, afholder nogle voldtægts ofre fra at anmelde forbrydelsen.

Politianmeldelse

Årligt anmeldes omkring 500 sager om voldtægt eller voldtægtsforsøg. Til sammenligning estimeres antallet af voldtægter, der ikke anmeldes til at ligge mellem 1.000 og 10.000 (Hallmann, 1997; Balvig & Kyvsgaard, 2006). På årsbasis kommer 17 % af de anmeldte sager for retten, resten henlægges eller afsluttes på bevisets stilling (Guldborg, 2006). I to ud af tre voldtægtssager, hvor der falder sigtelse, rejser anklagemyndigheden ikke tiltale – i langt de fleste sager, hvor der rejses tiltale, ender sagen med en domfældelse (Laudrup & Rahbæk, 2006).

Udover, at langt fra alle voldtægter eller voldtægtsforsøg anmeldes, søger mange voldtægts ofre ikke offentlig hjælp. Forskningen viser, at mange voldtægts ofre oplever selve voldtægten som meget ubehagelig og grænseoverskridende, men at de på tidspunktet for overgrebet ikke opfattede episoden som værende voldtægt, eller noget de kunne søge hjælp for (Lyngby, 2009; Stefansen & Smette, 2006). I en undersøgelse (Lyngby, 2009) peges der på, at følelser som skyld, skam, håbløshed og frygt for gerningsmanden eller en forestilling om voldtægt som værende noget andet kan være bevæggrunde for, at voldtægts ofre ikke politianmelder voldtægten, søger offentlig hjælp eller får støtte hos deres nærmeste. I undersøgelsen skildres, at det for mange voldtægts ofre ikke er

en bevidst beslutning at undlade at søge hjælp, men nærmere et udtryk for et forsøg på at undgå at tænke på samt tale om hændelsen.

Undersøgelsen viser, at flere voldtægts ofre ikke kendte til det offentliges tilbud om hjælp, og at de forbandt offentlig hjælp med politianmeldelse, hvilket gav anledning til tvivl om beviser, andres forestillinger om den typiske voldtægt og negative forventninger til retssystemet. Et negativt selvbillede, hvor voldtægts ofret opfatter sig selv som en, der ikke fortjener at blive behandlet med respekt kan være medvirkende til, at voldtægten ikke bliver politianmeldt.

En vigtig pointe er, at nogle voldtægts ofre ikke føler behov for offentlig hjælp, men at de i kraft af deres reaktioner og handlingsmønstre samt det at få anerkendelse fra andre efter at have fortalt om deres oplevelser, har fået en styrket tro på egne evner til at handle rationelt i krisepregede situationer.

Vores refleksioner

Det vækker vores nysgerrighed, at nogle voldtægts ofre tilsyneladende ikke opfatter situationen som værende voldtægt, før at de måske bliver gjort opmærksomme på det. Dette forstærker vores interesse for at undersøge, hvilke forestillinger om voldtægt, voldtægts ofre oplever at blive mødt med; om faktorer som eksempelvis alder, køn og relationen til gerningsmanden har betydning for, om de bliver mødt med anerkendelse eller mangel på samme. Ligeledes er vi interesserede i, hvordan voldtægts ofre oplever, at det at anmelde voldtægten har betydning for den måde, hvorpå politiet og omgivelserne anerkender vedkommende.

Mødet med retssystemet

I en undersøgelse (Guldberg, 2006) af voldtægts ofres møde med retssystemet peges der på, at bevæggrundene for at mange voldtægts ofre politianmelder voldtægten er en oplevelse af at tage ansvar for sig selv, at have tillid til retssystemet og et ønske om at hjælpe andre. Derudover kan det at fortælle andre om hændelsen og dernæst blive opfordret af familie, venner eller politiet til at anmelde have en afgørende betydning i forhold til at anmelde voldtægten. Af undersøgelsen

fremgår det, at mange voldtægtsofre opfatter opfordringen positivt – som en hjælp og en tilkendegivelse, der understøtter deres egen følelse af, at der er tale om en alvorlig situation. Imidlertid føler nogle voldtægtsofre sig presset til at anmelde af frygt for ellers ikke at blive troet på. Endvidere påviser undersøgelsen, hvordan voldtægtsofres reaktioner på overgrebet kommer i spil i mødet med retssystemet, hvilket får betydning for den måde, hvorpå de opfatter sig selv og selve overgrebet. At blive mødt med skepsis og manglende anerkendelse af retssystemet kan give næring til tvivl i forhold til den betydning, de skal tillægge voldtægten og sig selv. Der skildres et gennemgående ønske fra mange voldtægtsofre om at blive mødt med anerkendelse og respekt, men undersøgelsen vidner samtidigt om fortvivlelse, usikkerhed samt en følelse af ikke at blive taget alvorligt – ikke alene i tilfælde, hvor sagen henlægges, men tillige i tilfælde, hvor der rejses tiltale mod sigtede.

Vores refleksioner

Voldtægtsofre er unægtelig i risiko for ikke at blive accepteret eller anerkendt som følge af politiets, retssystemets og omgivelsernes forudindtagede og stereotype opfattelser af, hvordan en person, som har været udsat for voldtægt skal handle og agere. Dette gør os nysgerrige efter at undersøge, om denne fremstilling af voldtægtsofre ligeledes forekommer inden for det professionelle sociale arbejde og dermed også i den viden, som professionelle aktører er med til at formidle videre til voldtægtsofre og til offentligheden.

Voldtægt og traumeforskning

Traumeforskning (Bak, 2011; Dahl, 1993; Elklit, 1993; Hallmann, 1997; Jensen, 2010-1) optager en stor plads i den eksisterende viden om voldtægt og vidner om, at de psykiske efterveer af en voldtægt kan være omfattende, traumatiske og komplekse. Voldtægt beskrives generelt som et af

de traumer, der oftest medfører symptomer på Post Traumatic Stress Disorder (PTSD)⁶, hvis ikke der ydes professionel hjælp (Dahl, 1989; Elklit, 2002-1).

Til trods for dette, viser en undersøgelse (Jensen, 2010-1) at mange voldtægts ofre, som har henvendt sig på en skadestue eller hos politiet, og som efterfølgende bliver kontaktet af centrene for voldtægts ofre fravælger tilbuddet om en terapeutisk samtale. I undersøgelsen bliver voldtægts ofres tilkendegivelse af manglende behov for hjælp blandt andet tolket som udtryk for en mulig chok- eller undgåelsestilstand.

En anden undersøgelse (Bak, 2011) viser, at et omfattende antal af voldtægts ofre (72 %) havde posttraumatiske stresssymptomer i over et halvt år efter voldtægten. Der peges på, at professionel psykologisk hjælp og gruppebehandling kan medvirke til at afhjælpe voldtægts ofres traumesymptomer – også på længere sigt. Den psykologiske bearbejdning af voldtægten betyder for nogle voldtægts ofre, at de oplever mere social støtte fra omgivelserne, hvilket, ifølge undersøgelsen, kan skyldes, at behandlingen gør dem mere åbne og modtagelige over for omgivelsernes støtte. I undersøgelsen fremhæves det, at oplevelsen af mindre social støtte kan forbindes med en højere grad af traumatisering.

Vores refleksioner

På baggrund af den tungtvejende viden om psykiske følger vil vi ikke anfægte, hverken at voldtægt kan have traumatiske eftervirkninger, eller at terapeutisk behandling i mange tilfælde er helt essentielt for nogle voldtægts ofre i eftertiden. Imidlertid afføder denne viden en skepsis omkring, hvorvidt tidsgrænsen for henvendelse til centrene for voldtægts ofre stemmer overens med voldtægts ofres behov for hjælp og støtte. Ydermere om de informationer, der er tiltænkt som hjælp og støtte til voldtægts ofre i tilstrækkelig grad er tilgængelige samt udformet på en måde, der anerkender voldtægts ofres forskellige situationer og behov.

⁶ Betegnelsen Post Traumatic Stress Disorder (PTSD) dækker over en psykisk tilstand, der opstår på baggrund af en eller flere traumatiske hændelser. Diagnosekriterierne omfatter bl.a. genoplevelse af traumat og undgåelse af stimuli, der er forbundet med traumat samt varighed af traumat (WHO 2010, ICD-10, <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en#/F43.1>).

Ligeledes ser vi en problemstilling i, at traumeforskningen synes at afspejle nogle solidt rodfæstede antagelser, der gør traume til en nærmest lovmæssig konsekvens af voldtægt. Vi stiller os undrende overfor om denne umiddelbart generaliserende brug af traumediagnoser medvirker til at tillægge voldtægts ofre nogle egenskaber, som de ikke nødvendigvis besidder, men som nogle ser sig nødsaget til at påtage sig. I den forbindelse er vi nysgerrige efter at undersøge, hvordan disse opfattelser af, hvad det indebærer at være et offer for voldtægt får betydning for voldtægts ofrets sociale interaktion med andre. Hertil, om der er tale om, at voldtægts ofret må opføre sig på en bestemt måde for at opnå anerkendelse og accept af vedkommendes 'status' som voldtægts offer.

Sociale følgevirkninger

Undersøgelser (Haansbæk, 2010; Pedersen et al., 2011) viser, at fysiske og psykiske følger af en voldtægt kan have en markant negativ indvirkning på voldtægts ofres hverdag. Det beskrives i undersøgelserne, hvordan følelsen af ensomhed, mistillid og anderledeshed kendetegner tiden efter voldtægten. Endvidere, at det sociale samvær med andre kan være præget af en konstant usikkerhed og informationskontrol grundet et behov for at beskytte dem selv og deres relationer, fx mod sladder og rygter. Det kan føre til, at voldtægts ofre i kortere eller længere perioder isolerer sig fra deltagelse i betydningsfulde fællesskaber af frygt for at skulle konfronteres med oplevelsen af voldtægten, samt for at undgå følelsesmæssige komplikationer.

Modløshed og søvnproblemer kan føre til, at faste holdepunkter i hverdagen, såsom studie og job, ikke længere kan varetages optimalt. Endvidere kan der være tale om, at angsten for at være alene, men samtidig også utrygheden ved at være i store forsamlinger bliver styrende for dagligdagen. I undersøgelsen berettes der om, at en bred og solid støtte fra familie og venner er betydningsfuld for, at voldtægts ofre langsomt kan genvinde indre ro og styrke og vende tilbage til en forholdsvis normal hverdag, hvor overgrebet stadigvæk er i tankerne, men optager en mindre plads.

Vores refleksioner

Den eksisterende forskning i sociale følgevirkninger af voldtægt vidner om, at voldtægts ofres omgivelser påvirker den måde, hvorpå voldtægts ofre interagerer i det sociale fællesskab med andre

personer. Vi hæfter os særligt ved, at der kan være tale om, at man for at beskytte sig selv måske er nødsaget til at agere på en bestemt måde. Det er med til at vække vores interesse for at undersøge, hvordan voldtægtsfres bevæggrunde for interaktioner med omgivelserne kan ses i relation til forsøg på at blive anerkendt eller accepteret samt at undgå at blive stigmatiseret.

Problemfelt

Litteraturstudiet peger i retning af, at stigmatisering og manglende anerkendelse af voldtægts ofre er gennemgående og underliggende problemfelter i den eksisterende forskning. Foruden den krænkelse som selve voldtægten indebærer, tegnes der et billede af, at voldtægts ofre bliver mødt med stereotype og generaliserende opfattelser af omgivelserne. Fremstillingen af manglende anerkendelse bliver imidlertid ikke udfoldet tilstrækkeligt i forhold til, at vi kan forstå, hvad anerkendelse er, og hvilken betydning anerkendelse har for det enkelte voldtægts offer.

Det er vores opfattelse, at begrebet anerkendelse i forskningen i voldtægt såvel som i generel omtale bliver anvendt i brede vendinger og i mange sammenhænge. Anerkendelse kan eksempelvis knyttes til grupper i samfundet, som påberåber sig anerkendelse i det offentlige rum. Dette behov for anerkendelse fremstår synligt. I lyset af en samfundstendens, hvor accept og anerkendelse er betinget af individets evne til at skabe sit eget liv i stedet for bare at leve det, synes det naturligt, at mangt og meget offentligt og højlydt kræver anerkendelse. Ikke desto mindre er det vores opfattelse, at denne tendens slører blikket for de tilfælde, hvor fordringerne om anerkendelse slår fejl, og kampene for anerkendelse udspiller sig i tavshed som i forbindelse med voldtægt.

For at modsvare de generaliserende opfattelser af voldtægt og voldtægts ofre, som forskningen omhandler, finder vi det yderst relevant at tilstræbe og opnå en forståelse af voldtægts ofres subjektive oplevelser og erfaringer med anerkendelse eller mangel på samme. I tillæg hertil finder vi det relevant at undersøge, på hvilke måder voldtægts ofre søger at undgå omgivelsernes stigmatisering, for at vi kan identificere deres behov for hjælp og støtte og dermed møde dem med anerkendelse i det sociale arbejde.

Problemfeltet fører os frem til følgende problemformulering:

Problemformulering

”Hvordan kan vi med udgangspunkt i voldtægtsfres krænkelserfaringer forstå, hvad anerkendelse er, og hvordan udspiller voldtægtsfres anerkendelseskampe sig?”

Med den første del af vores problemformulering mener vi, at vi for at kunne nå frem til en forståelse af, hvad anerkendelse er nødvendigvis må tage udgangspunkt i voldtægtsfres krænkelserfaringer. Det er disse krænkelserfaringer, vi ønsker at bringe frem i lyset og lære af, idet de netop kan synliggøre et behov for forandring af omgivelsernes manglende anerkendelse af voldtægtsfre. I den anden del af problemformuleringen stiller vi skarpt på, hvordan omgivelsernes stigmatisering og manglende anerkendelse influerer på voldtægtsfre og deres sociale interaktioner, og hvilken betydning det har for voldtægtsfres kampe for anerkendelse. Dette vil vi tilstræbe, fordi en upåagtet undertrykkelsesproces som stigmatisering kan forhindre voldtægtsfres menneskelige opblomstring og dermed sløre det sociale arbejdes mest essentielle sigte.

Kapitel 2

Undersøgelsens videnskabsteoretiske orientering

Dette kapitel er en redegørelse for vores valg af videnskabsteoretisk positionering. Da formålet med specialet er at opnå en forståelse af voldtægtsfres krænkelseserfaringer for på grundlag heraf at kunne forholde os kritisk til samfundets behandling af voldtægts ofre, har vi valgt en kritisk-hermeneutisk metateoretisk forståelsesramme. Foruden at danne en ramme om vores forståelse af den virkelighed som undersøgelsesfeltet omhandler, altså det ontologiske spørgsmål, danner metateorien tillige en ramme om, hvordan vores erkendelse af undersøgelsesfeltet kan opnås – det epistemologiske spørgsmål (Jacobsen et. al (red.), 2010). I det følgende vil vi bestræbe os på at reflektere over vores metateoretiske orientering så åbent og gennemsigtigt som muligt.

Overvejelser omkring valg af videnskabsteoretisk positionering

Med afsæt i vores problemformulering vender vi blikket mod en kvalitativ tilgang, der er rettet mod at belyse forhold, som ikke umiddelbart kan måles og vejes (Jørgensen, 2008). I specialets næstkommende kapitel uddyber og underbygger vi vores valg af det kvalitative spor. Udover hermeneutikken er hovedsporerne bag en kvalitativ tilgang blandt andet også fænomenologien og den symbolske interaktionisme. Selvom disse retninger kan siges at være forskellige i deres måder at frembringe viden på (ibid.), vil vi ikke overbetone disse forskelle, da retningerne er tæt viklet ind i hinanden og udvikler sig af hinanden. Imidlertid understreger hermeneutikken i modsætning til fænomenologien, at vi medbringer fordomme i forståelsesprocessen, som skyldes vores historiske væren i verden. Alligevel stiller man sig også som hermeneutikker åben over for fænomenerne, som de viser sig, sådan som fænomenologien tilstræber, når man afprøver sine

fordomme i konkrete undersøgelser, hvorfor vi grundlæggende mener, at der er tale om finere nuanceforskelle. Vi betegner vores tilgang som kritisk-hermeneutisk og vil i det følgende først redegøre for den hermeneutiske inspiration for efterfølgende at argumentere for, hvordan vi tilføjer hermeneutikken et kritisk perspektiv.

Redegørelse for vores hermeneutiske orientering

En hermeneutisk orientering er særligt optaget af to spørgsmål; hvad forståelse er, og hvordan forståelse er mulig. En del af svaret på disse spørgsmål er fortolkning. Eftersom sociale fænomener og aktører er bærere af betydnings- og meningssammenhænge og dermed ikke lader sig forstå i deres umiddelbare fremtræden, er fortolkning nødvendig for at forstå et givent socialt fænomen eller forklare menneskers handlinger (Højberg, 2007). En fortolkningsproces kan siges at omfatte tre trin – at forstå, at udlægge samt at applicere (Berg-Sørensen, 2010). Disse trin vil være bærende i vores arbejde med at undersøge vores problemformulering: Ved at fortolke vil vi bestræbe os på at forstå voldtægtsfres erfaringer, udlægge vores forståelse af deres erfaringer samt applicere disse i det sociale arbejdes praksis med henblik på bedre at kunne imødekomme voldtægtsfres behov. I vores fortolkning af voldtægtsfres erfaringer pendler vi mellem erfaringsnære og erfaringsfjerne begreber – mellem begreber som voldtægtsfrenes selv knytter til deres forståelse samt begreber udledt af vores teoretiske forforståelse om anerkendelse og stigmatisering. Vores fortolkninger af voldtægtsfrenes erfaringer indebærer derfor en *dobbelthermeneutik* i og med, at vi fortolker den virkelighed, som voldtægtsfrenes allerede har fortolket (Thagaard, 2004).

En hjørnestein inden for hermeneutikken er den *hermeneutiske cirkel*, der afspejler fortolkningens og forståelsens cirkularitet som en vedvarende bevægelse mellem del og helhed – delene kan kun forstås, hvis helheden inddrages, og omvendt kan helheden kun forstås på baggrund af delene (Højberg, 2007). For at vi kan forstå voldtægtsfrenes erfaringer med anerkendelse og stigmatisering, må vi derfor fortolke deres erfaringer i den kontekst, som de indgår i og fx medtænke samfundets syn på anerkendelse og stigmatisering. Samtidig må vi for at opnå en forståelse af samfundets syn på anerkendelse og stigmatisering fortolke voldtægtsfrenes udsagn.

Den filosofiske retning inden for hermeneutikken, der er ført an af Hans-Georg Gadamer, betragter den hermeneutiske cirkel som værende af ontologisk natur – en måde at være til på (Gadamer, 2007). Mennesket er et fortolkende væsen, og fortolkning er en betingelse for vores erkendelsesproces og eksistens. Idet cirklen udgør en universel begrundelsesstruktur for vores forståelse og fortolkning, kan vi ikke sætte os uden for den. Dette medfører, at den hermeneutiske cirkel ikke begrænser sig til en bevægelse fra undersøgeren til den genstand eller det fænomen, der ønskes undersøgt, men netop er karakteriseret ved, at denne bevægelse virker tilbage på undersøgeren (Højberg, 2007). Cirklen er således hverken subjektiv eller objektiv (Gadamer, 2007), og denne afvisning af en sondring mellem subjekt og objekt bevirker, at vi som undersøgere er aktive medspillere i meningsdannelsesprocessen. Da vi ikke kan fortolke uafhængigt af den begrebsverden, vi forstår ud fra (Højberg, 2007), må vores deltagelse i meningsdannelsesprocessen nødvendigvis bære præg af den bagage, vi har med os i vores forståelser af undersøgelsesfeltet.

Dermed er vi tilbage til spørgsmålet om, hvordan forståelse er mulig. I den forbindelse er *forforståelse* og *fordomme* helt centrale nøglebegreber. Begrebet forforståelse henviser til, at der forud for vores nuværende forståelse altid er en tidligere forståelse, der giver os en idé om, hvad det vi ønsker at undersøge omhandler (Gilje & Grimen, 2002). Vores forforståelser danner altså grundlag for vores nuværende forståelse af voldtægtsbegrebet og bidrager til, at vi kan stille relevante spørgsmål, hvorfor vi hverken skal eller kan sætte vores forforståelser i parentes. Fordomme er domme, vi har gjort os på forhånd, men som ikke nødvendigvis er falske eller negativt betonedede (Gadamer, 2007). Det er fordommene, der er meningsgivende for vores forståelse af voldtægt og voldtægts ofre, og som udstyrer os med en bestemt forventning til det, vi vil undersøge. Fordomme skal derfor ikke betragtes som et problematisk forhold, der gør os biased i undersøgelsesprocessen eller slører vores mulighed for at opnå forståelse. Tværtimod. Hvis vi ikke erkender vores fordomme, vil vi ikke være i stand til at reflektere over dem eller erfare noget 'som noget' (Juul, 2010).

Tilsammen udgør forforståelserne og fordommene vores *forståelseshorisont*. Forståelseshorisonten er ikke statisk, men ændrer sig i takt med, at den udfordres af andre forståelseshorisonter, og vi gør os nye erfaringer (Højberg, 2007). I vores stræben efter at opnå en forståelse af voldtægts ofres erfaringer med anerkendelse og stigmatisering må vi lade vores forståelseshorisont revidere af nye forståelser, hvilket medvirker til at revidere vores helhedsforståelse af voldtægt og voldtægts ofres

erfaringer. I den forbindelse bruger Gadamer begrebet *horisontsammensmeltning* om den hændelse, der finder sted, når menneskers forståelseshorisonter smelter sammen, og forståelse og mening opstår (Berg-Sørensen, 2010). En horisontsammensmeltning er imidlertid ikke ensbetydende med, at man tilegner sig identiske forståelseshorisonter, eller at man er enige, men derimod at man begriber og forstår det, den anden meddeler (Højberg, 2007).

I forlængelse heraf er sandhed, ifølge Gadamer, hverken empirisk givet eller absolut subjektivistisk, men derimod en hændelse, der sker i horisontsammensmeltningen. Sandhed indebærer en forventning *til* verden, at det vi forsøger at forstå giver mening, men det er ikke muligt at nå frem til en endegyldig sandhed *om* verden (ibid.). At det ikke er muligt at nå frem til en endegyldig sandhed understreges af princippet om den hermeneutiske cirkel, der netop er kendetegnet ved at være en uendelig og uafsluttet forståelsesproces (ibid.). I tråd hermed er det ikke vores ambition at nå frem til en endegyldig sandhed om voldtægtsfres erfaringer, men i stedet at lade os inspirere af mødet med nye horisonter, nå frem til nye fortolkninger og følgelig udvide vores forståelseshorisont.

Da det er samtalen i relationen, der muliggør en horisontsammensmeltning, er sproget – verbalt som nonverbalt – grundvilkår for vores forståelse: Vi forstår gennem sprog, vores eksistens udfoldes i en sproglig udtryksform, og relationer og samhørighed er til i kraft af vores sproglighed. Endvidere er det via samtale, at begge parter får fornyet og forandret deres forståelse af sig selv og af verden. I samtalen er samtaleparterne ligeværdige, og begge går til dialogen med en formodning om, at det der siges er meningsfuldt og sandfærdigt samt med en forventning om og en tillid til, at det man siger, bliver taget alvorligt (ibid.). Dette fordrer, at vi i samtalen er åbne overfor den andens mening, modtagelige overfor den andens anderledeshed samt er villige til at sætte vores fordomme på spil (Gadamer, 2007).

Endelig er forståelse også historie og tradition. Vi lever ikke i et historisk tomrum (Høilund & Juul, 2005) – vi lever i, med og igennem historien. Dermed tænker og handler vi ikke løsrevet fra, hvad andre har tænkt, og hvordan de har levet deres liv. Vores fordomme stammer fra historien, og vores forståelseshorisont hviler på traditionen (Højberg, 2007). De opfattelser og meninger som voldtægt og voldtægtsfre er blevet tilskrevet i tidens løb bidrager til vores nuværende forståelseshorisont, og voldtægt som fænomen har så at sige haft sin virkningshistorie – vores perspektiv på voldtægt er bundet til tradition og historie (Gadamer 2007). Idet voldtægt som

fænomen har haft forskellige betydninger i forskellige historiske kontekster, og at vi som nutidige personer tillægger voldtægt en bestemt betydning, må vi i vores fortolkningproces forsøge at skabe en bevægelse mellem en nutidig og en fortidig horisont med sigte på en horisontsammensmeltning (Berg-Sørensen, 2010). Forståelse omfatter på den vis en virkningshistorisk bevidsthed – en refleksion over, hvor vores viden kommer fra, og hvordan den er grundlagt (Gadamer, 2007). Det er dog ikke muligt at gøre os alle vores fordomme bevidst – ej heller at løsrive os fra dem. Fordommene er altid ubemærket i spil, hvilket bevirker, at vi ikke frit kan disponere over dem og eksempelvis vælge mellem 'konstruktive' og 'destruktive' fordomme. Det er traditionen og historien, som er afgørende for, hvilke fordomme der overlever og overleveres, og hvilke der bukker under. Vi må have tiltro til traditionens og historiens autoritet – til at tiden arbejder positivt for os i sin overlevering af viden (ibid.). Det er blandt andet Gadamer's syn på traditionen og autoritet samt fordommenes betydning for erkendelsen, der har givet anledning til kritik fra blandt andre Jürgen Habermas.

Koblingen mellem filosofisk hermeneutik og kritisk teori

Med henblik på at forene vores hermeneutiske orientering med et kritisk perspektiv trækker vi på hovedelementer i den omfattende diskussion mellem Gadamer og Habermas: "Habermas–Gadamer debatten" (Højberg, 2007: 333). Habermas, som repræsenterer den kritiske teoris anden generation⁷, er særligt optaget af den værdimæssige bundethed, hvormed vi går til enhver videnskabelse. Det er hans opfattelse, at den kommunikation, der former vores forståelseshorisont er fordrejet af samfundets undertrykkende ideologier, som vi ikke er bevidste om (Birkler, 2005). I modsætning til Gadamer, for hvem tradition og autoritet er et positivt anliggende forbundet med en accept af og en tillid til den viden, som overleveringen ligger inde med, betragter Habermas tradition og autoritet som dogmatiske kræfter, som individet skal frigøres fra (Højberg, 2007). Habermas kritiserer i forlængelse heraf Gadamer for at mangle et kritisk perspektiv i hans udlægning af hermeneutikken, hvis overdrevne respekt for den overleverede traditions autoritet overser den skæve magtbalance, der eksisterer i reproduktionen af 'sand' viden (Juul, 2010).

⁷ Nyere tids førende kritiske teoretikeres uoverensstemmelser med det oprindelige oplysningsprojekt har åbnet op for, hvordan man kan betragte kritisk teori, hvorfor man ikke længere kan tale om en homogen kritisk teoretisk skole (Willig, 2007).

For Habermas er viden magt og ideologi, og denne viden er historisk og kontekstafhængig (Højberg, 2007). Derfor må socialvidenskaben, ifølge Habermas, være forankret i et kritisk perspektiv – et 'mistankens blik' på verden – der kan undersøge, gennemskue og oplyse de bagvedliggende magtinteresser og skjulte strukturer, der gennemtrænger aktørernes handlemuligheder (ibid.). Sagt på en anden måde: En kritisk hermeneutik må, i Habermas' perspektiv, kritisere de fordomme, der forklædt som ideologier står i vejen for menneskelig frigørelse (Juul, 2010). Det er til det formål, han udvikler en teori om en idealiseret herredømmefri kommunikation – diskursetikken – som kan udgøre en standard for kritikken af fastfrosne ideologier og herredømmeformer (Birkler, 2005). Overfor traditionen og overleveringen opstiller Habermas med andre ord den "fornuftige tales" princip – en idé om en kommunikativ handlen – der fungerer som et kritisk spejl overfor fakticiteten og danner grundlag for kritiske analyser af, hvilke fordomme, der er bevaringsværdige, og hvilke der ikke er (Juul, 2010). Det er oplysningens og fornuftens afsløring af disse fordomme, der indeholder et frigørelses- og forandringspotentiale og gør os i stand til at forkaste de fordomme, der er udtryk for illegitim magt (Højberg, 2007).

Grundlæggende tilslutter vi os nødvendigheden af et kritisk perspektiv, som Habermas efterspørger. Vores indledende forskningsvandring, i forbindelse med at danne os et overblik over voldtægt som undersøgelsesfelt, viste os, at der tilsyneladende bringes mange selvfølgelige diskurser og forståelser i spil i forbindelse med voldtægt. Dette kan berettigede et kritisk blik på den betydning, disse diskurser og forståelser har for voldtægtsfres muligheder for anerkendelse og risiko for stigmatisering. Imidlertid anfægter vi Habermas' idé om, at vi ved at underkaste vores fordomme en kritisk analyse kan og må befri os selv for vores fordomme. I henhold til hermeneutikken er det netop på baggrund af vores fordomme og forforståelser, at vi i det hele taget er i stand til at orientere os, forstå og lære. Vi kan derfor ikke lægge vores væren i verden fra os og forkaste vores fordomme, men vi kan, på hermeneutisk vis, bestræbe os på at eksplicite dem, argumentere for dem samt lade dem udfordre. Ved at sætte vores forståelseshorisont i spil har vi mulighed for at tilføre vores forståelseshorisont et kritisk blik med øje for forandring.

Hos den kritiske teori henter vi et kritisk perspektiv og poder det på hermeneutikken og understreger dermed, at vores tilgang ikke er neutral, men at den bygger på fordomme, hvoraf nogle af disse er normative. Vi henter imidlertid ikke det kritiske perspektiv i Habermas'

kommunikative paradigme, men hos Axel Honneths Hegel-inspirerede teori om anerkendelse. Honneth, som er Habermas' efterfølger, finder at de normative forudsætninger for social interaktion ikke i tilstrækkelig grad lader sig forstå ud fra Habermas' kommunikationsteori. Menneskers moralske forventninger opstår ikke blot på baggrund af forvrængninger i sprogpraksis, men skabes i erfaringer med krænkelse af socialhistorisk erhvervede identitetskrav. De erfaringer som man gør sig i mødet med andre – herunder i den daglige kommunikation – kan krænkelse, fordi de bunder i en retfærdighedsforestilling (Honneth, 2003). Denne intuitivt givne retfærdighedsforestilling bygger på en forventning, der er forbundet med respekt for og anerkendelse af vores integritet. Det er altså i menneskers krænkelseserfaringer og ikke i positivt formulerede moralprincipper, at der ligger en moralsk fordring – en udtalt appel om anerkendelse. I stedet for at bygge på abstrakte sprogfilosofiske regler må et normativt ideal derfor begrundes i menneskers moralske erfaringer, navnlig i dårligt stillede menneskers krænkelseserfaringer (ibid.). Ved at lytte til krænkelse, det vil sige den udtalte appel om anerkendelse, som de indeholder, er det målet at identificere og lære af voldtægtssofrenes krænkelseserfaringer. Det har langt fra bare akademisk interesse, men er afgørende for den retlige, socialpolitiske og socialfaglige behandling af voldtægtssofre. I undersøgelsen af vores problemformulering vil vi anvende anerkendelsesteorien som en ledetråd både for de empiriske og analytiske spørgsmål, vi stiller med henblik på at specificere og komplementere idealet om anerkendelse, i henhold til princippet om den hermeneutiske cirkel.

Ved at beskæftige os med et normativt ideal indtager vi et ståsted, hvorudfra vi betragter, at samfundsvidenskaben ikke blot skal registrere den sociale virkelighed, som den er, men at den også må forpligte sig til en realisering af samfundet, som det bør være (Sørensen, 2010). Et normativt ideal rummer således en forventning om en mulig fremtidig tilstand (Juul, 2010), hvorfor det ikke er tilstrækkeligt at beskrive og forstå voldtægtssofres oplevelser af manglende anerkendelse og stigmatisering. Vi må anvende idealet til at begrunde vores kritik af voldtægtssofres faktiske forhold med henblik på forbedring. Med en ophævelse af sondringen mellem *er* og *bør* positionerer vi os dermed kritiske overfor et værdifrit vidensideal, der eksempelvis dyrkes inden for den logiske positivisme, og som ikke tilkender normative anskuelser megen autoritet – hvis nogen overhovedet (Boolsen & Jacobsen, 2010). Dertil er vores overbevisning, at normative påstande ikke blot er udtryk for subjektive følelser, men at kritiske normer kan frembringe en form for erkendelse. Ved en form for erkendelse forstår vi en *phronesis-viden*, en slags praktisk viden, der ikke kan læres, men

som skal erfares, og som dermed knytter sig til applikations-elementet i vores fortolkningsproces. Denne erfaringsbaserede viden søger vi at opnå i kommunikationen med voldtægtssofrene, hvor vi tilstræber at forstå deres oplevelser (Højberg, 2007).

Normative fordommes begrundelse og berettigelse må betragtes ud fra et spørgsmål om applikation – om normerne i praksis er frugtbare i forhold til at bære kritiske undersøgelser (Juul, 2010). En diskussion såvel som en begrundelse af vores normative kritik forudsætter, at vi er åbne om vores fordomme og tillader indsigt i vores forforståelser, hvilket vi indledte nærværende speciale med, og som dette kapitel yderligere havde til formål. Dertil, må gyldigheden af den viden, vi frembringer ses i lyset af vores ærinde – vores problemformulering. Procedurerne for, hvordan vi opnår den indsigt i voldtægtssofrenes erfaringer, der skal bane vej for en besvarelse af vores problemformulering er et udtryk for det metodologiske spørgsmål. I det kommende kapitel klarlægger vi samspillet mellem vores videnskabsteoretiske orientering og specialets metodologiske tilgang.

Kapitel 3

Undersøgelsens metode

I dette kapitel redegør og argumenterer vi for de metodiske overvejelser og valg, som danner grundlag for indsamling og analyse af vores empiri, med det formål at tilkendegive vores valg af undersøgelsesdesign samt at gøre fremgangsmåden i vores forskningsproces synlig. Afslutningsvis redegør vi for kvalitetskriterier i relation til vores undersøgelse, som de kan tolkes ud fra et kritisk-hermeneutisk perspektiv.

Metodiske overvejelser

Med udgangspunkt i vores problemformulering er specialets hovedærinde at undersøge, hvordan begreberne anerkendelse og anerkendelseskampe kan forstås, ud fra den mening og betydning voldtægtssofrene tillægger deres krænkelserfaringer. Som følge heraf arbejder vi indenfor et meningstydende spor, da vi i vores undersøgelse vil søge at tyde, hvilke meninger begreberne kan tilskrives af voldtægtssofrene (Olsen, 2002). Derudover peger vores valg af videnskabsteoretisk optik på, at vi indskriver os i en kvalitativ metodetilgang, idet vi stræber efter at finde mening i ”det unikke, det kontekstafhængige og det menings- og forståelsesorienterede” (Højberg, 2007:340).

Vores videnskabsteoretiske positionering bevirker tillige, at vi i vores tilgang til undersøgelsesfeltet tilstræber at bringe vores fordomme og forforståelser i anvendelse – vi sætter vores forståelseshorisont på spil. I horisontsammensmeltningen med voldtægtssofrenes forståelseshorisont søger vi at opnå en forståelse af begreberne anerkendelse og anerkendelseskampe ud fra deres krænkelserfaringer. Dertil, at tilegne os en *phronesis-viden* om voldtægtssofrenes erfaringer med

undersøgelsesfeltet, hvilket kan åbne op for ny viden og anvendelse heraf i det sociale arbejde. Det synes derfor utopisk at forklare og sidestille vores metodetilgang med en *induktiv* metodetilgang, idet den er styret af det empiriske datamateriale og fordrer, at en teoretisk eller anden forforståelse og fordomme sættes i parentes (Malterod, 2003; Olsen, 2002). Derimod kan vores metodetilgang rettere forklares og sidestilles med en teoristyret *deduktiv* metodetilgang, idet denne metode netop tager udgangspunkt i, at forskerens fordomme og teoretisk forforståelse danner udgangspunktet for fortolkninger og forklaringer af empiriske fænomener, hvoraf nye beskrivelser kan udledes (Olsen, 2002; Malterod, 2003). Ud fra denne betragtning vil vores metodetilgang som udgangspunkt være deduktiv, hvilket indebærer at vores indsamling og analyse af empirien er styret af teoretiske begreber, som dog kan ændres ”og/eller modificeres under analyseprocessen” (Olsen, 2003:74-75), afhængigt af det, der viser sig i det empiriske undersøgelsesfelt.

I henhold til vores videnskabsteoretiske positionering er det ikke muligt at sondre skarpt mellem en induktiv og deduktiv metodetilgang: Med udgangspunkt i den hermeneutiske cirkel, afhænger vores forståelse af undersøgelsesfeltet både af os som fortolkere og af empirien – som dele af en helhed – hvorved den hermeneutiske cirkel bliver et brud med forestillingen om enten at være induktiv eller deduktiv i metodetilgangen. Vores endelige metodetilgang vil derfor bedst kunne betegnes som et miks mellem de to metodetilgange, og sidestilles således med en *abduktiv* metodetilgang (Olsen, 2002). På baggrund af vores *dobbelthermeneutiske* tilgang beriger empirien således med en fortolket viden, som i vores fortolkningsproces kan føre til ny viden. Den konstante dobbelte bevægelse i fortolkningsprocessen, mellem os og empirien, karakteriserer den måde, hvorpå vi i specialet tilegner os viden (Højberg, 2007).

Empirisk grundlag

Det får betydning for vores valg af dataindsamlingsmetode, at voldtægtsfrenes krænkelseserfaringer bygger på aktiviteter og handlinger, der ligger tilbage i tiden, hvilket er svært tilgængeligt og uetisk for observation som metode. Eftersom voldtægtsfrenes erfaringer er subjektive og kun formidles gennem sproget, vil vi derfor udføre kvalitative forskningsinterview, da denne metode giver os mulighed for at forstå og fortolke voldtægtsfrenes erfaringer, som de selv fortolker dem (Launsø & Rieper, 2000). Derudover giver metoden mulighed for, at

voldtægtssofrene kan anvende egne begreber om anerkendelse og anerkendelseskampe, hvorved tilkendegivelsen af deres virkelighed ikke begrænses og fastlåses af vores begrebsverden og forståelser, hvilket kan generere ny viden om undersøgelsesfeltet (ibid.).

Kvalitative forskningsinterview

Særlig relevant til afdækning af vores undersøgelsesfelt finder vi det *semistrukturerede* interview, som ”har til formål at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblik på at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener” (Kvale & Brinkmann, 2008:19). Ved anvendelse af det semistrukturerede interview åbner der sig en unik mulighed for at opnå indsigt i voldtægtssofres erfaringer, forståelseshorisonter og handlinger, hvor samtalen eller dialogen er i centrum, som vores metateoretiske positionering foreskriver (Højbjerg, 2007). Den semistrukturerede interviewform gør, at vi i horisontsammensmeltningen med interviewpersonerne kan opnå en forståelse af anerkendelse og anerkendelseskampe ved at spørge ind til deres krænkelsererfaringer. Dertil muliggøres en åbenhed for ny indsigt og viden om vores undersøgelsesfelt ved, at vi stiller åbne spørgsmål til undersøgelsesfeltet, der sigter mod at aktivere voldtægtssofres erfaringsunivers.

Vi er bevidste om, at kvalitative forskningsinterview ofte kritiseres for at være subjektivt relaterede samt at have begrænsninger i form af generaliseringsmuligheder, hvorved de henvises til en lavere videnskabelig status i evidenshierarkiet i forhold til kvantitative designs (Kvale & Brinkmann, 2008; Rieper & Hansen, 2007). På trods af denne kritik vurderer vi *netop* det kvalitative forskningsinterview relevant som metode for vores undersøgelse, idet vi søger indblik i voldtægtssofres krænkelsererfaringer og dermed subjektive anskuelser af anerkendelse og anerkendelseskampe. Endvidere er hensigten med vores undersøgelse ikke at skabe generaliseringsmuligheder, men derimod en indsigt i voldtægtssofres unikke og nuancerede forståelser af deres livsverden. Det kvalitative forskningsinterview findes her egnet til at udfolde den tavse viden, som erfaringer er, og da denne viden er kontekstuel bunden, forstået på den måde, at den ”ikke automatisk kan overføres til – eller sammenlignes med – viden i andre situationer” (Kvale & Brinkmann, 2008:73) lader den sig svært kvantificere og generalisere.

Valg af interviewpersoner

Ud fra vores fordomme og forforståelser er det vores antagelse, at voldtægts ofre tilhører en sensitiv og svær tilgængelig informantgruppe i kraft af de fordomme og tabuer, der generelt kan relateres til voldtægt samt de ofte traumatiske kriseforløb, der kan følge efter en voldtægt. Vores kontaktetablering til voldtægts ofre er derfor sket gennem netværk og institutioner⁸ med tilbud til voldtægts ofre, som alle har fået sendt et brev eller et indlæg⁹ med søgning af interviewpersoner til vores undersøgelse. For at tilgodese vores formål med at opnå en forståelse af anerkendelse og anerkendelseskampe, på baggrund af voldtægts ofrenes krænkelserfaringer, har vi i brevet og indlægget søgt efter voldtægts ofre¹⁰, som har erfaringer med deres omgivers hjælp og støtte, eller mangel på samme, i tiden efter voldtægten. Af brevet og indlægget fremgår vores private kontaktoplysninger med henblik på at udvise potentielt interesserede interviewpersoner tillid til at tage kontakt til os. På baggrund af etiske overvejelser om, at det kan være en grænseoverskridende oplevelse at mødes med fremmede mennesker, et fremmed sted, har vi valgt at lade interviewpersonerne afgøre lokaliteten for interviewsituationen (Olsen, 2002). Dermed har vi forsøgt at imødekomme eller mindske ubehaget for interviewpersonerne i en i forvejen sårbar situation, hvor deres personlige erfaringer med en ofte sensitiv og tabubelagt del af deres livsverden vil blive genfortalt.

Vores søgning af interviewpersoner har senere vist sig at være problemfyldt. Flere af de netværk og institutioner vi har søgt igennem har enten ikke ønsket at deltage eller at formidle vores brev og indlæg videre til potentielle interviewpersoner. På trods af dette har vi fået seks henvendelser fra potentielt interesserede interviewpersoner, hvoraf fire har ønsket at deltage i vores undersøgelse. De fire interviewpersoner i vores undersøgelse er to kvindelige og to mandlige voldtægts ofre. På baggrund af vores videnskabsteoretiske optik samt vores formål med undersøgelsen synes antallet af

⁸ Følgende institutioner er kontaktet: Center for voldtægts ofre – Århus, Center for Seksuelle Overgreb – Rigshospitalet, København, den kvindepolitiske forening: Joan-Søstrene, den landsdækkende forening mod seksuelle overgreb: Thora-center samt netværksforumerne www.duerikkealene.dk, www.seksuelt-misbrugte.dk og www.seksuelleovergreb-netvaerk.dk.

⁹ Bilag 1: Brev og indlæg vedrørende rekruttering af interviewpersoner.

¹⁰ Der sondres i vores valg af interviewpersoner ikke mellem parametre som køn, alder, etnicitet eller voldtægtstyper, som fx overfaldsvoldtægt, kontaktvoldtægt eller parvoldtægt, da en sådan sondring vurderes som underordnet i forhold til vores problemstilling.

interviewpersoner at være en underordnet faktor, i forhold til muligheden for at begive sig i dybden med unikke forståelser af voldtægtssofres erfaringer. Dertil er det kvalitative forskningsinterview tidskrævende (Launsø & Rieper, 2000), hvorfor vi finder, at blot et lille antal interview kan håndteres succesfuldt.

Etiske overvejelser

I henhold til vores ønske om viden inden for et særdeles sensitivt og tabubelagt område, som voldtægt er, er det selvsagt nødvendigt at fortage refleksioner over etiske aspekter.

Et vigtigt aspekt er at medtænke det asymmetriske magtforhold mellem interviewpersonen og interviewer i interviewsituationen (Kvale & Brinkmann, 2008). Forskningsinterviewet er ikke en dialog mellem ligestillede parter, da interviewet består af en envejsdialog med udspørgning i en retning, hvor interviewer besidder magten til at styre samtalsituationen og samtaleemnet (ibid.). Omvendt kan der argumenteres for, at magten kan være placeret hos interviewpersonen, idet vedkommende besidder den viden, som interviewer ønsker adgang til (Højberg, 2007). Hvor end magten kan placeres, synes det efterstræbelsesværdigt at udligne det asymmetriske magtforhold, så der indbydes til åben dialog, hvilket er særlig relevant at medtænke i vores undersøgelse, idet voldtægts ofre antageligt befinder sig i en udsat og sårbar position.

Andre etiske områder, som vi har fundet hensigtsmæssige at forholde os reflektivt til, som forberedelse til vores kvalitative undersøgelse, omfatter *informeret samtykke*, *fortrolighed*, *konsekvenser* og *forskerens rolle* (Kvale & Brinkmann, 2008).

Informeret samtykke: Eftersom vores kontaktetablering til voldtægts ofre er foregået via institutioner og netværk, hvor vi ikke selv har været fysisk tilstede til at kunne informere potentielt interesserede interviewpersoner, er det yderst nødvendigt, at vi inden interviewets start har sikret os, at interviewpersonerne er tydeligt informeret om undersøgelsens emne og formål, at deres deltagelse er frivillig, og at de til enhver tid har ret til trække sig fra undersøgelsen (ibid.).

Fortrolighed: Under *briefingen* af vores interviewpersoner, inden interviewets påbegyndelse, har vi sikret os, at de er bekendte med, at private data, der kendetegner dem, ikke vil blive afsløret. Idet vi søger viden om et formodentlig stærkt sensitivt og krænkende emne for interviewpersonerne,

fordrer det, at vi beskytter dem med anonymitet. Interviewpersonerne og deres udsagn vil således være anonymiseret i specialet. Derudover har vi informeret dem om, at de til enhver tid kan tilkendegive, såfremt samtalen omhandler områder, de ikke ønsker at udtale sig om samt opfordret dem til, at samtalen gerne må omhandle andet, end det der umiddelbart bliver spurgt ind til, i henhold til den semistrukturerede interviewform. Ydermere, at den optagede samtale vil blive behandlet fortroligt og udelukkende i relation til nærværende speciale (ibid.).

Konsekvenser / Forskerens rolle: I forbindelse med selve interviewsituationen har vi valgt, at samtalerelationen skal være *en til en* ud fra den betragtning, at det kan virke overvældende og hæmme tilliden, såfremt vi begge deltog som interviewere. Vi har været indstillet på, at udspørgning til sensitive og tabubelagte områder kan fremkalde stærke følelser hos interviewpersonerne. Omvendt kan de nære samspil mellem os som interviewere og interviewpersonerne medføre, at vi vil blive påvirket af dem. I denne forbindelse er det yderst påkrævet, at vi er bevidste om vores evne til at kunne balancere mellem en professionel afstand og en personlig nærhed, da interviewsituationen ikke må føre til kvasiterapeutiske relationer, som vi ikke er uddannet til at varetage (ibid.).

Interviewovervejelser

Under interviewsituationen har vi anvendt en semistruktureret interviewguide¹¹, som er bygget op omkring de teoretiske begreber anerkendelse og anerkendelseskampe. Dette er af hensyn til, at vi kan foretage en begrebsanalyse af interviewpersonernes opfattelse af emnet (Launsø & Rieper, 2000; Olsen, 2002; Kvale & Brinkmann, 2008). Hensigten med vores interviewguide er, at de formulerede spørgsmål, som indgår i guiden, skal opfordre interviewpersonerne til uddybende svar, så den relevante viden om undersøgelsesfeltet bliver indfanget (Kvale & Brinkmann, 2008). Dertil, at der bliver skabt en åben, dynamisk og emnerelateret dialog, hvor voldtægtssofrene bliver stimuleret til at italesætte deres erfaringer og oplevelser uden, at vi påtvinger dem vores egne begreber og forestillinger. Den åbne dialog i interviewet kan derved skabe en mulighed for, at vi kan sætte vores forståelseshorisont på spil og opnå ny viden om undersøgelsesfeltet. Som

¹¹ Bilag 2: Udarbejdelse af interviewguide
Bilag 3: Interviewguide

udgangspunkt har vi derfor forholdt os stringent til interviewguiden, men har samtidig været bevidste om, at interviewpersonernes svar kan åbne for nye retninger og dermed generering af ny viden (ibid.).

Vores empiriske materiale består af i alt fire individuelle interview af 76-116 min. varighed. Da interviewene er udgangspunktet for vores analyse, har vi valgt at transskribere dem fra mundtlig til skriftlig form. Transskription af interviewene ”udgør i sig selv en første analytisk proces” (Kvale & Brinkmann, 2008: 202), hvorfor vores transskription af interviewene kan ansues som en fortolket gengivelse af interviewpersonernes udsagn. Dertil har vi tilstræbt en horisontsammensmeltning af vores individuelle fortolkninger ved, at den ene af os har transskriberet dens andens interview. Med reference til vores etiske overvejelser har vi valgt at transskribere interviewene omtrent ordret fra tale til tekst. Vi har dog nænsomt redigeret de steder i interviewene, hvor interviewpersonernes udsagn har afsløret deres identitet samt steder, hvor interviewpersonernes udsagn kan fremstå usammenhængende og forvirrende (ibid.).

For at skabe struktur og overblik over vores empiriske materiale har vi valgt at foretage en *begrebsdrevet kodning*¹². Som udgangspunkt har kodningen været ’lukket’, hvilket vil sige, at begreber fra vores teoretiske forforståelse har været styrende for tematisering af empirien, hvilket har muliggjort en *startkodeliste*¹³. Under den teoristyrede kodning af empirien er der fremkommet nye temaer og begreber, som har åbnet muligheden for at afdække nye sociale fænomener. Dermed har startkodelistens ’lukkede’ kodning ændret sig, gennem kodeprocessen, til ’åben’ kodning med en empirisk funderet *slutkodeliste*¹⁴. I relation til vores metateoretiske positionering kan den ’lukkede’ og ’åbne’ kodning ansues som en slags horisontsammensmeltning, hvor vores fortolkninger af empirien kan generere ny viden om voldtægts ofre og deres sociale verden, idet ”det er ved at overskride den tidligere forståelse, at horisonten flytter sig, og selve overskridelsen sker ved at sætte fordomme på spil. Det er at gøre sig en hermeneutisk erfaring” (Højberg, 2007: 325).

¹² Kodning kan betragtes som en reduktion af data, der indebærer, at vi nedbryder forskellige afsnit med en given kode. I den forbindelse kan vores koder ansues som nøgleord, der kan skabe overblik over vores interviewmateriale i forhold til, hvilke citater, der er relevante for, at vi kan besvare vores problemformulering. Vores koder er begrebsdrevne, fordi de er fastlagt på forhånd ud fra vores teori (Brinkmann & Tanggaard, 2010).

¹³ Bilag 4: Startkodeliste

¹⁴ Bilag 5: Slutkodeliste

Kvalitetsvurdering

I det følgende redegør vi for kvalitetskriterierne – generaliserbarhed, reliabilitet og validitet – i relation til vores undersøgelse, som de kan tolkes i et kritisk-hermeneutisk perspektiv.

Generaliserbarhed

Generalisering af en undersøgelses resultater synes muligt inden for kvalitativ forskning, såfremt resultaterne kan overføres til andre tilsvarende interviewpersoner og sociale kontekster (Kvale & Brinkmann, 2008). Henset vores metateoretiske positionering finder vi det dog svært muligt, at vores undersøgelse kan opfylde kriteriet om generaliserbarhed. Voldtægtssofrenes forståelser, meninger og handlinger og den kontekst de indgår i, er unik for hver enkelt af dem. Vi finder det derfor usandsynligt, at vores fund i undersøgelsen kan udlede generelle regelmæssigheder om voldtægts ofre og deres erfaringsbaserede socialrelaterede kontekst. Omvendt kan resultaterne bidrage med et dyberegående indblik i voldtægts ofres unikke og kontekstafhængige forståelser, erfaringer og meninger (Højberg, 2007).

Reliabilitet

Reliabilitet omhandler troværdigheden af en undersøgelses resultater og disses pålidelige konsistens – ofte i relation til, at andre forskere kan reproducere undersøgelsen under præcis samme forudsætninger (Kvale & Brinkmann, 2008). Troværdigheden af vores undersøgelse kan anskues ud fra, at vi, qua vores videnskabsteoretiske positionering, metoderedegørelse og analysestrategi, eksplicit fremlægger grundlaget for tilblivelsen af vores undersøgelsesresultater, hvor vores valg af fremgangsmåde og metoder synliggøres for læseren.

I forbindelse med kodningen af vores empiriske materiale har vi eksempelvis valgt at foretage uafhængig *dobbeltkodning*, hvor vi har kodet interviewene individuelt for herefter at sammenligne graden af overensstemmelser mellem kodningerne, hvilket kan sikre *koderelabilitet* (Olsen, 2002).

Vores udgangspunkt for kodningen – startkodelisten – er, sammen med slutkodelisten, vedlagt som bilag, af hensyn til at skabe gennemsigtighed for læseren.

Graden af reproducerbarhed af vores undersøgelse – hvor forskere anvender samme problemstilling, videnskabsteoretiske tilgang samt metodiske tilgang – er umiddelbart lav, idet der sandsynligvis vil frembringes andre undersøgelsesresultater end vores. Det relationelle forhold mellem os og interviewpersonerne, og de deraf fremkomne data og interview, er skabt i unikke kontekster, som svært lader sig reproducere. Vores fordomme og forforståelser vil medføre, at vi med al sandsynlighed fortolker det empiriske materiale på en anden måde, end andre forskere vil gøre, hvormed en anden mening vil kunne tolkes ud af vores empiri, end vi har gjort (Kvale & Brinkmann, 2008).

Validitet

I en bred kvalitativ forstand henviser validitet til, hvorvidt en metodetilgang undersøger det, den har til formål at undersøge samt refererer ofte til sandheden, rigtigheden og styrken af undersøgelsens fund (Kvale & Brinkmann, 2008).

I henhold til vores kritisk-hermeneutiske perspektiv er det ej muligt at tilegne en endegyldig og sand viden om vores undersøgelsesfelt idet ”sandhed kan fremkomme på mange forskellige måder og i forskellige betydninger (...). Ej heller er det sande kun sandt på et bestemt tidspunkt og i en bestemt kontekst” (Højberg, 2007:331). Som tidligere skrevet er formålet med vores undersøgelse at opnå en forståelse af undersøgelsesfeltet gennem fortolkning af voldtægtssofres erfaringer, meninger og betydninger. Vi er af den opfattelse, at en kvalitetsvurdering af vores undersøgelse, som helhed og dens resultater, må bero på vores transparente redegørelser for valg af videnskabsteoretiske positionering, metodetilgang, teoretisk forforståelser samt analysestrategi (Olsen, 2002). På den baggrund mener vi, at det er muligt for læseren at vurdere, hvor pålidelige og troværdige vores undersøgelsesresultater er samt gyldigheden af undersøgelsens metodetilgang i forhold til dens formål (ibid.).

Kapitel 4

Undersøgelsens teoretiske perspektiver

Dette kapitel omhandler undersøgelsens teoretiske perspektiver – vores teoretiske forforståelse – som er udgangspunkt for analyse af voldtægtsfrenes erfaringer med anerkendelse og stigmatisering. Som tidligere nævnt vil vi anvende Axel Honneths anerkendelsesteori samt Erving Goffmans teori om stigmatisering. I det følgende redegør vi for hver teori og de begreber, som vi finder relevante i forbindelse med vores analyse. Afslutningsvis sammenfatter vi de to teorier ud fra de punkter, hvor vi finder dem anvendelige i relation til hinanden og for vores undersøgelse.

Axel Honneths anerkendelsesteori

Honneths anerkendelsesteori er en normativ samfundsteori om moralsk motiverede anerkendelseskampe, hvorfra der kan udsiges værdidomme om samfundsmæssige forhold på et makroniveau, såvel eksisterende sociale strukturer, som historiske udviklingstendenser. Drivkraften bag de moralsk motiverede kampe er individers, fx voldtægtsfres, oplevelse af, at deres legitime krav om anerkendelse ikke imødekommes i en social kontekst (Heidegren, 2010). Her spiller individets personlige identitet en central rolle, idet den på den ene side fordrer forskellige former for anerkendelse og på den anden side muliggør en individuel selvrealisering. Udgangspunktet for Honneths programerklæring er, at normative idealer, som anerkendelse, må understøttes og tage udgangspunkt i ringeagtete individers moralske erfaringer, særligt erfaringer med krænkelse og disrespect, da synliggørelse heraf kan udpege kritisable forhold, som står i vejen for den gensidige anerkendelse (Høilund & Juul, 2005). Det er således voldtægtsfrenes krænkelseserfaringer, der afdækker kampene om anerkendelse samt informerer om samfundets patologiske tilstand. Hvorvidt

et samfund kan anses som værende solidarisk afhænger af, om samfundet formår at integrere borgernes forskellige værdihorisonter, præstationer og færdigheder (Honneth, 2003).

Honneth sonderer mellem tre former for anerkendelse, der er forudsætninger for en vellykket identitetsdannelse, som han placerer i tre forskellige sfærer (Høilund & Juul, 2005). De tre sfærer for anerkendelse bidrager alle til, at individet kan udvikle en personlig identitet med et positivt selvforhold, i form af selvtillid, selvrespekt og selv værdsættelse, hvorved individet kan bekræfte sig selv, og det liv det lever (Heidegren, 2010). Hver anerkendelsessfære skal gennemleves, for at individet kan erhverve et fuldt realiseret liv ud fra vedkommendes vision om det gode liv (Honneth, 2003).

Den første form for anerkendelsessfære er *privatsfæren*, der sammenfattes under begrebet kærlighed. I denne fase erfarer vi kærligheden som en gensidig følelsesmæssig og kropsbaseret anerkendelse i primærrelationer mellem få personer, fx par, venner, forældre og børn. I relationerne er kærligheden en gensidig anerkendelse, som balancerer i et spændingsfelt mellem selvstændighed og emotionel tilknytning. Kærlighed er den mest elementære form for anerkendelse, hvorigennem det positive selvforhold styrkes og muliggør en grundlæggende selvtillid hos individet, hvilket fremmer udviklingen af individets personlige identitet samt gør, at individet kan handle, kommunikere og indgå i nære relationer. Dertil danner kærlighedsanerkendelse i primærrelationerne fundamentet for den strukturelle kerne i samfundsmoralen (Honneth, 2003; Heidegren, 2010; Høilund & Juul, 2005). Den anden form for anerkendelsessfære er den *retlige sfære*, som i moderne samfund omhandler, at rettigheder er universelle forstået på den måde, at ethvert individ anerkendes som et fuldgyldigt medlem af samfundets retsfællesskab – som et autonomt handlende retssubjekt. Anerkendelse af voldtægtsfret som et retssubjekt betragtes som en forudsætning for udviklingen af vedkommendes selvrespekt, hvorved muligheden for at deltage i samfundslivet, som respekteret medlem, styrker den personlige identitet og øger den individuelle selvrealisering (ibid.). Den tredje form for anerkendelsessfære er den *solidariske sfære*, som forudsætter en fælles værdihorizont eller værdifællesskab blandt individer i et samfund. Social værdsættelse baseres på individuelle præstationer og egenskaber, som individet besidder, og som af samfundets øvrige medlemmer opfattes som værdifulde, hvilket øger mangfoldigheden i et samfund, hvad angår livsstil og valg af livsvej og bidrager til samfundsmæssig solidaritet. Social værdsættelse er en forudsætning for

voldtægtsofrets selvværdsættelse, som en form for identitetsskabende positivt selvforhold (Honneth, 2003; Heidegren, 2010).

Udviklingen af individets personlige identitet og positive selvforhold, som etableres gennem de tre former for anerkendelse, kan trues, nedbrydes eller vanskeliggøres af omgivelsernes disrespekt. Hertil sonderer Honneth mellem tre former for krænkelse af individets anerkendelsesforventninger, som kommer til udtryk gennem individets negative moralske oplevelser og erfaringer (Heidegren, 2010).

Den første form for krænkelse er *kropslige krænkelse*, som voldtægt, hvor voldtægtsofret fratages muligheden for selvbestemmelse over egen krop og udleveres til en andens magt og forgodtbefindende. Denne krænkelsesform er det negative spejlbillede til anerkendelsesformen kærlighed. Krænkelsen medfører skade på voldtægtsofrets fysiske integritet og nedbryder vedkommendes selvtillid, hvorved den sociale verden fremstår som et usikkert sted (Heidegren, 2010). Den anden form for krænkelse er *fratagelse af individets rettigheder*, hvilket fremstår som et retstab, der påvirker individets sociale integritet. Ved fratagelse af individets rettigheder mister individet status som et fuldgældigt og ligeværdigt medlem af samfundet med en moralsk tilregnelighed, hvorved krænkelsen medfører risiko for nedbrydning af individets selvrespekt (ibid.). I forhold til voldtægts ofre kan en retlig krænkelse forekomme i relation til mødet med retssystemet i de tilfælde, hvor voldtægts ofre bliver mødt med skepsis og manglende anerkendelse. Den tredje form for krænkelse er *nedværdigelse af livsformer*, hvor individet udsættes for omgivelsernes fornærmelser og stigmatisering. Individets individuelle evner og præstationer, livsmåder og former for selvrealisering nedvurderes og tilskrives en lavere social værdi af andre. Krænkelsen medfører en risiko for at nedbryde individets selvværdsættelse, idet individet ikke anerkendes for det, det er (ibid.). For voldtægts ofret kan omgivelsernes nedværdigende reaktioner føre til en begrænsning af sociale relationer og interaktioner.

Krænkelser af individets identitet kan, ifølge Honneth, udløse negative følelser som skam, skyld, vrede og frustrationer som individets reaktion på oplevelser af skuffede normative forventninger til legitime fordringer om anerkendelse. Nægtelse af individets fordringer om anerkendelse kan motivere individet til modstandshandlinger og kampe om anerkendelse (Honneth, 2006). I relation til voldtægts ofre og deres sociale kontekst kan anerkendelseskampe være svære at kæmpe, hvis reaktionerne på krænkelse vendes indad og forvolder psykiske skader. At voldtægts ofres kampe

for anerkendelse kan være svære at kæmpe kan desuden ses i lyset af omgivelsernes negligering, ignorering eller berøringsangst omkring voldtægt, hvor anerkendelseskampene kan ses som kampe for at blive synlige for deres omgivelser. I henhold til vores litteraturstudie mangler voldtægts ofre tilsyneladende en social bevægelse til at artikulere deres sag, således at denne kan få moralsk og politisk afløb (Heidegren, 2010). Hermed bliver det som oftest mediernes ensidige fremstilling af voldtægts ofre, der præger vores opfattelser af dem, hvorved de træder i baggrunden og fremstår usynlige. Honneth taler her om begrebsparrene *erkende/ anerkende* og *se igennem/ synliggøre*, hvor det at *erkende*, i forståelsen at registrere, og at *se igennem* individet henviser til individets usynlighed i en social kontekst og dermed også til omgivelsernes disrespekt og krænkelse af individet. Omvendt henviser det at *anerkende* og at *synliggøre* til, at individet imødekommes af omgivelserne med en opmærksom tilgang – et *minimalt anerkendelsesfællesskab* – der eksempelvis består i en individuel identifikation, som rækker længere ud over det at se individet i en visuel forstand (Honneth, 2003; Høilund & Juul, 2005). På denne vis kæmper voldtægts ofre umiddelbart individuelle frem for solidariske anerkendelseskampe, da der tilsyneladende er tale om en samfundsmæssig *erkendelse* af voldtægts ofre frem for en samfundsmæssig *anerkendelse* af dem.

Erving Goffmans teori om stigmatisering

I forhold til Honneths normative samfundsfilosofiske anerkendelsesteori er Erving Goffmans værker nærmere kendetegnet ved et deskriptivt funderet mikrosociologisk blik. For Goffman er det interaktionen – samhandlingen – mellem mennesker i hverdagslivets sociale møder, der er interessant. Hans sociologi berører grundlæggende og upåagtede aspekter af vores adfærd og eksistens – herunder vores bestræbelser på at fremstå på en bestemt måde for at opnå accept og anerkendelse, den tilhørende frygt for ikke at slå til samt oplevelsen af nederlag og forlegenhed (Goffman, 2009). I vores forsøg på at kaste lys over voldtægts ofres anerkendelseskampe kan Goffmans mikrosociologi bistå os i at indfange det, der uset og usagt udspiller sig i det sociale møde.

Goffmans sociologi har afsat i den betragtning, at der eksisterer en social orden for vores *samhandling*, og at denne orden, med sine moralske regler og normer, opretholder den sociale struktur og regulerer vores adfærd (Jacobsen & Kristiansen, 2004). Hver især er vi indlemmet i

forskellige sociale kategorier i samfundet, der er styrende for, hvordan vi forventes at opføre os (Goffman, 2009). For at værne om vores selvbillende bestræber vi os på at fremstå på en måde, der er i overensstemmelse med de forventninger, der er til os i den specifikke situation (Jacobsen og Kristiansen, 2004). At vores sociale samhandlinger i hverdagen er præget af ubevidste normer og regler afspejles i de tilsyneladende ubetydelige ærbødigheder, vi yder hinanden. For at opretholde den sociale orden forsøger vi at behandle hinanden med respekt og værdighed – eksempelvis ved at vende opmærksomheden bort, når andre taber ansigt eller på anden måde udstilles i en pinlig eller ubehagelig situation (Kristiansen, 2005). Denne optagethed af 'ikke at bemærke' kan føre til en spændingsfyldt situation for de interagerende parter, som lades usikre på interaktionens sociale spilleregler og *spændingshåndteringen* heraf (Goffman, 2009). Disse uudtalte sociale spilleregler kan være ledetråde i vores forståelse af, hvorfor mange af os lukker øjnene for en problematik som voldtægt: Velvidende, at voldtægten kan være forbundet med skam og sorg for voldtægts ofre, støtter vi os til høfligt at slå blikket ned, og dermed bidrager vi til at tabuisere voldtægt samt propagere fordommene om voldtægts ofre.

Med de forskellige sociale kategorier følger ligeledes normative forestillinger om, hvilke karakteregenskaber en given person besidder. I det sociale møde forventer vi, mere eller mindre ubevidst, at få bekræftet vores forestillinger om de karakteregenskaber – den *tilsyneladende sociale identitet* – vi på forhånd har tilskrevet vedkommende. Det er først, når vi bliver opmærksomme på en uoverensstemmelse mellem en persons tilsyneladende sociale identitet og vedkommendes *faktiske sociale identitet* – de egenskaber en person rent faktisk kan påvises at besidde – at vi konfronteres med vores stereotype forestillinger (Goffman, 2009). Følgelig kan vores bedømmelser af en given person revurderes negativt i takt med, at vi bliver bevidste om vedkommendes manglende egenskaber, eller egenskaber der afviger fra den kategori, som personen forventes at tilhøre. Dette kan bevirke, at vi stempler personen som et mindre værdigt menneske (ibid.).

En sådan stempeling indebærer, at vi, 'de normale' uden et *stigma*, tillægger vedkommende et stigma – en dybt miskrediterende egenskab – grundet bestemte kendetegn ved personen. Goffman skelner mellem tre former for *stigmata*, der relaterer sig henholdsvis til en persons fysiske misdannelser, slægtsbetingede træk såsom race eller religion eller karaktermæssige fejl som fx psykisk sygdom eller misbrug. På baggrund af vores forudindtagede forestillinger, der knytter sig til

de forskellige typer af stigmata, opstiller vi afvigende teorier om vedkommende og udøver forskellige former for diskrimination. For den stigmatiserede kan der være tale om, at vedkommende internaliserer stigmaet og bliver udstyret med en smertefuld opmærksomhed omkring sit særpræg, hvilket kan føre til en negativ påvirkning af personens selvforhold samt en begrænsning af vedkommendes udfoldelsesmuligheder (ibid.). Goffmans stigmabegreb er frugtbart i forhold til at give os en forståelse af, at en voldtægt kan betragtes som et særpræg, der kan medføre, at voldtægts ofre tillægges et karaktermæssigt stigma. Dette kan eksempelvis bero på en opfattelse af, at vedkommende må have opført sig afvigende eller være promiskuøs af natur, hvilket ikke nødvendigvis kan knyttes til vedkommendes faktiske sociale identitet. Det, der er på spil, er altså en upåagtet form for social undertrykkelsesproces, hvor nogle mennesker påtvinges at forstå sig selv ud fra omgivelsernes reaktioner, kategorisering og bedømmelse, og hvorved stigmatiserede menneskers sociale identitet risikerer at blive krænket og ødelagt (ibid.).

Goffman opererer med begrebet *den miskrediterede* om en person, hvis stigma er synligt for omgivelserne. Heroverfor står det, Goffman betegner som at være *potentielt miskrediteret*, der henviser til, at vedkommendes særpræg ikke er synligt og muligvis heller ikke kendt af andre (ibid.). I relation til voldtægts ofre kan voldtægten betragtes som et usynligt, potentielt stigma, hvilket kan give anledning til, at de bringer forskellige strategier i spil, der kan forhindre, at særpræget – voldtægten – kommer til omgivelsernes kendskab. I den forbindelse bruger Goffman betegnelsen *informationskontrol* om den potentielt miskrediteredes forsøg på at kontrollere de indtryk og informationer, som omgivelserne modtager. Dermed kan det at håndtere frygten for at blive afsløret blive en måde, hvorpå voldtægts ofre lærer *passing* – at passere – altså at undgå at falde igennem (ibid.). Endvidere kan voldtægts ofres behov for at kontrollere oplysninger om voldtægten ses i lyset af deres såkaldte *ind- og udgrupper*. Mens *indgruppen* kan siges at repræsentere mennesker, som besidder samme potentielle stigma – andre voldtægts ofre – og i hvis selskab behovet for informationskontrol kan synes mere eller mindre unødvendigt, omfatter *udgruppen* personer, som ikke bærer samme stigma. I den forbindelse er det Goffmans opfattelse, at nogle stigmatiserede vælger at deltage i indgruppen med tanke på at kunne arbejde sammen om at gøre stigmaet mindre tabubelagt for andre med lignende stigma (ibid.).

Goffmans dramaturgiske perspektiv på menneskers ansigt til ansigt-interaktioner forsyner os med metaforiske udtryk, vi kan trække på som analytisk hjælperedskab i vores forsøg på at forstå

karaktern af det sociale møde. I sociale møder er vi optrædende aktører, som indtager roller og iscenesætter vores rollespil, der danner grundlag for vores selvidentitet. Vi tilpasser vores selypræsentationer – vores identitetsarbejde – til de forskellige situationer eller 'forestillinger', og vi forsøger at se os selv gennem det tilstedeværende 'publikums' øjne for derigennem at kunne afsende information, der fremviser os på en måde, som fremkalder anerkendelse og ærbødighed som respons (Kristiansen, 2005). I denne sammenhæng kan vi trække på Goffmans begreber om *frontstage* og *backstage* i vores forståelse af, hvordan voldtægtsfres anerkendelseskampe kan udspille sig som en vekselvirkning mellem at 'være på' og 'være sig selv': Mellem at fremvise en bestemt facade eller fremtoning for at blive anerkendt af publikum frontstage og så det at kunne fortrække backstage, væk fra rampelyset og publikum for at være sig selv (ibid.).

Sammenfatning af undersøgelsens teoretiske perspektiver

Honneths og Goffmans teorier adskiller sig fra hinanden i kraft af, at der er tale om en henholdsvis normativ funderet tilgang og deskriptiv funderet tilgang, der på sin vis placerer Honneth og Goffman på hver deres side af sontringen mellem *bør* og *er*. I modsætning til Honneths teori spiller anerkendelsesbegrebet ingen central rolle i Goffmans værker – men det kunne det meget vel have gjort. Ved at læse Goffmans teori om stigma som en teori om anerkendelse, tydeliggøres flere punkter, hvorved de to teorier kan berige hinanden – og vores problemformulering. Dette vil vi i det følgende argumentere for med afsæt i et fokus på samspilsmuligheder frem for et direkte fokus på forskelle og ligheder.

En sammenkobling mellem de to teorier giver os mulighed for at 'bygge bro' mellem mikrosociologien og makrosociologien, da begge teorier, på forskellig vis, rummer både mikrosociologiske og makrosociologiske elementer: Honneths makrosociologiske anerkendelsesteori, der skal danne grundlag for at kritisere sociale patologier og fejludviklinger i samfundet, har afsæt i en mikrosociologisk interesse for individets grundbetingelser for en vellykket identitet. Goffmans mikrosociologiske fokus på individets oplevelser med stigmatisering danner grundlag for analyser af makrosociologiske forhold, der kan være barrierer for individets grundbetingelser for en vellykket identitet. Set med sociologiske briller kan et medieret perspektiv på sociale fænomener generelt set være vigtigt for at indfange samfundets helhed og kompleksitet

(Jacobsen & Kristiansen, 2004). I forhold til nærværende speciale synes dette på samme vis givtigt, da et samspil mellem de to teorier kan synliggøre vores kritisk-hermeneutiske perspektiv på voldtægtssofres krænkelsererfaringer og anerkendelseskampe i relation til omgivelserne. Herved kan vi opnå en forståelse af, hvad anerkendelse er for at kunne applicere denne viden i det sociale arbejde med henblik på at bidrage til styrkelse af det enkelte individs identitet samt – som en del af en helhed – styrkelse af det omgivende samfund.

Goffmans teori giver os en forståelse af, hvordan et normalitetsbegreb lader sig definere ud fra det billede som samfundet har af sig selv, hvor individer og grupper, som falder uden for det anskueliggjorte normalbegreb risikerer at blive stigmatiseret og ekskluderet. I modsætning til Goffman, som altså retter fokus mod det afvigende for at derigennem at kunne sige noget om 'det normale', fremhæver Honneth 'det gode' for at kunne udpege 'det dårlige'. Honneth tilbyder os et anerkendelsesideal, der kan fungere som pejlemærke i forhold til at identificere og rette kritik mod de tendenser, som viser sig i vores empiri. På hver deres måde kan teorierne således bidrage til at vise, hvordan henholdsvis krænkelser og stigmatisering får konsekvenser for individers deltagelsesmuligheder i samfundet.

Idet Honneths anerkendelsesteori ikke er en ekspliciteret model for, hvordan anerkendelse viser sig, eller hvordan anerkendelseskampene udspiller sig, efterlades der rum for empirisk 'bevisførelse', der kan tilføre teorien en form for fakticitet, som er forankret i menneskers erfaringer. Sagt på en anden måde, Goffmans mikrosociologiske og interaktionistiske syn kan give os et mere konkret indblik i, hvordan voldtægtssofre i hverdagsinteraktioner kan tage forskellige 'våben' og strategier i brug i en kamp for at blive accepteret af omgivelserne. Honneth forsyner omvendt Goffmans samhandlingsorden med et moralsk perspektiv, der er frugtbart i forhold til at forstå, hvad der ligger til grund for bestræbelserne på at interagere på en bestemt måde. I denne sammenhæng kan et samspil mellem de to teorier bistå os i at understøtte synet på individets identitetsudvikling, som Honneth fremhæver i anerkendelseskampene, og som Goffman kun tilnærmelsesvis berører, men som kan siges at ligge latent i hans idé om behovet for accept. Dermed kan de to teorier bidrage til, at vi kan identificere voldtægtssofres krænkelser og behov for anerkendelse som udgangspunkt for et forandringspotentiale i form af menneskelig opblomstring.

Vi betragter ikke de to teorier, hverken hver for sig eller i samspil, som teorier i den forstand, at vi uden videre kan lægge dem ned over specialets problemformulering og systematisk anvende dem

for at producere en endegyldig sandhed, jf. vores hermeneutiske positionering. Derimod vil teorierne fungere som en teoretisk referenceramme, der kan tydeliggøre og understøtte de fund, som vil vise sig i vores empiri.

Kapitel 5

Undersøgelsens analysestrategi

I dette kapitel redegør vi for undersøgelsens analysestrategi, der danner grundlag for gennemførelsen af vores analyse, herunder analysens opbygning, de analyseredskaber vi benytter, samt vores analytiske tilgang. Idet der ingen gængse forskrifter findes for kvalitative analyser (Olsen, 2003), vil vi bestræbe os på at eksplicite vores analysestrategiske overvejelser for dermed at skabe gennemsigtighed.

Analysens opbygning og analyseredskaber

For at besvare vores problemformulering finder vi det relevant at opdele analysen i to afsnit, ud fra de teoretiske begreber krænkelse og anerkendelse samt anerkendelseskampe, som bliver analyseret i hvert sit afsnit. Første analyseafsnit vil således omhandle voldtægtsfrenes krænkelseserfaringer samt vores fortolkninger af anerkendelse ud fra voldtægtsfrenes udsagn med henblik på, at vi kan udvide vores forståelseshorisont af, hvad anerkendelse er. Andet analyseafsnit vil omhandle voldtægtsfrenes anerkendelseskampe, som vi fortolker dem ud fra empirien. Til besvarelse af vores problemformulering benytter vi vores teoretiske forforståelse som udgangspunkt for vores fortolkning af empirien. I forhold til første del af problemformuleringen anvender vi således vores anerkendelsesteoretiske perspektiv som analyseredskab i første analyseafsnit, mens vi til besvarelse af problemformuleringens anden del anvender begge vores teoretiske perspektiver i andet analyseafsnit. Det betyder, at vi i første analyseafsnit vil anvende Honneths begreber om henholdsvis de tre krænkelsessfærer og de tre anerkendelsessfærer.

Derefter vil vi i andet analyseafsnit anvende Honneths begreber om anerkendelseskampe i relation til Goffmans begreber om stigmatisering.

Analytisk tilgang

I vores tilgang til analysen vil vi sætte vores teoretiske forforståelser på og i spil i mødet med empirien. Teorien gør det muligt for os at stille spørgsmål til empirien og dermed åbne op for fortolkninger af voldtægtsfrenes erfaringer. De citater vi udvælger fra empirien vil således fungere som dele, der tilsammen underbygger helheden i vores fortolkninger. Vi vil være åbne overfor en horisontsammensmeltning mellem vores teoretiske forforståelse af de begreber, som vi ønsker at undersøge og de nye forståelseshorisonter, som vores interviewpersoner bidrager med. I horisontsammensmeltningen mellem vores forforståelse og vores empiri åbnes muligheden for generering af ny viden om undersøgelsesfeltet. Analysen vil således være en kontinuerlig vekselvirkning, mellem vores teori og empiri, for at vi kan opnå forståelse af, hvad anerkendelse, stigmatisering og anerkendelseskampe er ud fra voldtægtsfrenes krænkelseserfaringer.

Kapitel 6

Undersøgelsens analyse

Undersøgelsens analyse har til formål at besvare vores problemformulering:

”Hvordan kan vi med udgangspunkt i voldtægtsfres krænkelsererfaringer forstå, hvad anerkendelse er, og hvordan udspiller voldtægtsfres anerkendelseskampe sig?”

Som tidligere nævnt falder analysen i to afsnit. I første analyseafsnit søger vi at forstå, hvad anerkendelse kan være i relation til voldtægtsfre. Denne forståelse af anerkendelse trækker vi på i andet analyseafsnit, hvor vores fokus er på voldtægtsfres anerkendelseskampe. I henhold til vores *dobbelthermeneutiske* tilgang vil vores fortolkninger af interviewpersonernes udsagn bygge på deres fortolkninger, sådan som vi anser, at de kommer til udtryk i empirien. På denne vis er det ikke vores hensigt at vurdere, om interviewpersonernes udsagn er i overensstemmelse med faktuelle omstændigheder, men derimod at lære af deres unikke erfaringer sådan som de oplever dem. Ligeledes, i tråd med vores hermeneutiske orientering, vil analysen bestå af en vekselvirkning mellem begreber, som interviewpersonerne selv knytter til deres forståelse samt begreber fra vores teoretiske forforståelse om anerkendelse og stigmatisering.

Analyseafsnit I – Krænkelser og anerkendelse

For at nærme os en forståelse af, hvad anerkendelse kan være i relation til voldtægtsfre vil vi synliggøre og lære af vores interviewpersoners krænkelsererfaringer, sådan som vi tolker, at de kommer til udtryk i empirien. Med andre ord vil vi forsøge at leve op til Honneths programerklæring og forankre hans anerkendelsesideal i voldtægtsfrenes krænkelsererfaringer, da

disse erfaringer indeholder en udtalt appel om anerkendelse, der empirisk kan begrunde idealet (Honneth, 2003). I henhold til Honneths anerkendelses- og krænkelsesformer sonderer vi teoretisk og analytisk mellem krænkelse og anerkendelse, der finder sted i henholdsvis *privatsfæren*, den *retlige sfære* og den *solidariske sfære*.

Krænkelser af voldtægtsfret som etisk person i privatsfæren

Der hersker ingen tvivl om, at vores interviewpersoner alle har gjort sig erfaringer med disrespekt og ringeagt, omend på forskellig vis. Hver for sig og tilsammen giver deres fortællinger os en forståelse af voldtægtsbegrebet; et begreb der ganske vist indgår i Honneths anerkendelsesteori under betegnelsen *kropslige krænkelse* (Honneth, 2003), men som vi mener at kunne konkretisere ved at lytte til voldtægtsfrets krænkelseserfaringer.

Til trods for, at voldtægt ofte bliver fremstillet som en forbrydelse, der udspiller sig mellem to for hinanden ukendte parter, vidner interviewpersonernes beretninger om, at voldtægt i særdeleshed også finder sted i de nære primærrelationer – kærlighedsmæssige bindinger – som Honneth sammenfatter under begrebet *privatsfæren* (ibid.). Vi erfarer, at der for flere af de pågældende personer netop er tale om relationer, der er kendetegnet ved en vis kærlighedsmæssig binding – det være sig en ekskone, en ekskæreste eller en stedfar. I dette perspektiv fremstår det for os tydeligt, at den krænkelse som voldtægten indebærer ikke alene kan forstås som en kropslig krænkelse, hvor voldtægtsfrets fysiske integritet krænkes, men tilmed som en etisk og moralsk krænkelse, der influerer vedkommendes psyke og positive selvforhold. Krænkelsens etiske og moralske karakter fremgår klart af vendingen “det negative spejlbillede af kærligheden” (Høilund & Juul, 2005) og måske endnu klarere i en af interviewpersonernes formulering:

“Han [voldtægtsmanden] overskred jo mine grænser, altså, jeg tror det mest uhyggelige er jo i virkeligheden, at der står en person, som du har tillid til, som lige pludselig forsvinder (...). Da voldtægtsmanden voldtog mig som syvårig – det var inden jeg startede i første klasse om sommeren – truede han mig med, at hvis jeg sagde det til min mor, så ville jeg aldrig se hende igen, og allerede på det tidspunkt var hun flyttet ud til ham. Og det var jeg jo rigtig, rigtig bange for, så bange at jeg simpelthen fortrængte det [voldtægten] fuldstændigt – det er bare ikke sket. Så allerede i hans trussel, da mister jeg forbindelsen med min mor – det går op for mig nu, at den person [interviewpersonens mor], som skulle beskytte mig, og som jo er den mest nærliggende at gå hen til, når der er sket et eller andet – den forbindelse var røget”.

Dette citat synes at indfange den smertefulde kontrast til kærligheden, som Honneth betegner som en krænkelse, og som voldtægten indebærer for den citerede interviewperson: Hans grænser – som en syvårig dreng vel næppe til fulde er i stand til at tilkendegive – bliver overskredet ligesom den tillid, der burde være bærende for en voksen-barn relation bliver brudt – ikke alene som følge af stedfarens overgreb, men tilmed i kraft af morens manglende beskyttelse. En anden interviewperson oplever, at hendes ekskæreste foruden at udsætte hende for voldtægt endvidere truer hende på livet og forfølger hende. Dette eksempel understreger voldtægtens karakter som en forvrængning af den gensidige følelsesmæssige og intime kontakt i privatsfæren, som formodentlig har været det oprindelige udgangspunkt for deres forhold. Bevidstheden om den krænkelse, som har fundet sted giver for nogle af interviewpersonerne sig udslag i fysiske tilstande, der kan sidestilles med somatiske sygdomssymptomer. Imidlertid får vi i lige så høj grad indtryk af, at voldtægt kan afføde negative psykiske tilstande. Disse genkender vi fra Honneths betragtning om, at der: "... med erfaringen af en moralsk uret indgår et psykisk chok, eftersom vedkommende bliver skuffet i en forventning, hvis opfyldelse skal ses som en betingelse for vedkommendes identitet" (Honneth, 2003: 85). I det følgende fremdrager vi eksempler på, at voldtægten for nogle af interviewpersonerne har betydet, at deres positive selvforhold – deres identitet – er blevet truet. Disse eksempler kan i samspil med Honneths anerkendelsesteori bidrage til vores forståelse af anerkendelse og voldtægtsfrenes behov for anerkendelse.

De etiske krænkelsers betydning for voldtægtsfrets selvforhold

Skam, tvivl, vrede og afmagt er følelser og reaktioner, der går som en rød tråd gennem interviewpersonernes fortællinger, og som ikke synes at være flygtige tilstande. For en af interviewpersonerne har voldtægten sat dybe spor i form af posttraumatisk stress syndrom, som for den pågældende person viser sig ved koncentrationsbesvær, søvnproblemer og flashbacks relateret til voldtægten og gerningsmanden. Det følgende citat underbygger meget klart den trussel mod individets selvtillid og tiltro til verden som et sikkert sted, som Honneth knytter til etiske og moralske krænkelse af individets fysiske integritet (Heidegren, 2010):

"Jeg har jo altid ville klare mig selv... og jeg har altid sådan været meget: "Du skal bare ikke komme her og sige, at det kan jeg ikke, for det kan jeg godt". Jeg kan huske, at jeg blev rigtig ked af det, at jeg ikke kunne klare alting selv lige pludselig. Det var VIRKELIG

et kæmpe stort nederlag for mig, og det er det stadigvæk – at jeg ikke kan klare alting selv – men man vænner sig lidt mere til det. Jeg kan huske, at jeg blev rigtig ked af det, at... alting ikke var ligesom før. At den pige jeg var, før jeg blev voldtaget, hun var ligesom bare væk. Altså, jeg har altid været rigtig meget udadvendt og glad, og der skulle rigtig meget til, før jeg blev ked af det. Nu skal man bare sige ”bøh” til mig, og så begynder jeg at græde. Det har været rigtig svært”.

Interviewpersonen udtrykker sig ret præcist om det identitetstab, hun har lidt samt om en destruktiv følelse af nederlag og en manglende tillid til sig selv og andre – mildest talt en modsætning til den styrkelse af individets personlige og positive identitet, som ifølge Honneth etableres gennem anerkendelse i privatsfæren. Voldtægtens ødelæggende betydning for voldtægtsofrets selvforhold understreges af de oplevelser, som en interviewperson havde i forbindelse med, at han blev udsat for voldtægt af hans ekskone, hvis magtanvendelse han beskriver på følgende måde:

“Det, der for mig virkede som noget af det værste var, at det her var en person [ekskonen] – det var ikke en tilfældig på gaden – det var en person, som jeg desværre stolede på (...). I forbindelse med volden og en af voldtægterne... der gik jeg til lægen. Og det fandt min ekskone så desværre ud af og fulgte mig til hospitalet og sad og ventede udenfor hospitalet (...). Og at jeg gik til politiet med det [volden og voldtægterne] gjorde, at min ekskone prøvede at lave en scene, fx ved at – når jeg kom for at hente børnene – så kunne hun finde på pludselig at råbe og skrike: ”Hjælp, hjælp, han slår mig!”, pure opspind (...). Og angående voldtægten og volden... jeg følte mig ikke mindre værd, fordi jeg havde oplevet det, men jeg kunne ikke forstå, hvorfor jeg ikke havde fundet en udvej i den situation, fordi jeg havde meget højlydt sagt, at det [voldtægten] skulle stoppe og fysisk prøvet at stoppe min ekskone, men jeg havde i sidste ende bukket under for truslerne, som hun gav mig, så hun kunne få det, som hun ville, og det undrer mig [senere], at hun havde så meget magt over mig (...). Og det skammede jeg mig over, at hun – også stadigvæk – kan have indflydelse på mig på den måde, at hun kan skabe frygt og manipulere med mig (...). Det værste er vel (...), at jeg ikke kunne stoppe det på en eller anden måde, jeg følte ikke, at der var en udvej (...). Det kan ikke beskrives, hvor meget ondskab... der er ikke mange, vil jeg tro, eller håber jeg på, der er i stand til at gøre den slags...”.

Interviewpersonens udsagn giver os en klar opfattelse af, at voldtægt omhandler mere end blot sex og fysisk magtanvendelse; at der i lige så høj grad kan være tale om en psykisk magtanvendelse – et psykisk overgreb – der bliver udført ved trusler og manipulation. Vi finder, at denne betragtning er væsentlig i forhold til det faktum, at interviewpersonen er en mand, hvilket unægteligt bringer

fordomme i spil, der kan vanskeliggøre anerkendelse og føre til stigmatisering, som vi vil uddybe i analyseafsnit II. Alt andet lige hæfter vi os ved, at den citerede persons reaktioner på voldtægten – afmagt, frygt, skam og frustration – er kendetegnende for interviewpersonernes krænkelseserfaringer, uanset køn og andre forskellige omstændigheder vedrørende voldtægten. Dette bestyrker vores opfattelse af, med reference til litteraturstudiet, at voldtægt langt fra begrænser sig til at være en problematik, der skal ses i et kønsperspektiv, men snarere i et større perspektiv som en krænkelse, der bryder med grundlæggende menneskerettigheder.

Anerkendelse af voldtægts ofre som etisk person

De forudgående eksempler på voldtægts negative betydning for interviewpersonernes selvforhold kan vi sidestille med eksempler, hvor interviewpersonerne giver udtryk for behov, der er blevet imødekommet eller situationer, som har haft en positiv betydning for deres selvforhold. I samspil med Honneths anerkendelsesteori kan vi ud fra disse eksempler fortolke os frem til, hvordan vi kan forstå anerkendelse i relation til voldtægts ofre.

Selvom flere af interviewpersonerne beretter om de samme negative indvirkninger på deres selvforhold, erfarer vi, at deres behov for hjælp og støtte i privatsfæren kommer til udtryk på vidt forskellige måder. En interviewperson har eksempelvis fået, som hun udtaler det, ”en ro i maven”, hvilket vi fx ser i forlængelse af, at hendes behov for at blive behandlet som før voldtægten fandt sted er blevet imødekommet.

“De [interviewpersonens mor og kæreste] har givet mig tid og været tålmodige. Og når jeg har stået og råbt og skreget af dem, så kan det godt være, at de nogle gange har råbt og skreget tilbage, men så er de kommet bagefter og... Ja, de er kommet til mig, jeg har ikke behovet at komme til dem (...). Og så spurgte jeg min mor, og hun sagde: “Vi prøver at behandle dig så normalt som muligt, fordi der ikke er nogen grund til at behandle dig anderledes”. Og det hjalp mig egentlig også (...). Så på den måde har det [voldtægten] påvirket mig meget, og jeg er også blevet mere moden af det på en måde, fordi at jeg og min mor har fået et tættere forhold, faktisk (...). Altså, jeg er blevet meget tæt med min mor, efter at det skete, fået et mere åbent forhold... Vi har haft et meget anstrengt forhold – sådan noget med teenagere og sådan noget... Og efter at jeg så har mødt min kæreste, så har vi ligesom givet hinanden rigtig meget, har lært rigtig meget – af ham. Blevet mere stille og rolig. Jeg har fået en ro i maven, som jeg ikke havde før”.

I interviewet fortæller den citerede person desuden om den usikkerhed, hun oplevede i forbindelse med, at hun fik sig en kæreste efter, hvad hendes venner mente, var, relativ kort tid efter voldtægten. For interviewpersonen gav dette anledning til usikkerhed omkring, hvorvidt det var for hurtigt for hende at få en kæreste, men oplevede i den sammenhæng at blive støttet af sin mor i, at det var 'legalt' at få en kæreste, uafhængigt af, hvad andre måtte tænke. Dette tolker vi som et udtryk for, at moren støtter hende i, at det er i orden at komme videre i livet, og at det negative spejlbillede af kærligheden, som voldtægten er udtryk for, kan ændres. Denne ændring og genoprettelse af kærlighedens kontinuitet i privatsfæren synes at være mulig ved hjælp af netop kærlighed – for den pågældende interviewperson blandt andet ved at erfare moderens og kærestens forståelse for samt en anerkendelse af, at hun kan være på en måde, som er i overensstemmelse med hendes syn på sig selv.

Den anerkendelsesform som Honneth beskriver inden for privatsfæren, der fremmer individets personlige identitet og selvtillid (Honneth, 2003), genkender vi i en anden interviewpersons italesættelse af, hvordan hans nye partner har støttet ham i tiden efter voldtægterne og volden forårsaget af hans ekskone:

“... Udover, at hun har været der rent tilstedeværelsesmæssigt, så har hun også været en form for moralens vogter ved at (...). Det har været et længere ægteskab med [ekskonen], og jeg forstår nu, at jeg ligesom er blevet programmeret på en vis måde – til at jeg bliver på en bestemt måde, når jeg er omkring min ekskone... og at jeg ikke falder tilbage i de der mønstre, hvor at min ekskone kan behandle mig, som HUN har lyst til. Og der har hun den nye [partner] været god til at sige, at: “Det skal du altså ikke finde dig i”. Som min nye partner siger: “Det er ikke MIG, der skal gemme mig og skamme mig over, hvad der er sket” – det burde faktisk være min ekskone (...). Jeg mener selv, at jeg har en høj moralsk sans, men jeg vil sige, at hendes er endnu højere (...). Jeg tøver for længe osv., hvor min partner hun sætter mig for døren og siger: “Der skal ske noget – du må ikke bare begrave det her”. Hun kan sige: “Det der, det er altså ikke acceptabelt for nogen”.

På baggrund af citatet forstår vi, at interviewpersonen erfarer anerkendelse fra hans nye partner i form af at blive støttet i troen på sig selv – at det ikke er ham, der er noget galt med. Endvidere synes den moralske støtte, som hans nye partner yder ham, at rumme potentiale i forhold til at dæmme op for den nedbrydende effekt, som de etiske krænkelser muligvis har haft på hans identitet og selvforhold i kraft af at bistå ham i at fastholde sine moralske grænser i tilknytning til ekskonen. De forskellige eksempler på den positive indvirkning som omgivelsernes støtte og

anerkendelse har for voldtægtsfrenes selvforhold vidner om, at det er i kærligheden til og fra ens nære, at voldtægtsfrene finder det bedste modsvar til de etiske krænkelser, som voldtægten foranlediger.

Krænkelser af voldtægtsfret som juridisk person i den retlige sfære

I den retlige sfære betragter vi, at politiet indtager en markant position som en autoritet og en hjælperelation, hvis funktion er at sikre, at voldtægtsfret oplever, at vedkommendes sag bliver behandlet i overensstemmelse med retlige principper. Dette indebærer en respekt for voldtægtsfrets retlige autonomi samt en beskyttelse mod en vilkårlig og diskriminerende juridisk behandling, der kan styrke vedkommendes selvrespekt (Honneth, 2003). Dette synes imidlertid ikke at være tilfældet i interviewpersonernes fortællinger.

Der berettes blandt andet om en sporadisk kontakt med politiet, der efterlader nogle voldtægts ofre i en venteposition uden nogen konkret udsigt til en videre behandling af den pågældende sag samt en uigennemskuelighed omkring, hvad der er i vente i mødet med politiet. I den sammenhæng oplevede en af interviewpersonerne, at det hun havde forestillet sig var et informationsmøde vedrørende en eventuel anmeldelse på politistationen viste sig at være en afhøring af tre timers varighed. Vi kan selvsagt kun gisne, om interviewpersonens oplevelse af politiets bevæggrunde for ikke at melde klart ud om hensigten med mødet. Dog vil vi pointere, at 'bagholdsangreb' eller skjulte dagsordener er udtryk for manglende respekt og forståelse med tanke på, at mange formodentlig ikke har forudsætningerne for at gennemskue diverse politimæssige procedurer:

" (...) Så jeg havde også regnet med, at de bare ville fortælle mig "Nå, men hvis du vælger at anmelde det her [voldtægten], så vil vi gøre det og det og det". Det var det så ikke. Det var en anmeldelse, og det var en afhøring om, hvad der var sket. Og da det gik op for mig, at de ville køre ud med det samme og hente ham (...). Han skulle bare ikke hentes nu, det var jeg bare ikke klar til (...). Og hende der politidamen var meget, meget streng, hun var virkelig hård, synes jeg. Hun blev ved med at sige til mig – for jeg sagde til hende: "Jeg vil ikke have, at du henter ham nu" – at hun var overbevist om, at det var en falsk anmeldelse (...). Der sidder en dame overfor dig, som du ligesom åbner dig overfor, og så sidder hun bare og siger: "Det er jo løgn – det er en falsk anmeldelse, det der". Og jeg sad bare og blev mere og mere ked af det, og til sidst sagde jeg: "Hvad skal jeg sige, for at du lader være med at køre ud og hente ham nu?". Så skulle jeg indrømme, at det var en falsk anmeldelse. Og jeg kan huske, at jeg sagde til hende: "Fint, så siger vi, at det er en falsk anmeldelse – at det bare er noget, jeg har fundet på". Så kiggede hun bare på mig, og så

sagde hun: "Det ved jeg jo godt er løgn – jeg kan jo godt se på dig, at der er sket det, du siger" (...). Så hun troede alligevel på mig, men hun sagde til mig, at hun skulle... (...) være 100 % sikker på, at det var rigtigt (...).

I citatet giver interviewpersonen udtryk for, at hun i mødet med politibetjenten åbner op overfor betjenten, men at denne åbenhed langt fra bliver gengældt. Det at åbne op betragter vi som ganske kendetegnende for menneskelig samhandling, hvor vi grundlæggende møder hinanden med en tillid til og en forventning om, at vi vil hinanden det godt. Det er en betragtning som vi genkender i Honneths formulering af den kognitive identifikation af et andet menneske, der ligger til grund for den moralske dimension af anerkendelseshandlingen (Honneth, 2003). I mødet med den anden stiller vi forventninger om at blive set og ikke blot blive registreret, sagt på en anden måde at blive taget alvorligt og anerkendt frem for blot at blive erkendt og set igennem som et usynligt individ (ibid.). Interviewpersonens forventning synes imidlertid at blive skuffet i takt med, at interviewpersonens ønske om, at politiet henter gerningsmanden bliver overhørt og sat i miskredit. På baggrund af interviewpersonens oplevelser tolker vi, at politibetjenten tilsyneladende ikke interesserer sig synderlig meget for interviewpersonens bevæggrunde for ikke at ville anmelde gerningsmanden, om end en sådan interesse netop kunne have givet en forståelse, der var givtig for deres fælles relation. I det følgende citat vil vi, i modsætning til politibetjenten, lade interviewpersonens bevæggrunde for ikke at ville anmelde gerningsmanden blive hørt:

"Jeg blev rigtig ked af det, og det er også derfor, at jeg aldrig nogensinde ville anmelde det, fordi jeg var bange for, at der ikke var nogen, der troede på mig. Og så det der med retssagen, at skulle sidde ved siden af ham, se ham i øjnene. Han har truet med, at hvis jeg nogensinde fortalte det videre til nogen andre, så ville han slå mig ihjel. Så det gjorde jo også, at jeg heller ikke ville anmelde det. Også det med, at man ligesom bliver mistænkeliggjort, det kunne jeg heller ikke, og da brød det hele også sammen for mig (...). Ej, jeg synes, det var så unfair gjort! Sådan synes jeg ikke, at man kan tillade sig at behandle andre mennesker. Det gjorde så ondt på mig, altså det var det, jeg altid havde frygtet (...). Lige nu tager man jo nærmest hensyn til gerningsmanden, at det kan være en falsk anmeldelse, så derfor mistænkeliggør man nærmest ofret mere end den, der har udført det [voldtægten] (...). Det kunne være sådan, at det er ham, der har gjort det, der skal bevise, at han ikke har gjort det i stedet for, at det er dem, der er allermest sårbare i den situation, der skal bevise, at det er sket".

Det er i dette lys, at vi forstår interviewpersonens uretsfølelse, frygt og frustration i mødet med politiet. Vi hæfter os desuden ved hendes refleksion omkring mistænkeliggørelse af voldtægts ofre, som vi ser i forlængelse af en anden interviewpersons tanker omkring, hvordan voldtægts ofres troværdighed ofte synes at blive betvivlet, afledt af den opmærksomhed som falske anmeldelser har fået i mediernes fremstilling af voldtægts ofre. I tråd hermed synes politibetjenten, som afhører den citerede interviewperson, i høj grad at lade mistro gå forud for empati, hvilket vi, uagtet betjentens hensigter, fortolker er et udtryk for disrespekt og en krænkelse af den tillid, vi, som før nævnt, finder er udgangspunktet for vores sociale interaktioner. Imidlertid er interviewpersonens oplevelse af manglende empati og dårlig behandling fra politiets side ikke et enkeltstående tilfælde, hvilket følgende udsagn bekræfter:

“Jeg hørte faktisk selv politiet sidde og sige det. Det var ret tydeligt, at: “Jamen, du er jo en mand – er du sikker på, at det skete, som du sagde? Du er en mand og stor og stærk osv.” (...). Der er mange, der slet ikke vil tro på, at det her kan lade sig gøre – fordi at jeg er en MAND, der kan slå fra mig (...). Jeg tror, at folk reagerer meget forskelligt på netop det [voldtægten], men det er meget surrealistisk, og jeg tror, at hvis man accepterer det, så tror jeg meget let, at man kan overbevise sig selv om, at det aldrig nogensinde er sket. Men jeg blev meget vred og virkelig skuffet over... at folk overhovedet – moralsk – kan putte sig selv i sådan en sætning fordi, hvis det var den anden i ægteskabet, så var der ingen tvivl om, hvem der ville få støtte osv. Men fordi jeg netop er en mand, så kan det [voldtægt af mænd] åbenbart ikke fysisk lade sig gøre. Og det havde nok ikke hjulpet at prøve at forklare, at jeg prøvede at skåne mine børn (...). At jeg ikke råbte og skreg og smækkede med dørene, da jeg ikke havde lyst til at give dem den slags ar”.

Denne interviewpersons uretsbevidsthed skyldes, at han ikke bliver taget alvorligt af politiet som voldtægts offer og juridisk person. Den manglende anerkendelse synes mere end noget andet at bunde i fordomme; fordomme som umiddelbart er dybt forankrede hos politiet, og som kommer til udtryk ved – hvad vi fortolker som – mistro og skepsis. I tråd med interviewpersonens tanker anser vi, at det at blive mødt med mistro og i nogle tilfælde stigmatisering kan få nogle voldtægts ofre til at vende følelser som skam og skyld indad, hvilket bidrager til, at voldtægten forbliver tabuiseret. Stigmatisering, fordomme og tabuer fokuserer vi mere indgående på i analyseafsnit II i forbindelse med, at vi søger at forstå, hvordan voldtægts ofres anerkendelseskampe udspiller sig. I det følgende vil vi imidlertid først fremdrage et eksempel på den betydning, krænkelsen kan have for voldtægts ofrets selvforhold med henblik på at tolke os frem til, hvad anerkendelse af voldtægts ofret som juridisk person indebærer.

Ifølge Honneth kan en krænkelse af individet som retssubjekt – hvor individet berøves visse rettigheder og dermed frakendes sin moralske tilregnelighed som et fuldgældigt medlem af samfundet – føre til, at vedkommendes selvrespekt trues (Heidegren, 2010). I det citat, der følger, får vi indblik i, hvordan den pågældende interviewperson efter alt at dømme ikke bliver behandlet som en ligeværdig og ligeberettiget person i mødet med politiet.

“Og så kom jeg så hen til en politibetjent, der skulle afhøre mig, og han var rent ud sagt forfærdelig. Han behandlede mig rigtig, rigtig skidt. Og snakkede rigtig grimt til mig (...). Han snakkede bare meget nedladende, som om han allerede havde bestemt sig for, hvad der var sket. Og [han] kunne ikke rigtig forstå, hvordan det kunne være, at jeg rodede rundt i, hvad der var sket, fordi jeg var jo nærmest i chok, havde været vågen i mange timer (...). Han blev så pensioneret efterfølgende, så nu er min sag hos en anden politibetjent, som så ser det som en sag, han bare har overtaget, han ser det ikke som hans sag. Så han har nærmest også allerede valgt side (...). Jeg er rigtig ked af, at det var ham, der fik min sag. Og jeg er også rigtig ked af ham, der har min sag nu. For jeg synes ikke... det er sådan nogle ældre politibetjente, og de kender alle sammen hinanden og har arbejdet inden for faget i mange år, og jeg tror, de har haft mange sager, hvor anmeldelsen var falsk, så jeg tror bare, at det er det, de tænker (...). Jamen, jeg bliver sur! Jeg har virkelig aldrig haft noget imod politibetjente, aldrig nogensinde, jeg har altid haft respekt for dem, men det har jeg virkelig ikke længere, ikke for dem, lige den del det synes jeg ikke er okay. Jeg tror ikke på, at det fungerer som det skal. Jeg føler mig snydt på en eller anden måde. Behandlet forkert (...). Det har taget meget tid, og det har krævet meget. Og jeg synes, at det har ødelagt rigtig meget. Jeg synes ikke, at det har været det værd, for jeg har jo ikke fået noget ud af det. Og det er jo ikke fordi, at jeg vil have erstatning eller noget som helst, og det var heller ikke fordi, jeg ville give ham en straf. Jeg ville bare have det overstået. (...). Og jeg bliver behandlet sådan, og det synes jeg ikke er i orden – de behandler mig ikke på den måde, jeg havde forventet. Jeg havde forventet, at man måske fik lidt mere støtte og lidt mere medmenneskelighed. Altså selvfølgelig skal de ikke lægge følelser i det eller tage side, men jeg synes virkelig ikke, at de har gjort, hvad jeg synes, at de skal. Jeg er bare ikke tilfreds med den måde, de har behandlet sagen på. Men jeg kan jo ikke rigtig gøre noget ved det. Altså, nu må vi se, hvordan det går”.

I dette citat udtrykker interviewpersonen en disrespekt fra politiets side, som, vi anskuer, fører til, at hun lider et retstab i den forstand, at hun både oplever at modtage en uretfærdig behandling og tilmed har mistet tiltroen til politiet. Opgivenhed og magtesløshed synes at være konsekvensen af vedkommendes møde med politiet, hvis dårlige behandling og manglende empati vi betragter som

et udtryk for, at politibetjenten ikke tillægger interviewpersonen nogen værdi som juridisk person. Dette står i tydelig kontrast til Honneths formulering om, at vi på grund af den anden persons værdi nødvendigvis tillægger denne person en moralsk autoritet over os, som begrænser os i spontane impulser, såsom nedsættende sprogbrug, og som begrænser vores egocentriske perspektiv med det formål at være retfærdig overfor den anden (Honneth, 2003; Høilund & Juul, 2005). I denne sammenhæng forbinder vi det at være retfærdig overfor voldtægtsfret med, at politiet ikke som udgangspunkt betvivler vedkommendes troværdighed, men tager den pågældendes ord for pålydende samt anstrenger sig for at tage udgangspunkt i den aktuelle sag og for så vidt muligt ikke lade andre voldtægtssager være målestok herfor.

Imidlertid er det vores klare opfattelse, at interviewpersonerne til trods for at føle sig uretfærdigt behandlet – og for en af interviewpersonernes vedkommende at blive anklaget for falsk anmeldelse af gerningsmanden – er bevidste og realistiske omkring, at politiets sagsbehandling må følge visse procedurer. Dette giver os grund til at fortolke, at det som *nogle* voldtægts ofre efterspørger hverken er en særbehandling, erstatning eller nødvendigvis en straf af gerningsmanden, men derimod at blive mødt med respekt og fortrolighed.

Anerkendelse af voldtægtsfret som juridisk person

Vi efterspørger en *fortrolighedskundskab*, der er kendetegnet ved, at man er i stand til at træde ind i den andens verden, idet fortroligheden rummer en kundskab om voldtægtsfret, der gør det muligt at etablere en forståelse af vedkommendes situation (Høilund & Juul, 2005). Sagt på en anden måde: Der må skabes rum for, at nærvær og fortrolighed kan udfolde sig i relationen med voldtægtsfret, og at vedkommende bliver anerkendt som en ligeværdig samtalepartner, hvilket indebærer, at politiet bør bestræbe sig på at forstå voldtægtsfrets situation uagtet, at denne situation er 'fremmed' for en selv. Vi forstår derfor, at anerkendelse indebærer et oprigtigt engagement – en autenticitet – samt en villighed til at være ydmyg og at acceptere ikke umiddelbart at kunne forstå, hvad den anden forstår. Dette indebærer tilmed en anstrengelse for at gøre sig fri af forudfattede opfattelser og fordomme, fx i relation til mandlige voldtægts ofre, som tidligere beskrevet.

Den anerkendelse og fortrolighed som politiet tilsyneladende ikke formår at skabe i relationen med de citerede interviewpersoner, oplever de til gengæld fra andre relationer. En af personerne oplever fx en fortrolighedsrelation med sin advokat, hvem han kan rådføre sig med, mens en anden interviewperson finder støtte hos naboen, der er socialrådgiver, og som ligeledes kan være behjælpelig i forhold til at gennemskue diverse procedurer omkring interviewpersonens rettigheder. Disse eksempler vidner om en anerkendelse, der viser sig i form af, at en anden person kæmper med og for voldtægtsområdet for at gøre vedkommende synlig. Med reference til Honneth kan vi konstatere, at i modsætning til at voldtægtsområdet blot registreres eller erkendes, som er tilfældet med politiet, synes interviewpersonerne at blive anerkendt – at blive mødt med en opmærksom tilgang af andre relationer – der består i en individuel identifikation, som rækker længere ud over det at se individet i en visuel forstand (Honneth, 2003).

Det, der altså synes at betyde noget i mødet med politiet, såvel som generelt, er at blive taget alvorligt som voldtægtsoffer og som menneske, og at den uudtalte appel om anerkendelse, voldtægtsområdets krænkelserfaringer indeholder, bliver hørt.

Krænkelser af voldtægtsområdets sociale værdi i den solidariske sfære

For nogle af interviewpersonerne giver de psykiske følgevirkninger af voldtægten sig udslag i indelukthed og isolation, der hæmmer deres deltagelse i sociale sammenhænge. En af interviewpersonerne erfarer, at hun grundet posttraumatisk stress syndrom er nødsaget til at droppe den uddannelse, hun beskriver som sit drømmestudie, mens en anden interviewperson oplever, at hendes uddannelse så at sige dropper hende til trods for hendes ønske om at deltage i undervisningen:

“... Og jeg havde jo okay gode karakterer, middelkarakterer, men de valgte at smide mig ud, fordi de syntes, at jeg skulle tage et år, hvor jeg fik tid til at tage mig af mig selv. Og det synes jeg bare ikke, de kunne være bekendt! Og der var rigtig mange, jeg kendte på gymnasiet, der havde mere [fravær] end mig, så den eneste grund til, at de smed mig ud var, at de kendte til min sag, fordi jeg jo havde været åben og fortælle dem det. Og de smed mig ud på det grundlag, at jeg skulle komme mig over det [voldtægten] (...). Jamen, jeg blev rigtig gal, for jeg har virkelig snakket rigtig meget med min studievejleder, og han har sagt, at han nok skulle støtte mig og det ene og det andet, og jeg fandt så ud af, at det var hans valg at gå til de højere magter og sige, at jeg skulle smides ud, fordi han ikke syntes, at jeg klarede det godt nok. Jeg klarede det heller ikke så godt i hans fag, jo, men i

de andre fag klarede jeg det jo fint. Det var min studievejleder, der fortalte mig det, og jeg gik ind til rektor lige bagefter og sagde: “Jeg synes ikke, at du kan være det bekendt, det er det eneste, jeg har at stå op til om morgenen, det er, at jeg skal i skole – det er det, der holder mig i gang”. Fordi hvis jeg ikke skal noget, jamen så kan jeg jo bare ligge og synke ind”.

Dette eksempel fremstår for os, i sin mildeste form, som en slags misforstået hensyntagen fra gymnasiets side og i sin groveste form som en krænkelse af interviewpersonen som et moralsk menneske, der har ret til at blive inddraget i beslutninger omkring hendes person. At blive smidt ud af gymnasiet kan i sig selv nok ikke anses som en krænkelse, der nedbryder en persons positive selvforhold, men i gymnasiets bedrevenhed om, hvilke behov hun som voldtægtsoffer nødvendigvis må have, ser vi en stigmatisering og en underkendelse af den citerede interviewperson. Hendes opfattelse af sig selv, hendes formåen og dømmekraft synes ganske enkelt at blive nedvurderet af gymnasiet. Paradoksalt kan gymnasiet betragtes som en samfundsinstitution der, i overensstemmelse med Honneths solidariske anerkendelsessfære, bør tilstræbe at anerkende individets unikke egenskaber og præstationer som værdifulde for et konkret solidarisk fællesskab og som ballast for individets selvrealisering og sociale selvværdsættelse (ibid.). I stedet er der tale om en respektløshed, hvor interviewpersonen erfarer, at hun ikke tillægges nogen social værdi for et konkret fællesskab (Honneth, 2003) – skolen – og konsekvensen af ikke at føle sig social værdsat kan være, med interviewpersonens egne ord, at “synke ind”.

Vi opfatter tillige, at der i forbindelse med voldtægtssofrenes primærrelationer, såsom familie og venner, tegner sig et billede af mistro og manglende empati. Følgende udsagn er blot et af flere, der understøtter denne opfattelse:

“Jeg følte mig meget isoleret, fordi... jeg havde sådan set kun [vores] fælles vennekreds i [... - land], og dem havde jeg åbenbart afskåret min kontakt til, da jeg frasagde mig ægteskabet. Og da jeg ikke rigtig havde nogle at snakke med, så opsøgte jeg nogle af dem, jeg fandt nærmest og prøvede at snakke med [dem] om det, men det gjorde kun tingene værre, fordi de mente jo både, at jeg løj om tingene, og at jeg prøvede at svine min ekskone til og sådan nogle ting (...). Jeg søgte sådan set ikke sympati – jeg havde håbet på, at der var en form for forståelse. Men det var der så ikke (...). Og jeg har snakket med min familie om det. Dem har jeg fortalt, hvad der er sket (...). Jeg synes, at de har overrasket mig en hel del, fordi de har en vilje til at mødes med hende [ekskonen] og snakke med hende på den måde, de gør (...). Det virker bare meget mystisk, at ens egne forældre i det hele taget har lyst til at have kontakt til en person, der har gjort alle de der ting. Nogle ting

– altså ikke voldtægten – men volden har de set billeder af, så det er jo ikke kun noget, JEG har sagt – så det er ikke noget hypotetisk, det er ganske faktisk”.

En anden interviewperson fortæller om hendes veninders manglende støtte i tiden efter voldtægten:

“Ja, altså jeg synes ikke, at mine veninder har hjulpet så meget, for de er næsten alle sammen faldet fra (...). Og så havde jeg en veninde, der ikke troede på, at jeg var blevet voldtaget, som også bildte resten af vores vennekreds ind, at det altså bare var løgn. Hun var en af mine allerbedste veninder, før jeg blev voldtaget. Hun var overbevidst om, at det var løgn, og at det ligesom kun var for, at der var nogen, der skulle se og høre mig, at jeg sagde det. Og det kunne jeg bare ikke til sidst (...). Det var bare sådan... altså da jeg fortalte hende det, var hun bare sådan: “Hvorfor skal jeg vide det?”. Og så når jeg sad og snakkede med mine andre veninder om det, og hun sad så ved siden af, så var hun sådan... begyndte at lave fis og... kunne virkelig ikke finde ud af sådan lige: “Ok, nu skal jeg ikke sidde og lave sjov med alt muligt”. Hun var virkelig sådan... ligeglad”.

Når vi vælger at fremhæve eksempler på manglende støtte fra familie og venner, er det fordi, vi forstår, at det svigt, der følger kan tolkes som en krænkelse, som har en negativ betydning for voldtægtsfrenes selvforhold, hvilket kan begrænse deres deltagelse i sociale fællesskaber. I det følgende vil vi konkretisere denne forståelse og følgelig fremlægge vores overvejelser vedrørende anerkendelse af voldtægtsfrets sociale værdi.

Betydningen af krænkelsen af voldtægtsfrets sociale værdi for selvforholdet

Selvom interviewpersonerne unægteligt er vidt forskellige og dermed har erfaret omgivelsernes disrespekt på forskellig vis, er der dog for de flestes vedkommende tale om, at disrespekten afføder en tvivl på dem selv:

”Jeg vil sige, at jeg næsten konstant tvivlede på mig selv omkring det her med voldtægten, fordi det virker meget urealistisk det her med, at når alle andre – undtagen ens partner – siger at man er på galt spor, så kommer man på en eller anden måde i tvivl, selvom jeg tror meget på mig selv (...). De sagde direkte, at de ikke troede på mig, at det fysisk ikke kunne lade sig gøre [at interviewpersonen blev voldtaget af hans ekskone](...). DER knækkede filmen for mig, hvor [jeg tænkte], at fint, det må de så tro på, der er nok ikke så meget at komme efter *der* mere. Jeg syntes ikke, at det var min pligt at overbevise dem

(...). Det gjorde mig vred – næsten livssyg (...). Jeg troede nærmest mere på mig selv, når de satte en fælles front mod mig (...). Så jeg har bare troet på mig selv i de tilfælde, men jeg blev meget vred og dybt skuffet over etikken og moralen, som de baserede de her ting på. Den fortrolighed [mellem interviewpersonen og hans primærrelationer] synes jeg er forrådt. Men der er ikke andet at gøre end at finde nogle andre bekendtskaber”.

Selvom interviewpersonen tydeligvis er blevet skuffet i hans forventninger om omgivelsernes forståelse og fortrolighed, forstår vi, at han alligevel har bevaret troen på sig selv, og at denne tro bevirker, at han er meget bevidst om sætte grænser i forhold til de personer, som moralsk set har vendt ham ryggen. Dette synes også at være tilfældet for to andre interviewpersoner, som oplever, at dem, de betror sig til mindst talt ikke er lydhøre, hvilket dog har affødt en selvværdsfølelse, der styrker dem i bevidstheden om, hvilket socialt fællesskab, der formår at anerkende deres sociale værdi:

“Mine veninder har forsøgt, men efter at der er gået et år, der har de sådan trukket sig tilbage og sagt: “Nu må du simpelthen tage at komme over det, for vi kan ikke klare at høre på dig længere”. Så nu er jeg ikke veninde med dem længere. Det gør mig jo ked af det, og jeg tænker sådan lidt på, om de måske ikke tror på mig. Det får mig til at tvivle rigtig meget på mig selv, og på den måde jeg måske har snakket om det [voldtægten], om jeg har snakket for meget om det eller for lidt om det, eller om jeg har ændret mig for meget (...). Hende den ene valgte jeg selv at droppe, fordi der hele tiden var sådan noget pige-fnidder og sladder, og det kunne jeg simpelthen ikke overskue, og så hev hun den anden med (...) Men jeg har det sådan, at hvis folk ikke kan være der for mig og hjælpe mig igennem, når jeg har det svært, jamen så er det jo ikke det værd fra min side. Man bliver jo ligesom nødt til at hjælpe hinanden igennem svære tider. Og jeg har bare fundet ud af, hvem der er værd at samle på efter det her [voldtægten] (...). Jeg kan også snakke med folk på min alder, de siger mig bare ikke så meget – pigerne – det er mest drengene, jeg snakker med (...). Det er også fordi, at pigerne... der er meget med følelser, og de vil gerne hele tiden snakke om deres problemer, hvor drengene er lidt mere til at tage pis på hinanden. Og det er nok lidt det, jeg har brug for. Jeg har brug for noget, der ikke er så seriøst hele tiden (...). Så der har jeg fundet drengene i min klasse i stedet for. Jeg har ligesom skiftet omgangskreds, siden det skete. Men det må man jo bare tage med”.

Citatet og vores tolkning af, at kränkelsen for nogle kan give en bevidsthed om, hvilke fællesskaber, der er givtige, understøttes af en anden interviewpersons udsagn i forbindelse med, at en af hendes veninder ikke troede på, at voldtægten havde fundet sted:

“Jeg blev rigtig ked af det! Fordi hun var en af mine rigtig nære veninder, og det var en af dem, jeg gerne ville have stolede på mig. Da hun fortalte mig, at hun var overbevidst om, at det var en løgn, havde jeg heller ikke noget til overs for hende, for jeg kunne ikke se, hvad jeg skulle bruge hende til (...). Jeg har også mistet rigtig mange venner, fordi... jeg ved ikke... jeg er nok blevet lidt mere moden end dem, altså mine veninder på min egen alder (...). Jeg kan huske, at jeg syntes, at de havde sådan nogle latterlige problemer med at: “Ej, så sagde han det, og hun gjorde det”, men jeg gad bare ikke at høre på det til sidst, fordi jeg syntes, at jeg havde mine problemer, og de var lidt mere relevante end deres kærestesorger eller et eller andet (...). Min kærestes kammerater har taget mere hensyn, efter de ligesom kender min baggrund. Jeg kan huske, at jeg altid har været en drengepige, og jeg har altid rendt sammen med drenge. Og drengehumor, selvom den kan være grov, er det jo ment i sjov”.

Selvom interviewpersonerne synes at være i stand til at vende omgivelsernes disrespekt til noget positivt, hæfter vi os alligevel ved den negative effekt, som ringeagtelsen har for deres selvforhold. Som det fremgår af citaterne, kan det være smertefuldt ikke at blive troet på eller blive taget seriøst af de mennesker, som man sætter sin lid til – end ikke at blive lyttet til. Dette med tanke på, at samtlige af interviewpersonerne, i større eller mindre grad, giver udtryk for at det at fortælle andre om deres tanker og følelser har en positiv betydning for deres selvforhold.

Anerkendelse af voldtægtsfres sociale værdi

Med afsæt i interviewpersonernes krænkelserfaringer forstår vi, at anerkendelse kan vise sig ved, at voldtægtsfrenes nære relationer giver plads til, at den pågældende person kan fortælle om sine oplevelser – at anerkendelse, der styrker ens positive selvforhold må omfatte, at voldtægtsfret støttes i at ‘vove sig frem’, at blive set samt at blive hørt.

Endvidere synes voldtægtsfrenes sociale møder, der er præget af disrespekt og manglende forståelse, at savne det som Honneth betegner som et *minimalbegreb for fællesskab*. Fællesskab refererer i denne sammenhæng ikke til, at parterne i fællesskabet deler de samme værdier eller på anden vis er enige om alt. Derimod er der tale om, at – især den ‘stærke’ part i den asymmetriske hjælperelation, hvad enten det er en skolelærer, en politibetjent eller en veninde – må engagere sig samt anstrenge sig for, at voldtægtsfret oplever, at han eller hun bliver set og hørt (Honneth, 2003; Høilund & Juul, 2005). Det minimale anerkendelsesfællesskab og den fortrolighedskundskab, som vi tidligere beskrev og efterspurgte, har altså en central betydning for

anerkendelse af voldtægtsfret som moralsk person: Det minimale anerkendelsesfællesskab er forudsætning for, at fortrolighedskundskaben kan udfoldes og frembringe en kundskab om voldtægtsfrets selvforståelse og behov.

Sammenfatning af analyseafsnit I – Krænkelser og anerkendelse

Med afsæt i Honneths anerkendelsesteori og ved at lytte til voldtægtsfrenes krænkelsererfaringer har vi opnået en forståelse af, hvad anerkendelse i relation til voldtægtsfre kan være.

Voldtægtsfrenes erfaringer med krænkelser viser sig i privatsfæren, den retlige sfære samt i den solidariske sfære ved mistro, skepsis og manglende forståelse, der har en negativ indvirkning på voldtægtsfrenes selvforhold, eksempelvis i form af tvivl og skam. Sammenfattende finder vi, at anerkendelse er at blive taget alvorligt – at blive hørt og set samt mødt på en måde, der er i overensstemmelse med voldtægtsfrenes syn på dem selv – hvilket altså ikke er anderledes fra andre menneskers behov. Alligevel viser vores empiri, at det netop er vigtigt, at voldtægtsfrene oplever at blive mødt med anerkendelse og respekt, da den krænkelser, som voldtægten indebærer, for flere af dem har haft en nedbrydende effekt på deres selvforhold, der bedst kan genoprettes ved respekt og anerkendelse. Derfor forstår vi, at anerkendelse indebærer et minimalt fællesskab, der danner grundlag for en ligebyrdig relation, hvor man møder hinanden med fortrolighed som udgangspunkt for menneskelige opblomstring.

Analyseafsnit II – Voldtægtsfres anerkendelseskampe

Kampe om anerkendelse kan anskues som de mere eller mindre bevidste handlinger, som voldtægtsfrene udfører, i interaktion med deres omgivelser, for at indfri moralske fordringer og forventninger om anerkendelse og tillige for at undgå omgivelsernes fordomme og stigmatisering (Honneth, 2006). Voldtægtsfrenes anerkendelseskampe udspiller sig, i kraft af personlige og individuelle faktorer, på forskellig vis. Imidlertid synes der at være et gennemgående træk ved voldtægtsfrenes kampe om anerkendelse; de udspringer alle af de krænkelsererfaringer og ikke-indfrie moralske forventninger om anerkendelse, som er beskrevet i forrige analyseafsnit.

I det følgende afsnit vil vi analysere de måder, hvorpå voldtægtsfrenes anerkendelseskampe kommer til udtryk i relation til deres omgivelser og samtidig forholde os kritiske overfor de mulige socialrelaterede hindringer, som voldtægtsfrene møder i deres kampe for anerkendelse inden for den private, retlige og solidariske sfære.

Voldtægtsfres anerkendelseskampe i privatsfæren

I sociale interaktioner inden for den private sfære anvender voldtægtsfrene forskellige strategier for deres kampe om anerkendelse, hvilket medfører mere eller mindre 'succesfulde resultater' for voldtægtsfrene. Vores empiri vidner om tilfælde, hvor voldtægtsfrene, på trods af risikoen for at få tillagt et karaktermæssigt stigma på grund af selve voldtægten, opnår accept og anerkendelse af deres nærmeste relationer, såsom forældre, søskende eller kærester, men empirien vidner også om det modsatte.

Overvejelser om at fortælle om voldtægten til de nærmeste relationer

Generaliserede fordomme og stereotype forestillinger om voldtægt og voldtægtsfre kan i nogle tilfælde internaliseres i voldtægtsfret og skabe frygt for, at vedkommendes omgivelser identificerer og betragter vedkommende med samme fordomme og stereotype forestillinger.

Erkendelsen af, at der hersker en risiko for at blive stemplet af omgivelserne som et mindre værdigt menneske, på baggrund af et usynligt stigma som voldtægt, kan bevirke, at voldtægtsofferet ender i et dilemma. På den ene side kan frygten for at blive stemplet og at få tillagt et stigma tale for, at voldtægtsofferet bestræber sig på at skjule og hemmeligholde potentielt miskrediterende og tabuiserende informationer om sig selv og voldtægten (Goffman, 2009). På den anden side kan ønsket om at dele krænkelserfaringen med de nærmeste, i kampen om at opnå omgivelsernes accept og anerkendelse, veje tungest i forhold til voldtægtsofferets overvejelser om at fortælle om voldtægten til de nærmeste:

”Og jeg tænkte: ”Hvad med min mor?”, og nej det kan jeg ikke [fortælle] (...) og hun skal ikke komme herind, og hun går i panik og... Det hele kørte bare... ”det skal hun [moren] ikke vide” (...). Jeg kan huske, at da jeg skulle fortælle det til min kæreste, at det var sket (...) da kunne jeg godt mærke, at det var svært at sige, for allerede *der* ville jeg stemple mig selv, som voldtægtsoffer, og det havde jeg ikke lyst til (...). Jeg sagde til ham [kæresten], at vi blev nødt til at fortælle det til hans forældre, for han bor stadigvæk hjemme, og det var også svært at sige til dem, for så følte jeg også, at de måske bare kiggede på mig som den stakkels lille pige (...). Jeg har været meget bange for folk – jeg har ikke stolet på folk. Troede, at når jeg gik på gaden, så kunne folk se det på mig (...). Hvis det [voldtægten] ikke er synligt, udenpå, jamen så kan de ikke bruge det til noget. Så er det jo bare... Du kan jo lige så godt lyve [om voldtægten] (...) Det var bare det med at sige det til folk, det var svært, fordi jeg var sikker på, at de ville stemple mig og behandle mig anderledes (...). Jeg blev kærester med [kærestens navn] inden for en måned efter, at det var sket (...). Og jeg var rigtig usikker på, om det var for hurtigt, og om jeg gjorde noget dumt, så folk ikke ville tro på mig. Jeg var rigtig bange for, at folk ikke ville tro på mig (...). Man føler lidt, at man får et stempel. Altså, når man så har fået en kæreste lige efter, og man hører alt det her med, at folk er indelukkede flere år efter og sådan noget. [Men] min mor og min kæreste [har hjulpet og støttet mig i tiden efter voldtægten] (...) De har givet mig tid og tålmodighed (...).”

Af dette citat fremgår det tydeligt, at interviewpersonen gør sig overvejelser om, hvorvidt selve krænkelserfaringen kan fortælles og deles med de nærmeste relationer, og om kampen for anerkendelse kan realiseres ’succesfuldt’ for hende. Ifølge interviewpersonen, frygter hun risikoen for at blive stemplet som et offer for voldtægt og dermed blive behandlet anderledes. Med reference til Goffmans terminologi fortolker vi, at det der er på spil i situationen, er om interviewpersonens faktiske sociale identitet – de karakteregenskaber hun rent faktisk besidder – vil blive imødekommet af de nærmeste relationer, eller om der i omgivelsernes bedømmelse af situationen forekommer uoverensstemmelse mellem hendes tilsyneladende sociale identitet og den

faktiske sociale identitet (Goffman, 2009). Interviewpersonen befinder sig således i en kamp for at fremstå på måder, der er i overensstemmelse med omgivelsernes forventninger til hendes sociale identitet, og som bidrager til deres accept og anerkendelse. I tilknytning hertil kan det ses som en bevidst strategi i kampen om anerkendelse, når interviewpersonen til at begynde med ikke ønsker at fortælle de nærmeste relationer – i dette tilfælde moren og kæresten – om selve voldtægten. Denne form for informationskontrol fortolker vi som *passing*, der ifølge Goffman refererer til et mere eller mindre bevidst forsøg på at skjule miskrediterende informationer om egen identitet, hvor stigmaet ikke er synligt og kun kendes af vedkommende selv (ibid.). På denne vis bestemmer voldtægtsfret selv, om vedkommende vil informere om stigmaet eller holde det hemmeligt (ibid.).

Den citerede person tilkendegiver, at voldtægt er usynligt – at det ikke kan ses på en person, at en voldtægt har fundet sted, hvilket for nogle voldtægts ofre, kan give anledning til at hemmeligholde eller lyve om oplevelsen. Dette ser vi som et udtryk for, at hun frygter at blive stemplet som utroværdig, hvis omgivelserne bliver bekendte med krænkelserfaringen og mistænker hende for at opdigte voldtægten. Dette vil kunne afføde disrespekt og endnu en krænkelse af interviewpersonen, hvilket kan være medvirkende til, at hun ikke ønsker at delagtiggøre moren og kæresten i krænkelserfaringen. Hun vælger imidlertid at fortælle moren og kæresten om voldtægten og kommer dermed til at fremstå i overensstemmelse med sin faktiske sociale identitet. I interaktionen imødekommes interviewpersonen af de nære omgivelser på en anerkendende, respektfuld og tillidsvækkende måde, hvorfor vi betragter situationen som et udtryk for indfrielse af voldtægts ofrets forventninger om anerkendelse og dermed som en 'succesfuld' kamp om anerkendelse.

Fordomme om mandlige voldtægts ofre og kampe om anerkendelse

Det er dog ikke i alle tilfælde, at interviewpersonernes forventninger om de nære relationers anerkendelse bliver indfriet; der forekommer også tilfælde af mindre 'succesfulde' kampe om anerkendelse, indenfor den private sfære. Med reference til Goffmans teori om stigmatisering danner omgivelsernes fordomme og tabuiserende stilhed omkring voldtægt ikke blot grobund for nedværdigelse, men tillige stigmatisering af voldtægts ofre, hvormed kampe om anerkendelse

hæmmes eller hindres, hvilket kan medføre tillidsbrud samt psykosociale påvirkninger af voldtægtsofrets selvforhold. I de tilfælde, hvor voldtægtsofret er af det mandlige køn, fortolker vi, at der kan være en yderligere grobund for omgivelsernes fordomme og stereotype forestillinger om voldtægt og voldtægts ofre. En stereotyp forestilling om at det kun er kvinder, der kan være ofre for voldtægt kan bidrage til forøget skepsis, tvivl og fordomme, hvilket blot synes at forstærke tabuet om det at være mand og offer for voldtægt:

”Det lå i min natur, at jeg konstant prøvede at finde en måde at gøre tingene på, så det ikke påvirkede børnene på en negativ måde (...) så jeg opførte mig [på måder], så jeg ikke vækkede hendes [ekskonen] vrede (...). Jeg var konstant nervøs for, at der skulle ske noget (...). Jeg vidste, at min ekskone er sluppet væk med stort set alt, hvad hun har lavet – indtil videre, i hvert fald – og, hvis hun skulle slippe væk, med det her – DET ville sparke mig i retfærdighedssansen på et dybt plan. Jeg snakkede måske med de forkerte mennesker, og nogle som måske slet ikke havde brug for at høre det, men min familie fik jeg i hvert fald sagt det til (...) Det virker bare meget mystisk, at ens egne forældre – i det hele taget – har lyst til at have kontakt til en person, der har gjort alle de ting. Nogle ting – altså ikke [selve] voldtægten – men volden har de set billeder af, så det er jo ikke kun noget JEG har sagt – så det er ikke noget hypotetisk, det er ganske faktisk (...). Det var en desperation – det MÅTTE simpelthen ud! Jeg tror faktisk, at jeg på nuværende tidspunkt er mere tilbageholdende med at snakke om det – jeg er i hvert fald blevet mere selektiv og strategisk i forhold til, hvem jeg snakker med om det”.

Citatet viser, at interviewpersonen til at begynde med foretager et identitetsarbejde, hvor et forsøg på at fortrænge krænkelserfaringen kan fortolkes som en strategi for først og fremmest at beskytte og skåne børnene mod påvirkninger af forældrenes negative interaktion. Den psykiske manipulation som gerningskvinden, ifølge interviewpersonen, udøver kan få psykiske følger ikke kun i forhold til interviewpersonens selvforhold, men kan i forlængelse heraf også påvirke relationen til børnene i form af eksempelvis vrede, vold og manglende interesse. Dertil kan en tilkendegivelse af krænkelserfaringen overfor omgivelserne medføre en risiko for mistro, fordomme, sladder og rygter, hvilket kan påvirke børnene og derved placere dem i en urimelig position i forhold til, hvad og hvem de skal tro på og nære tillid til. Vi anskuer, at fortrængning som strategi kan være en måde, hvorpå interviewpersonen forsøger at leve op til omgivelsernes forventninger til vedkommendes sociale identitet, med henblik på at beskytte børnene. Disse forventninger kan bunde i forestillinger om manden som patriarken, der er det stærke og beskyttende køn, hvormed manden som et ’svagt’ voldtægtsoffer synes urealistisk og utroværdigt. I forlængelse heraf fortolker vi, at interviewpersonens fortrængningsstrategi er et forsøg på at undgå

at synliggøre et miskrediterende stigma, hvor omgivelserne bliver bevidste om en uoverensstemmelse mellem hans faktiske og tilsyneladende sociale identitet (Goffman, 2009). I fortrængningsprocessen synes den citerede person dog på et tidspunkt at indse, at krænkelseserfaringen ikke kan forblive hemmeligholdt, idet det rammer ham ” i retfærdighedssansen på et dybt plan”, hvilket bliver det afgørende vendepunkt og begyndelsen på en kamp om anerkendelse.

Med reference til Goffman og hans begreb om passing fremstår der i denne anerkendelseskamp tydelige tegn på, at interviewpersonen forsøger at skjule sit potentielle stigma over for nogle, men ikke overfor alle (ibid.). I interaktionen med forældrene vover han at blotte det potentielt miskrediterende stigma – voldtægten – hvilket tydeliggøres ved fremvisning af billed-dokumentation af voldens konsekvenser. Relationen til forældrene anskuer vi som en primærbinding, hvor interviewpersonens intersubjektive tillid udspringer fra, og hvor forventninger om indfrielse af anerkendelse synes at være moralsk begrundet (Honneth, 2006). Men interviewpersonen imødekommes og anerkendes ikke af de nære relationer, idet tilliden er rettet mod gerningskvinden, frem for mod ham. Dette tolker vi som en klar stempling og endnu en krænkelse af vedkommendes sociale identitet, idet de nære relationer udviser ham mistro, mistillid samt undertrykker hans forståelse af sig selv. Interviewpersonen må her erkende, at han ikke lever op til omgivelsernes forventninger og bliver på denne vis endnu en krænkelseserfaring ’rigere’. Denne krænkelseserfaring bidrager til, at han bliver bevidst om, at det ikke er alle i hans omgivelser, som krænkelseserfaringen kan fortælles til, hvilket kommer til udtryk ved, at han er ”blevet mere selektiv og strategisk” i forhold, hvem der kan informeres. Dette er et klart tegn på en strategi, hvor interviewpersonen anvender informationskontrol for at skjule det potentielt miskrediterende stigma for nogle af omgivelserne og for at beskytte sin sociale identitet i den fortsatte kamp om anerkendelse.

Voldtægtsfres kampe om de nære relationers anerkendelse

Empirien vidner også om andre tilfælde, hvor behovet for og kampe om anerkendelse slår fejl inden for den private sfære. I interaktionen med de nære relationer kan voldtægtsfrets italesættelser af krænkelseserfaringen bevirke, at omgivelserne negligerer, ignorerer eller stigmatiserer

vedkommende. Dette kan afføde forskellige strategier, som voldtægtsfret forsøger at efterleve for at tilpasse sig de nære relationers forventninger til vedkommendes sociale identitet, samt som voldtægtsfret mere eller mindre bevidst anvender i kampen for at blive synlig for og anerkendt af omgivelserne:

”Så ringer min mor en uge efter og siger: ”Ahhr, jeg har tænkt over det – det kunne han [voldtægtsmanden] ikke finde på – han kunne ikke have fundet på at gøre noget”. På det her tidspunkt, tænker jeg kun på at beskytte mig selv, så jeg kommenterer det stort set ikke. Så jeg lader hende bare blive i troen på, at der nok ikke er sket noget. Så hun bliver lagt lidt på kold is og får ikke noget at vide, før sidste efterår (...). Min terapeut har sagt: ”Du skal ikke fortælle det [om voldtægten] til nogen” (...). Så jeg skulle læse bøger, synge en sang, hvis jeg begyndte at tænke på det [voldtægten], og jeg måtte kun åbne op, når jeg var sammen med hende [terapeuten] (...). Nåh, på et tidspunkt er jeg sammen med min bror, og jeg kan jo bare ikke lade være med at sige det til ham. Og det er jo også fordi, at man har den der trang til og brug for at fortælle om det ikk’? Og specielt til ham [broren] – for han var der jo, for fanden mand – måske havde jeg håbet, at han kunne huske noget”.

På baggrund af citatet forstår vi, at interviewpersonens behov for og kamp om de nære relationers anerkendelse mislykkedes og foranlediger endnu en krænkelseserfaring for ham. Det er vores fortolkning, at morens negligering af hans krænkelseserfaring medfører frustration samt ignorering af moren som reaktioner på hans skuffede normative forventninger om anerkendelse (Honneth, 2006). Reaktionerne på de skuffede og ikke-indfrie normative forventninger om anerkendelse synes efterfølgende at vendes til modstandshandlinger, hvor interviewpersonen anvender informationskontrol som strategi i et forsøg på at beskytte sig selv – moren bliver ikke involveret længere – ”hun lægges på kold is”. Dertil anvendes forskellige bevidste strategier såsom at synge og læse, hver gang behovet for at tænke på og informere andre om krænkelseserfaringen dukker op. Dette ser vi som en bevidst anvendelse af informationskontrol, hvormed interviewpersonen hemmeligholder det potentielt miskrediterende stigma – voldtægten – og derved beskytter sig selv mod omgivelsernes afsløring af stigmaet (Goffman, 2009). I relation hertil udtrykker den citerede person metaforisk:

”Det er ligesom, hvis man har en levende vagt inde i hovedet, som simpelthen har haft det job at beskytte mig ved, at det her [voldtægtserfaringerne], det må BARE IKKE slippe ud!”.

Dette fortolker vi som en ubevidst form for informationskontrol, hvor interviewpersonen beskytter sig selv mod udefrakommende potentielle angreb som omgivelsernes fordomme og stigmatisering (ibid.). I behovet for og kampen om anerkendelse vover interviewpersonen endnu engang at blotte det potentielt miskrediterende stigma ved at fortælle en anden nær relation – broren – om krænkelsererfaringen. Denne interaktion, hvor interviewpersonen søger at dele krænkelsererfaringen med en potentiel ligestillet, der muligvis har været ude for samme krænkelser som vedkommende og dermed potentielt bærer samme stigma, tolker vi som et udtryk for, at interviewpersonen søger, hvad Goffman betegner som en *indgruppe* (ibid.). I denne indgruppe kan vedkommende vise sin faktiske sociale identitet, ophæve informationskontrollen og gøre stigmaet åbenlyst. I samvær med broren kan de forholde sig kritiske overfor deres omgivelseres fordomme og stigmatisering, hvilket muliggør et solidarisk samarbejde i kampen om anerkendelse (ibid.). Tilsyneladende husker broren intet om den citerede persons krænkelsererfaring med den fysiske voldtægt, hvilket synes at efterlade interviewpersonen i fortvivelse og endnu en erfaring 'rigere' med skuffede uindfrie normative forventninger om de nære relationers anerkendelse.

Voldtægtsfres anerkendelseskampe i den retlige sfære

I den retlige sfære kan voldtægtsfres kampe om anerkendelse anskues som kampe for at blive behandlet som respekterede medlemmer af samfundet. Kampene indebærer forskellige strategier, der udspilles i moralske forventninger om lige deltagerrettigheder og sociale velfærdsrettigheder. Vores empiri vidner om tilfælde, hvor voldtægtsfrefrene mødes med stigmatisering, fordomme og diskriminerende holdninger af velfærdssamfundets hjælpende og autoritative institutioner, såsom politiet, hvorved voldtægtsfrefrene ikke får indfriet deres moralske forventninger om en juridisk retfærdigt og anerkendende behandling.

Kampe om anerkendelse i relation til politiet

Med reference til første analyseafsnit ser vi, at politiet inden for den retlige sfære spiller en vigtig og afgørende rolle for, hvorvidt voldtægts ofre oplever at blive mødekommet samt anerkendt som ligeværdige og respekterede retssubjekter. Vi anskuer politiets autoritative position som vigtig i

relation til voldtægtsfres kampe om anerkendelse, idet politiet kan betragtes som retssystemets frontlinje ved, at det er den del af retssystemet, som flest af samfundets borgere kommer i kontakt med. Dertil at det er politiets primære formål at varetage injurerede borgeres sager ved at tilbyde en mulighed for kontakt, tryghed og tillid i forhold til behandlingen af kriminalitet og effektivitet i opklaringen af forbrydelser og ordensproblemer. Med reference til vores litteraturstudie underbygger vores empiri dog antagelsen om, at voldtægts ofre ofte bliver mødt med fordomme samt diskrimination, og at de må kæmpe for deres troværdighed i mødet med politiet, hvorved tilliden til, at systemet varetager sagen på retfærdig vis brydes. Krænkelsererfaringer med politiets behandling af voldtægtssager efterlader nogle af voldtægts ofrene i tilstande af magtesløshed samt med følelsen af ikke at blive taget alvorligt, hvormed forventninger til og kampe om anerkendelse synes uindfrie, håbløse og derfor opgives. En af interviewpersonerne udtrykker det på denne måde ud fra erfaringen med at anmelde voldtægten til politiet:

”Den bliver vendt, synes jeg. Det er den, der melder det, der får skylden. Det er ligesom mig, der bliver den kriminelle. Og jeg bliver behandlet sådan, og det synes jeg ikke er ok. De behandler mig ikke på den måde, jeg havde forventet (...). Jeg er bare ikke tilfreds med den måde de [politiet] har behandlet sagen på. Men jeg kan jo ikke rigtig gøre noget ved det. Nu må vi se, hvordan det går (...) Jeg vil bare gerne have det overstået”.

Af citatet fremgår det tydeligt, at interviewpersonen føler sig krænket og uretfærdigt behandlet af politiet, idet vedkommende oplever, at det er hende, der af politiet bliver fremstillet som kriminel og dermed, at det er den forkerte, der straffes. Vi fortolker dette som et udtryk for en diskriminerende behandling fra politiets side, hvor interviewpersonen er blevet tillagt nogle egenskaber, som hun ikke kan identificere sig med. Ud fra interviewpersonens oplevelse af situationen tolker vi, at politiet søger at få bekræftet egenskaber, de på forhånd tillægger hende – den tilsyneladende identitet, ud fra fordomme og forestillinger om voldtægt og voldtægts ofre (Goffman, 2009). Interviewpersonen synes her at have muligheden for at påtager sig disse egenskaber for at blive accepteret og se sig selv i overensstemmelse med politiets forventninger til vedkommendes kategorisering som voldtægts ofre. Men interviewpersonen angiver at politiets behandling ikke er i orden, i forhold til vedkommendes forventninger, hvilket kan ses som et udtryk for en kamp for de egenskaber, hun rent faktisk besidder – den faktiske identitet (ibid.). Det er dog vores opfattelse, at en uoverensstemmelse mellem den tilsyneladende og faktiske identitet, bevirker at politiet stempler interviewpersonen som en utroværdig person, hvilket påvirker hende

med følelser af afmagt og håbløshed samt efterlader hende med ikke-indfrie forventninger om anerkendelse og dertil en tabt kamp om politiets anerkendelse.

Vores empiri vidner imidlertid også om voldtægts ofre, som tager kampen om anerkendelse op i interaktionen med politiet. En af interviewpersonerne beretter om politiets beskyldninger for indgivelse af falsk anmeldelse, og hvordan hun i denne forbindelse føler sig ydmyget og testet af politiet. Hun beretter samtidig om oplevelsen af en indre styrke til at kæmpe imod politiets diskriminerende, ydmygende og fordomsfulde postulater, om at hun ikke er troværdig som voldtægts offer, idet hun ikke ønsker at gerningsmanden hentes:

”Og så til sidst fik jeg hende [politibetjenten] overbevist om – selvom hun var meget stædig, [men] hun ved ikke, hvor stædig jeg er, jeg skal bare have tingene efter mit hoved – at dagen efter, så ville jeg kunne tage en rigtig beslutning om han [gerningsmanden] skulle hentes eller ej (...). Så dagen efter ringede jeg og sagde, at nu måtte de gerne køre ud og hente ham. Og det havde jeg det helt fint med”.

Her fremstår en klar anerkendelseskamp udspillet af den citerede person. Hendes stædighed vidner om en egenskab, som hun besidder – den faktiske identitet (Goffman, 2009) – som vi anskuer, er drivkraften bag interviewpersonens kamp om politiets anerkendelse. I den forbindelse betragter vi, at interviewpersonens anerkendelseskamp udspilles ved en vekselvirkning mellem, hvad Goffman betegner som *frontstage-aktivitet* og *backstage-aktivitet* – mellem at opretholde et indtryk af egen identitet, der kan medføre omgivelsernes anerkendelse og samtidig at bevare troværdigheden overfor egen identitet og egenskaber (ibid.). Interviewpersonen accepterer tydeligvis ikke politiets fremstilling af hende som værende utroværdig, på baggrund af det manglende ønske om at hente gerningsmanden, men fastholder sit ønske, hvilket hun tilsyneladende får overbevist politiet om. Det tolker vi som et tegn på politiets accept og anerkendelse af interviewpersonen, hvormed kampen for troværdighed og anerkendelse, på dette punkt, synes at være ’vundet’ af den pågældende person.

Med henvisning til første analyseafsnit er oplevelsen af at samarbejde med og at blive anerkendt af politiet dog langt fra tilfældet for alle interviewpersonerne i vores empiri. En interviewperson udtrykker sig således efter at have anmeldt voldtægten til politiet:

”Jeg hørte faktisk politiet selv sidde og sige det (...): ”Jamen, du er jo en mand – er du sikker på, at det skete, som du sagde? Du er en mand og stor og stærk osv.” Folk, som ikke har oplevet det eller sat sig ind i det, tænker på det som en meget fysisk handling, at det er noget, hvor en person overtager et andet menneske rent fysisk, men glemmer at der altså også er en hel masse psykologisk ved det. (...) Ja. Jeg er vred. Jeg synes ikke, at der er meget retfærdighed at hente.(...) Én ting er voldtægtsmændene og – kvinderne, der slipper af sted med det de gør, det er slemt nok, men jeg synes faktisk, at det er endnu værre, at dem der burde gøre noget ved det, vender det blinde øje til. Det er næsten værre (...). Hvis man gør noget, som for det første er moralsk forkert og forkasteligt, som jeg mener, at voldtægt er, uanset om man er i et ægteskab eller ej, så burde der være en konsekvens. Hvis du rent faktisk beder nogen om at gøre noget, som burde gøre noget, såsom politiet eller sociale myndigheder (...) hvis du har gjort alt, hvad du kan, og der ikke sker noget, så er der ikke retfærdighed. Hvis alle lukker ørerne og øjnene, så bliver jeg i hvert fald vred. Jeg har en kamp her, jeg kæmper...”.

Citatet vidner om en kamp om anerkendelse i relation til politiet – og i relation til dem der, inden for samfundssystemet, har indflydelse på at kunne ændre forholdene for voldtægts ofre i forhold til at hjælpe og støtte dem. Interviewpersonens kamp om anerkendelse anskuer vi som en reaktion på hans oplevelse af, at politiet stempler og stigmatiserer ham som en utroværdig og dermed mindre værdig person. Vi fortolker, at den citerede persons oplevelse af politiets stigmatisering udspringer af fordomme omkring mænd og voldtægt, der kan bygge på stereotype historiske og kulturelt betingede forestillinger om, at mænd ikke kan være ofre for voldtægt, idet de i kraft af deres maskulinitet og fysiske overlegenhed burde kunne forsvare sig over for det modsatte køn. Hermed synes kønnet at få en ikke uvæsentlig betydning for, hvordan retssystemet, herunder politiet, varetager, anskuer og ikke mindst anerkender voldtægtssager og voldtægts ofre. I dette tilfælde fremstilles interviewpersonen – ud fra vedkommendes oplevelse af politiets dømmekraft – som utroværdig.

Med reference til Goffmans teori om stigmatisering betragter vi dette som et udtryk for, at politiet tildeler voldtægts ofrets sociale identitet nogle bestemte egenskaber af normativ karakter, eksempelvis fysisk styrke, på baggrund af forventninger til vedkommendes kategorisering som mand. I interaktionen med interviewpersonen synes politiets forventninger til vedkommendes tilsyneladende sociale identitet at være i uoverensstemmelse med vedkommendes faktiske sociale identitet – de egenskaber vedkommende rent faktisk besidder (Goffman, 2009). Det er vores fortolkning, at uoverensstemmelsen danner grundlag for stigmatisering af interviewpersonen, hvor han af politiet ikke betragtes som normal i forhold til en stereotyp opfattelse af mænd, hvilket kan

tænkes at bidrage yderligere til tabuisering af mandlige voldtægts ofre. Interviewpersonens modsvar hertil er kampen om anerkendelse som udspilles ved, at han reagerer med vrede på baggrund af en følelse af uretfærdig behandling. Vi mener, at hans anerkendelseskamp består af flere elementer: Kampen omhandler vedkommendes behov for anerkendelse af, at voldtægt ikke kun består af et fysisk overgreb, men også af psykiske overgreb, som kan være mindst lige så krænkende for hans identitet, som den fysiske magtpåvirkning. En underkendelse af de psykologiske processer, der forgår i interaktionen mellem voldtægts ofre og gerningsmand kan medføre en stereotyp forestilling af voldtægt som synonymt med en fysisk krænkelse, hvilket igen kan bidrage til stereotype og fordomsfulde forestillinger om, at mænd ikke kan være ofre for voldtægt. Derudover omhandler interviewpersonens kamp om politiets anerkendelse en kamp for retfærdighed og for rettigheden til, at vedkommendes anmeldte sag bliver taget alvorligt af politiet.

I den forbindelse udtrykker interviewpersonen klart og tydeligt, at vedkommende ikke oplever nogen form for retfærdighed i relation til systemets behandling af sagen, idet gerningskvinden slipper ustraffet, og at det system, som på tillidsvækkende og hjælpende vis burde varetage ofrets tarv, svigter og tilmed stigmatisere vedkommende. På baggrund heraf fortolker vi, at systemet, herunder politiets behandling af sagen er i strid med et ideal for et retfærdigt samfund, hvor alle bør have lige rettigheder og muligheder for at blive imødekommet på en anerkendende og tillidsfuld vis. Interviewpersonens kamp for anerkendelse inden for den retlige sfære vidner tillige om en kamp mod et systems fordomme, diskrimination samt stigmatisering af mandlige voldtægts ofre. Dermed synes kampen generelt at omhandle anerkendelse af voldtægts ofre og specifikt at omhandle anerkendelse af mandlige voldtægts ofre.

Voldtægts ofres anerkendelseskampe i den solidariske sfære

Inden for den solidariske sfære kan voldtægts ofres kampe om anerkendelse betragtes som kampe for at blive accepteret, respekteret og værdsat for deres individuelle egenskaber. Kampene omhandler samfundets og de sociale relationers anerkendelse og solidariske opbakning af en synliggørelse og et fokus på voldtægt som et socialt og samfundsrelateret problem. Endvidere er det også kampe mod stigmatiserende og diskriminerende holdninger til voldtægt og voldtægts ofre.

Empirien afspejler, at interviewpersonerne ofte ikke får chancen for at føle sig værdifulde i forhold til de sociale relationer i den kulturelle og samfundsmæssige kontekst, de indgår i, men at der i stedet forekommer en kulturel nedvurdering og i groveste tilfælde en stigmatisering på baggrund af voldtægten som et miskrediterende træk (Honneth, 2006; Goffman, 2009). Med udgangspunkt i interviewpersonernes krænkelser erfaringer anskuer vi, at de sociale relationers værdsættelse, påskønnelse og anerkendelse af dem – ud fra deres unikke egenskaber, præstationer og evner – langt fra er en realitet. Skuffede moralske forventninger og fordringer om anerkendelse synes i flere af interviewpersonernes tilfælde at motivere til kampe om konkrete fællesskabers anerkendelse (Honneth, 2006). For nogle af interviewpersonerne omhandler kampene et behov for, at de sociale relationer respekterer og værdsætter personens identitet for de værdier og egenskaber, vedkommende rent faktisk besidder, før som efter voldtægten, og samtidig et behov for ikke at differentiere fra de konkrete fællesskabers sociale relationer samt deres normer og værdier:

”Jeg kan også mærke på folk sådan: ”Åh nej, nu skal vi også lige passe på, der er hun, og vi skal også lige slappe lidt af og sådan noget” (...). Lige efter voldtægten der ville jeg så gerne have, at folk ikke tog hensyn til, at jeg var blevet voldtaget, og at det var sket. Jeg ville ikke pakkes ind. Jeg ville bare gerne være ligesom før og kunne være sammen med alle mine venner uden, at de sådan skulle sidde: ”Ssh, ej...” (...) altså, fordi jeg vil jo bare gerne være ligesom alle andre (...). Der var en af de andre, der begyndte at snakke om noget med voldtægt. Og der var en, der begyndte sådan: ”Ssh, ssh og du må endelig ikke sige noget om sådan noget”. Jeg kan huske, at jeg gik hen til hende, for hun tog ligesom fat i mig og sagde: ”Undskyld og hun havde jo ikke fortalt noget, og hun håbede virkelig, at jeg var okay”. Og jeg stod der: ”Det har jeg ikke noget imod, altså”. Lige den dag havde jeg ikke noget imod det. Ej, men det var hun altså virkelig ked af. Der var folk sådan lidt: ”IH!”, du ved (griner lidt). Og så stod jeg der og tænkte: ”I skal altså ikke lave om på jer selv for at være sammen med mig”. Altså, det vil jeg ikke have”.

Citatet synliggør, at der udspilles en anerkendelseskamp, hvor interviewpersonen kæmper for det konkrete sociale fællesskabs værdsættelse af hende for den person, hun er og samtidig for ikke at skille sig ud fra vennernes fællesskab og deres fælles værdihorisont. Inden for det konkrete sociale fællesskab hersker der tilsyneladende nogle fordomme og normative forestillinger om, hvordan man bør imødekomme og omgås voldtægts ofre, hvilket resulterer i en tydelig misforstået

overbeskyttelse af interviewpersonen. Hendes modsvar på vennernes overbeskyttelse er en kamp om at blive anerkendt og respekteret for den, hun er – vedkommendes faktiske sociale identitet – hvilket kommer til udtryk i ønsket om at blive behandlet på samme vis, som før voldtægten fandt sted. I tilknytning hertil synes interviewpersonen at udføre det, Goffman betegner som *spændingshåndtering*. Spændingshåndteringen viser sig ved, at interviewpersonen forsøger at håndtere den spændingsfyldte situation, der opstår ved vennernes ihærdige forsøg på 'ikke at bemærke' det, for dem, velkendte stigma. Vennernes usikkerhed omkring, hvordan de skal håndtere situationen, gør ligeledes interviewpersonen usikker på, hvordan vennerne i virkeligheden opfatter hende (Goffman, 2009). Interviewpersonens håndtering af situationen kommer til udtryk ved, at hun overfor vennerne italesætter, at hun "ikke har noget imod", at de er bekendte med og taler om stigmaet – voldtægten. Dette fortolker vi som interviewpersonens kamp for at være tro mod sin egen personlige identitet.

I forbindelse med at fortælle om voldtægten til de sociale relationer viser empirien tydelige tegn på, at nogle voldtægts ofre bliver mødt med manglende forståelse, tavshed, fordomme og stigmatisering fra deres omgivelser, hvilket i nogle tilfælde blot motiverer til yderligere kampe om de sociale relationers anerkendelse:

"Folk ved ikke, hvordan de skal takle det [voldtægt], ligesom et dødsfald, altså det er stort set det samme. De ved ikke, hvad de skal sige, og de ved ikke, hvordan de skal kigge på dig, og hvad de må spørge dig om, og hvor meget du vil snakke om det. Og så er der måske også nogle, der ikke har lyst til at høre om det (...). Jeg kiggede på min veninde på et tidspunkt og sagde: "Jeg forstår det simpelthen ikke, jeg forstår det virkelig ikke", og så sagde hun: "Jamen, det gør jeg heller ikke", og så var den ligesom lukket (...) For folk kan ligesom ikke sætte sig ind i det, hvis de ikke har prøvet det. Det er jo heller ikke nemt at stå og sige, at man er blevet voldtaget, fordi folk kigger bare forkert på dig (...). Men jeg bliver nødt til at fortælle det til folk, altså ikke fordi det er noget jeg vil gå og reklamere med, men man bliver nødt til at snakke om det, fordi ellers så får man et nervesammenbrud".

Af citatet fremgår det tydeligt, at interviewpersonen har erfaret, at det at involvere de sociale relationer i krænkelseserfaringen omkring voldtægten kan være en smertefuld oplevelse, idet omgivelsernes respons bærer præg af fordomme, tavshed og berøringsangst med emnet. Vi ser situationen således, at hun bliver mødt med de sociale relationers stereotype forestillinger og fordomme om voldtægt, hvilket kommer til udtryk ved, at hun oplever, at der bliver "kigget

forkert” på hende. I henhold til Goffman er dette en stempeling af voldtægtsotret som værende anderledes og potentielt mindre værdig i forhold til det sociale fællesskab, på grund af det miskrediterende stigma – voldtægten – der af fællesskabet tillægges voldtægtsotret (ibid.). Det synes ikke utænkeligt, at denne form for social undertrykkelsesproces kan bevirke endnu en krænkelsererfaring for interviewpersonen, hvorved vedkommendes sociale identitet er i risiko for at blive ødelagt, krænket og begravet i vedkommendes psyke (Heidegren, 2010). Vi tolker imidlertid, at interviewpersonen formår at tage kampen om anerkendelse op i interaktionen med de sociale relationer, hvor selve anerkendelseskampen udspilles ved, at hun vedholdende ønsker at fortælle og informere de sociale relationer om krænkelsererfaringen med voldtægten. Dette vidner om en kamp om de sociale relationers anerkendelse og værdsættelse af vedkommendes faktiske sociale identitet samt en kamp for at gøre stigmaet omkring voldtægt mindre tabubelagt for vedkommende selv og potentielt for andre med lignende stigma (ibid.).

Voldtægtsotrets individuelle kampe for samfundsmæssig anerkendelse

I relation til en social og samfundsmæssig kontekst peger vores empiri på et behov for, at der rettes fokus på voldtægt som et socialt og ikke blot som et individuelt problem. På baggrund af interviewpersonernes individuelle krænkelsererfaringer efterspørges forummer og sociale initiativer, hvor der i et solidarisk fællesskab kan kæmpes for samfundets anerkendelse og for afstigmatisering af det at være voldtægtsotter. De kampe, der udspilles inden for den solidariske sfære omhandler derfor også kampe for at blive synlige for omgivelserne og for at blive mødt med opmærksomhed, respekt samt anerkendelse. Ud fra vores empiri tegner der sig et billede af, at trods ønsker og behov for solidariske kampe om anerkendelse og social anseelse, udspilles interviewpersonernes kampe individuelle og tavse frem for sociale og i relation til bevægelser, der kan artikulere dem (Honneth, 2006; Heidegren, 2010). I relation hertil beretter en af interviewpersonerne:

”Det [voldtægt] er et kæmpe tabu, det er jeg sikker på (...). Jeg har surfet ret meget rundt på nettet (...) [og] fundet ret mange amerikanske hjemmesider, og de gør virkelig en indsats, (...) de har virkelig rigtig meget, som kan hjælpe *en* (...) Hvor jeg synes, at i Danmark gør de det ikke helt tilstrækkeligt (...) Jeg fik jo et tilbud om at være med i en samtalegruppe eller støttegruppe (...) så på den måde kan man møde andre, der har været det samme igennem (...) [men] de skal lige samle folk nok ind, der gider, til at det kan løbe

rundt (...). Ja, men jeg synes, der mangler (...) at man laver nogle kampagner, hvor der måske er mere åbenhed om det [voldtægt] i vores samfund (...) [og] det, at der er nogen der snakker om det [voldtægt] (...) altså ligesom sætter fokus på det den vej (...). Man skal snakke om det (...) Hvis jeg kan hjælpe folk, hvis jeg kan vende det til noget positivt, så vil jeg gerne gøre det. Jo mere positivt jeg kan få ud af det, jo bedre.”

Ønsket om et netværksforum for voldtægts ofre underbygges af en anden interviewpersons udsagn:

”Ja! Noget, hvor man kan møde andre. Der er gruppeterapi for alt andet end voldtægt. Og det forstår jeg ikke. Jeg tror igen, at det er det der med, at det er tabu. Det er ikke noget, man snakker om. Det har jeg savnet rigtig, rigtig meget (...) For nogle gange føler man sig meget alene. Og meget mærkelig. Med tanker og følelser og reaktioner. Og der tror jeg, at det ville hjælpe rigtig meget for mig at vide, at hende der sidder overfor mig, hun har det også sådan (...) Også så man kan møde nogen (...). Jeg har det bedst med at sidde og snakke med folk om det i stedet for hos psykologen (...) jo mere jeg snakke om det, jo mere jeg fortæller, jo bedre får jeg det.”

De to ovenstående citater viser, at voldtægt og det at være voldtægts offer i det danske samfund er et tabubelagt område for voldtægts ofrenes sociale eksistens og i interaktioner med de sociale relationer. I henhold til Goffmans terminologi omhandler de anerkendelseskampe, der udspilles i citaterne, interviewpersonernes appel og behov for at dele krænkelseserfaringer med andre voldtægts ofre – som besidder samme potentielle stigma. Det betragter vi som en efterspørgsel på et solidarisk fællesskab – en indgruppe – hvor voldtægts ofre kan dele og fortælle om deres erfaringer for i fællesskab at kæmpe mod omgivelsernes fordomme samt arbejde for at gøre stigmaet mindre tabubelagt (Goffman, 2009). Således anser vi, at der efterlyses en solidaritet blandt voldtægts ofre, som sammen kan kæmpe for at artikulere, synliggøre og aftabuisere voldtægt som et socialt problem, hvilket i bedste fald vil kunne føre til imødekommelse og anerkendelse fra samfundets side og derved hjælpe den enkelte, som resten af gruppen.

Behovet for at dele krænkelseserfaringer med andre ligestillede samt ønsket om at kæmpe solidarisk for den samme sag er gennemgående i hele empirien. Særligt for det mandlige køn er, at målrettede tilbud om sociale fællesskaber for mandlige voldtægts ofre synes at være en mangel i samfundet, hvilket afføder et specifikt behov for at kæmpe solidarisk om samfundets anerkendelse af mandlige voldtægts ofre. En af interviewpersonerne udtrykker det således:

”Det hjælper mig at fortælle om det (...). Blandt andet skal jeg ind i en gruppe – jeg er faktisk den eneste mand inde på det der støttecenter – (...) og det bliver så blandet [mænd og kvinder]. Og der kan det så siges, at der ikke er ret mange mænd, der søger det der! (...) Jeg ville jo gerne i en mandegruppe, (...) det er fordi, det er meget nemmere at spejle sig i hinanden (...) men hvis der ikke er nogen andre, der vil, så nytter det jo ikke noget, at selvom jeg finder lokale og sådan noget (...) centre dør jo, hvis der ikke kommer nogen. (...) Jeg har jo oplevet grupper i USA – jeg skulle tage helt til USA (griner), men så var der til gengæld også mange. Der var vi 28 mænd (...) og man følte sig alt andet end alene lige pludselig. Der stod simpelthen nogen, som vidste præcis, hvad man snakkede om. (...) Så jeg fik virkelig en fornemmelse af, det var rigtig godt for mig at være i en gruppe. (...) Så man kan sige, at måske mangler vi nogle kvalificerede tilbud [i Danmark]. Men det [voldtægt] ER tabu i Danmark (...) Der er også de her myter: Mænd kan pr. definition ikke være ofre, så er de umandiggjort (...). En måde at dæmme op for det her tabu er, at der står nogle personer (...). På en eller anden måde skal der være et ideal i det (...), og så skal der selvfølgelig være en mandegruppe!”

Den citerede persons behov for en indgruppe, hvor han kan være *backstage* i overensstemmelse med hans faktiske sociale identitet, udtrykkes tydeligt i ovenstående citat. Hertil, tilkendegiver en anden interviewperson et lignende behov for en mandegruppe samt for et samfundsmæssigt fokus på mandlige voldtægts ofre:

”Mandeidealet eller perspektivet på, hvad det vil sige at være mand er stadigvæk meget primitivt, vil jeg sige. Det sociale syn har ikke udviklet sig så meget på det område (...). Og så de her tabuer om, at mænd ikke kan blive voldtaget (...). Det kan godt være, at der er en direkte modvilje mod, nogle steder måske, ikke kun i befolkningen, men også i sundhedssystemet måske, at kradse i den overflade, der involverer mænd også (...). Når man kigger på internettet og finder noget om voldtægt, så skal du være heldig, hvis du finder noget, hvor mænd er nævnt, i andre sammenhænge end at han er den der voldtager (...). Jeg vil sige det sådan, at der ikke eksisterer noget på mænd, synes jeg. Der er ikke noget [tilbud og informationer] at finde til mænd. (...) Altså, jeg tror ikke, at der kommer nogen mænd frem og snakker om det, hvis der ikke er noget. Hvis der er gabende tomhed eller stilhed, så er der jo heller ikke nogen der ... Så tror jeg, at mænd tier (...) Man snakker ikke om det, og så er det ikke noget problem (...). [Men] mangel på tilfælde betyder ikke, at problemet ikke eksisterer (...). Det svarer lidt til den der gale mand, der står og råber på gaden, som alle går forbi og prøver på at lade som om ikke eksisterer. Det er lidt det samme. Folk kan godt høre ham, men det er simpelthen for ubehageligt at engagere sig med sådan en mand eller dame, der står og råber og skriger på gaden. Der er noget dybt ubehageligt ved at være i kontakt med det, tror jeg. Så folk vil helst ikke høre om det. Eller også glemmer de det gerne hurtigt igen, hvis de hører det”.

De to foregående citater afspejler de tabuer og fordomme, mandlige voldtægts ofre kan møde i en social og samfundsmæssig kontekst. I begge tilfælde tilkendes der et behov for en mandlig indgruppe, hvor mandlige voldtægts ofre kan kæmpe solidarisk for at synliggøre problemet samt for anerkendelse af dem som mænd og som voldtægts ofre (Honneth, 2006; Goffman, 2009).

Inden for den solidariske sfære, fortolker vi, at der i empirien tilkendes ønsker og behov for sociale bevægelser og fællesskaber, hvor voldtægts ofre kan stå sammen og kæmpe solidarisk for, at der i samfundet rettes fokus på voldtægt for at aftabuisere, synliggøre og anerkende det som et socialt frem for et individuelt problem. Til trods herfor kæmpes voldtægts ofrenes anerkendelseskampe individuelt, frem for socialt og som en kollektiv bevægelse, på grund af manglende initiativer og målrettede tilbud til voldtægts ofre fra samfundets side, samt fra voldtægts ofrene selv, hvormed risikoen for at være genstand for omgivelsernes ringeagt og stigmatisering kan vedligeholdes og begraves i voldtægts ofrets psyke. Det mener vi kan have en afgørende betydning for, at voldtægts ofre ikke får indfriet deres legitime og moralske forventninger om en samfundsmæssig og social anerkendelse.

Sammenfatning af analyseafsnit II – Voldtægts ofres anerkendelseskampe

Vores empiri har i samspil med Honneths anerkendelsesteori og Goffmans teori om stigmatisering givet os en forståelse af, hvordan voldtægts ofres anerkendelseskampe kan udspille sig. Drevet af de krænkelseserfaringer og det potentielle stigma, som voldtægten udgør, udspilles anerkendelseskampene inden for de tre sfærer sig ved, at voldtægts ofrene foretager et identitetsarbejde, hvor mere eller mindre bevidste handlinger udføres i behovet og kampen for omgivelsernes anerkendelse. Handlingerne indbefatter forskellige strategier, såsom spændingshåndtering, informationskontrol, passing, fortrængning, hemmeligholdelse eller synliggørelse af det potentielt miskrediterende stigma, som voldtægts ofrene udspiller for at få indfriet moralske forventninger og fordringer om anerkendelse samt for at undgå omgivelsernes fordomme, diskrimination og stigmatisering. Dertil erfarer vi, at voldtægts ofrenes anerkendelseskampe udspilles individuelle og tavse og ikke i sociale og solidariske fællesskaber – som indgrupper med andre voldtægts ofre, der besidder samme potentielle stigma – hvilket

formodentligt kunne bidrage til at gøre voldtægt synligt som et samfundsmæssigt og socialt problem.

Kapitel 7

Undersøgelsens konklusion

I dette kapitel sammenfatter vi undersøgelsen og konkluderer på de centrale fund, der fremkom i analysen, hvilket er udgangspunkt for vores perspektiverende betragtninger i relation til socialt arbejde i specialets næstkommende og afsluttende kapitel.

Drivkraften bag dette speciale har været en nysgerrighed i forhold til at udfordre og nuancere vores fordomme om og vores forforståelse af voldtægt og voldtægts ofre – herunder antagelsen, at omgivelsernes tabuiserende stilhed, stigmatisering samt manglende anerkendelse følger i kølvandet på voldtægten og indvirker negativt på voldtægts ofrenes selvforhold. Vores litteraturstudie vidnede blandt andet om, at den eksisterende forskning i relation til voldtægt på sin vis bidrager til stereotype opfattelser og fremstillinger af voldtægts ofre. Eksempelvis ved konsekvent at fremhæve traume som en følgevirkning eller kvinder som voldtægts ofre, hvilket nok korrelerer med diverse statistikker, men som ikke ligefrem anerkender voldtægts ofres forskelligheder og deres mangfoldige oplevelser af, hvad det vil sige at være et offer for voldtægt. Ydermere hæftede vi os ved en overfladisk berøring af den anerkendelse af voldtægts ofre, der sporadisk blev efterspurgt i forskellige undersøgelser. I forlængelse heraf var det vores formål med specialet at undersøge, hvad vi kunne forstå ved anerkendelse i relation til voldtægts ofre, og hvordan voldtægts ofres anerkendelseskampe udspiller sig.

Med afsæt i en kritisk-hermeneutisk optik betragtede vi vores fordomme og forforståelser som konstruktive for vores undersøgelses- og forståelsesproces, idet de tilsammen dannede grundlag for en begrundelsesstruktur, der sigtede på at udvide vores forståelseshorisont. Vores videnskabsteoretiske tilgang bevirkede, at vi empirisk situerede os i den kvalitative verden og udførte semistrukturerede interview med voldtægts ofre. Teoretisk lod vi os inspirere af Axel

Honneths normative anerkendelsesteori samt Erving Goffmans deskriptive teori om stigmatisering og især af kernebegreberne anerkendelse, anerkendelseskampe og stigmatisering. Vores teoretiske perspektiv gjorde det muligt for os at stille spørgsmål til interviewpersonerne, hvis udsagn bidrog til at underbygge vores fortolkninger, som de fremgik af analysen.

I analysen fandt vi, at voldtægtsfrenes fortællinger gennemgående var præget af oplevelser med disrespekt og ringeagtelse, først og fremmest i kraft af voldtægten, der unægtelig kan betragtes som et groft tillidsbrud og en fysisk såvel som en psykisk krænkelse. Vi fik tillige en forståelse af voldtægtsens negative indvirkninger på hver enkelt af interviewpersonernes identitet, der for nogle viste sig ved en svækket selvtillid og for andre i form af skyldfølelse, frustration, skam eller angst, hvilket hæmmede dem i deres sociale interaktioner. Krænkelser og disrespekt viste sig tilmed i tiden efter voldtægten i relation til familie og venner som, nogle af interviewpersonerne erfarede, tilkendegav en skepsis samt en manglende vilje – eller en direkte modvilje – i forhold til at lytte. Interviewpersonernes fortællinger om mødet med politiet i den retlige sfære var fortællinger om mistro, disrespekt og manglende forståelse, som vi ligeledes genkendte i interviewpersonernes sociale samhandling i den solidariske sfære. Her betragtede vi, at omgivelsernes manglende mod til at turde engagere sig og indgå i et minimalt anerkendelsesfællesskab med voldtægtsfrene følgelig resulterede i fx en misforstået hensyntagen – en bedrevidenhed – baseret på fordomme og stereotype opfattelser.

Ved at lytte til interviewpersonernes krænkelseserfaringer har vi i første analyseafsnit fortolket os frem til, at anerkendelse i relation til voldtægtsfren – som en grundlæggende betingelse for et positivt selvforhold og selvudvikling – indebærer at blive taget alvorligt, at blive hørt, set samt mødt på en måde, der er i overensstemmelse med det syn, man har på sig selv. Ligeledes forstår vi, at anerkendelse forudsætter en gensidig respekt for den andens forskelligheder, som man må være villig til at opnå en indsigt i via fortrolighed. Vi erfarer endvidere, at anerkendelse er en grundholdning, med hvilken man møder hinanden som udgangspunkt for en ligebyrdig relation, hvor voldtægtsfret oplever at blive tilkendt en værdi som en etisk person, juridisk person og som havende værdi for et konkret fællesskab.

På baggrund af andet analyseafsnit har vi konstateret, at voldtægtsfrenes anerkendelseskampe er drevet af den magtesløshed, skuffelse og vrede, som krænkelserfaringerne og oplevelserne med ringeagt inden for de tre sfærer foranlediger, og som endvidere afføder en bevidsthed omkring omgivelsernes fordomme og forudindtagede forventninger. Bevidstheden om voldtægt som et potentielt stigma – en nedværdigende stempling af den personlige identitet på baggrund af voldtægten – bevirker, at flere af interviewpersonerne har berettet om på den ene side at føle sig anderledes og skille sig ud grundet voldtægten og på den anden side at blive ignoreret og være usynlig. I forlængelse heraf foretager voldtægtsfrene et identitetsarbejde, hvor mere eller mindre bevidste handlinger og rollespil udføres i kampen for omgivelsernes anerkendelse og *mod* omgivelsernes fordomme, diskrimination og stigmatisering. Identitetsarbejdet omfatter forskellige former for informationskontrol, der viser sig ved, at voldtægtsfrene er særlig på vagt overfor, hvem der er til at stole på samt at beskytte deres nære relationer og sig selv mod omgivelsernes fordomme. Vi har erfaret, at voldtægtsfrenes anerkendelseskampe udspilles individuelt og i tavshed, hvilket kan ses i tilknytning til, at frykten for at blive mødt med fordomme og blive stigmatiseret i flere tilfælde kan overskygge modet til at turde at 'stå frem'. Som følge heraf risikerer voldtægtsfrenes individuelle anerkendelseskampe og manglende solidariske fællesskaber at tilsløre voldtægtsproblematikkens samfundsmæssige karakter og oprindelse, hvorved det fremstår som et individuelt i stedet for et socialt problem.

Sammenfattende kan vi, i tråd med vores grundlæggende antagelser, som er begrundet i vores forforståelser og fordomme, konkludere at voldtægt er en tabubelagt problematik. Med afsæt i den teoretiske inspiration som vi har hentet hos Goffmans teori om stigmatisering, forstår vi nu, at en manglende vilje og mod til at engagere sig i en ubehagelig problematik som voldtægt bevirker, at voldtægts ofre tillægges nogle egenskaber ud fra forventninger og fordomme om dem, således at det synes nemmere at omgås dem. Bekymringen – som vi har tilkendegivet indledningsvis – over, hvordan vi hver især og som samfund forholder os til mennesker, der har været udsat for voldtægt er forstærket i forlængelse af, at vi har holdt Honneths normative ideal om anerkendelse op som kritisk spejl mod voldtægtsfrenes krænkelserfaringer. På denne baggrund synes anerkendelse af voldtægt som et socialt problem og anerkendelse af voldtægts ofre fortsat at have en lav prioritet i en social og samfundsmæssig kontekst, hvilket fx de sparsomme økonomiske ressourcer centrene for voldtægts ofre har til rådighed samt ikke mindst vores interviewpersoners krænkelserfaringer vidner om.

Under vores analytiske fortolkning af empirien har vi sat vores forståelseshorisont på spil for at opnå en forståelse af, hvad de teoretiske begreber anerkendelse, anerkendelseskampe og stigmatisering kan være i relation til voldtægts ofre. Dette har ført til en horisontsammensmeltning i mødet med voldtægts ofrenes forståelseshorisont, hvor vi har opnået en viden, der har bidraget til besvarelsen af vores problemformulering. Dertil har vi opnået en ny viden om undersøgelsesfeltet, som ikke har haft direkte reference til vores teoretiske ledetråde og dermed ikke har fået en fremtrædende plads i analysen, men som har givet en yderligere nuancering og perspektivering på undersøgelsesfeltet. På baggrund af analysen er vores startkodelistes teoretiske begreber således modificeret, hvormed der er fremkommet nye empirisk genererede begrebet – vores nye viden – som fremgår af vores slutkodeliste. Denne nye viden finder vi relevant at fremhæve i kraft af vores hermeneutiske tilgang samt vores semistrukturerede interviewform, der tilsammen tilstræber, at vi 'flytter os' og er åbne overfor det, der viser sig i mødet med voldtægts ofrene.

Et fund er, at interviewpersonernes forskelligheder, og følgelig forskellige behov, ikke afspejles i de eksisterende muligheder for rådgivning, information og tilbud om hjælp og støtte. Konkret efterspørger interviewpersonerne sociale fællesskaber som støtte- og samtalegrupper – både 'blandede' grupper og grupper, der specifikt henvender sig til mandlige voldtægts ofre. Endvidere tilkendegiver flere et behov for offentlige oplysningskampagner samt private initiativer, der kan medvirke til at nedbryde tabuiseringen af voldtægt og nuancere fremstillingen af voldtægts ofre.

Et andet fund viser sig i forbindelse med, at samtlige interviewpersoner, i større eller mindre grad, tilkendegiver, at det har en positiv betydning for deres selvforhold at fortælle andre om de erfaringer, de på godt og ondt har gjort sig i tiden efter voldtægten. En vigtig pointe er derfor, at det er nødvendigt og givtigt at lytte til voldtægts ofrene, idet de ligger inde med en vigtig og unik viden, der kan hjælpe ikke alene dem selv, men tilmed andre i lignende situationer.

Endelig har vi opnået en ny forståelse af interviewpersonernes bevidsthed omkring og italesættelse af en positiv udvikling af deres selvforhold, det være sig en modenhed, en opprioritering og en styrkelse af deres værdifulde relationer samt en tro på egne evner til at sætte grænser.

Den viden som empirien og analysen har fremdraget, betegner vi som en phronesis-viden – en erfaringsbaseret viden og erkendelse – som vi har erhvervet i interviewsituationerne med voldtægts ofrene. Denne viden og erkendelse, anser vi, hverken kan eller skal generaliseres til alle

voldtægts ofre; dog kan vi relatere de fund, der fremstår i undersøgelsens konklusion til relevans for socialt arbejde. I det følgende kapitel omsætter vi vores erfarede viden til perspektiver på relevansen mellem voldtægt som et socialt problem og det sociale arbejdes virke samt dettes udviklingsmuligheder i relation til undersøgelsesområdet.

Kapitel 8

Perspektivering af undersøgelsens fund

I dette afsluttende kapitel vil vi reflektere over og perspektivere de fund og den nye viden, som vi fremsatte under konklusionen, i relation til det sociale arbejdes virke. I denne forbindelse er det vores intention at frembringe potentielle socialfaglige tiltag og initiativer, hvorved det sociale arbejdes praksis kan udvikles og kvalificeres ved at bidrage til aftabuisering af voldtægt samt bidrage til voldtægtsfres solidariske kampe om synliggørelse og anerkendelse i samfundet.

Det burde på nuværende tidspunkt fremstå klart og tydeligt, at voldtægt som fænomen ikke blot er et individuelt problem for voldtægts ofre, men tillige et socialt og samfundsmæssigt problem. Til trods herfor efterlades mange voldtægts ofre med individuelle kampe om omgivelsernes og samfundets anerkendelse.

På baggrund af vores kritisk-hermeneutiske positionering er det vores opfattelse, at muligheden for en fri og vellykket selvrealisering af voldtægts ofrets identitet synes under stærkt pres i vor samtid. I relation til Honneths kritiske anerkendelsesteori synes begrebet *sociale patologier* i særdeleshed at være dækkende og karakteristisk for den samfundsmæssige tilstand, vi befinder os i, når vi anskuer voldtægt som et socialt problem for samfundet. Det begrundes vi med Honneths anskuelse af sociale patologier i et samfund: Han betragter disse patologier som en kritik mod de tendenser, der afspejles som en fundamental samfundsmæssig sygdomstilstand, der inficerer hele samfundsorganismen og ligeledes mod de forhold i den sociale virkelighed, som producerer krænkelser og lidelser for det enkelte individ (Honneth, 2006). At der er tale om et socialt problem frem for et individuelt problem, underbygger vi yderligere med følgende citat:

”Sociale patologier er noget andet og mere end individuelle patologier. De kendetegner sygdomsforhold i samfundet og ikke alene sygdomstræk hos det enkelte individ. Det

betyder ikke, at samfundsmæssige patologiske træk ikke har konsekvenser, tværtimod, så er det netop de strukturelle og normative ændringer, som sætter deres tydelige spor i individets psyke og selvforhold” (Willig & Østergaard, 2005: 7).

Voldtægt som socialt problem kan således betragtes som et udtryk for en sygelig samfundstilstand, hvor voldtægtsfres lidelser og krænkelseserfaringer fastholdes af omgivelserne og samfundet som et stiltiende tabu i stedet for at stå til offentlig eller politisk drøftelse i kampen for at løse problemet.

Vores kritik er derfor rettet mod dette sygdomsbillede af samfundet, men i overensstemmelse med vores kritisk-hermeneutiske perspektiv finder vi det ikke fyldestgørende og ansvarsbevidst blot at udpege og stille os kritiske overfor de sociologiske processer og interaktioner, der bidrager til fordomme, tabuisering og stigmatisering af voldtægts ofre i samfundet. I det sociale arbejdes praksis bør vi desuden tilstræbe at frembringe kvalificerede løsningsforslag til bekæmpelse af voldtægt som et socialt problem og i forlængelse heraf modkæmpe de lidelser, som nok erfares individuelt af det enkelte voldtægts offer, men som skabes ved det omgivende samfunds ringeagtende eller fordomsfulde spejlbillede af voldtægts ofret (Honneth, 2006).

I forlængelse heraf rejser vi derfor spørgsmålet om, hvorledes det sociale arbejde kan kvalificeres og fokuseres omkring varetagelsen af at aftabuisere voldtægt, samt at skabe åbenhed og nuancere de i samfundet herskende forståelser og fordomme om voldtægt og voldtægts ofre. I den forbindelse må vi træde et skridt tilbage og tilkendegive vores forståelse af, hvad det sociale arbejde omhandler, samt hvem der er inkluderet i varetagelsen af det sociale arbejde for at sætte perspektiv på den gensidige relevans mellem problematikken og det sociale arbejde praksis. Vi vil derfor tage udgangspunkt i den formodentlig mest udbredte definition af socialt arbejde – nationalt og internationalt – der lyder som følger:

”Socialt arbejde virker for social forandring, problemløsning i menneskelige relationer, for empowerment og frigørelse med henblik på at fremme menneskers velfærd. Med udgangspunkt i teorier om menneskelig adfærd og sociale systemer udføres socialt arbejde i de områder, hvor mennesker indgår i samspil med omgivelserne. Principper om menneskerettigheder og social uretfærdighed er grundlæggende for socialt arbejde” (Meeuwisse et al., 2007:33-34).

Om end denne definition af socialt arbejde kan fremstå generaliserende mener vi, at den rummer elementer, hvorudfra der kan argumenteres for, at det sociale arbejdes virke er en vigtig og relevant hjørnesteen for bekæmpelsen af voldtægt som et socialt problem samt i kampen om anerkendelse af voldtægts ofre.

Først og fremmest fremgår det af definitionen, at fundamentet for det sociale arbejde indeholder principper om menneskerettigheder og social retfærdighed. Vi har tidligere, under vores litteraturstudie, argumenteret for, at voldtægt er et brud på grundlæggende menneskerettigheder, idet voldtægts ofret krænkes både under selve voldtægten, og efterfølgende af omgivelsernes potentielle stigmatisering og fordomsfulde behandling. Disse krænkelser anskuer vi i allerhøjeste grad som værende kongruente med sociale uretfærdigheder, hvorfor voldtægt som socialt problem er et yderst relevant fokusområde for det sociale arbejdes praksis.

Dernæst fremsættes det i definitionen, at det sociale arbejdes virke er at skabe social forandring og frigørelse for de individer, der er tynget af sociale problemer med det formål at fremme individernes velfærd. I relation til voldtægt som socialt problem anser vi, at det sociale arbejde rummer et forandringspotentiale for voldtægts ofres tabubelagte position i det danske samfund. Ved at lytte til voldtægts ofres krænkelsererfaringer, samt ved at kæmpe for et minimalt anerkendelsesfællesskab mellem voldtægts ofre og ligeberettigede parter som eksempelvis socialarbejderen (Honneth, 2003; Høilund & Juul, 2005), kan den tidligere omtalte fortrolighedskundskab opnås med sigte på at skabe positive forandringer, i form af anerkendelse af og velfærd for voldtægts ofre i samfundet.

I forlængelse heraf fremhæves og sondres der i definitionen ikke mellem, hvilke relevante faggrupper, der har 'patent' på at udføre det sociale arbejde, såfremt der tages "udgangspunkt i teorier om menneskelig adfærd og sociale systemer (...) i de områder, hvor mennesker indgår i samspil med omgivelserne" (Meeuwisse et al., 2007:33-34). Dette giver os en indikation af, at det sociale arbejdes intentioner og moralske principper medfører et ansvar, der påhviler samtlige relevante faggrupper, hvad enten det drejer sig om eksempelvis socialrådgivere, sygeplejersker, psykologer, læger, jurister eller politiet, i forhold til at synliggøre voldtægt som et socialt problem.

Efter denne argumentation for relevansen mellem voldtægt som socialt problem og det sociale arbejdes virke synes det os nu muligt at vende tilbage til vores spørgsmål om, hvordan det sociale

arbejde kan kvalificeres og udvikles til yderligere at bidrage til aftabuisering af voldtægt og anerkendelse af voldtægts ofre. Ved at sammenholde vores fremsatte synspunkter om det sociale arbejde virke med vores nye viden om voldtægt og voldtægts ofre, og dermed de fund fra empirien, som fremgår af vores konklusion, vil vi i det følgende frembringe vores forslag til potentielle socialfaglige tiltag og initiativer.

Voldtægts ofres behov for professionel information, hjælp og støtte synes, naturligt nok, at være ganske forskellige. Ud fra vores empiri får vi et indblik i, at ikke alle af interviewpersonerne oplever, at konventionelle hjælpetilbud såsom psykologsamtaler er givtige, men at nogle fx foretrækker latterterapi eller gruppeterapi, mens andre tilkendegiver at det netop er samtaler med en udenforstående psykolog, der styrker deres selvforhold. Derfor må tilbuddene til voldtægts ofrene, efter vores betragtning, selvsagt afspejle disse forskelligheder, for at man kan tale om anerkendelse af voldtægts ofre og voldtægt som et socialt problem. Ved at lytte til voldtægts ofrenes udtalte appel om anerkendelse tegner der sig dog et billede af en generel efterspørgsel af et socialt, samfundsmæssigt og politisk arbejde, der skaber opmærksomhed om voldtægt som et socialt problem, som fordrer fokus og prioritering.

For at imødekomme denne appel og efterspørgsel kan det sociale arbejde kvalificeres og udvikles ved, at der skabes et tværfagligt forum, hvor en arbejdsgruppe, bestående af voldtægts ofre, pårørende, politikere, politi og andre relevante socialarbejdere, som socialrådgivere, psykologer og sygeplejersker, solidarisk bidrager til at der skabes åbenhed og synlighed omkring voldtægt som socialt problem i samfundet. Vi formoder, at et tværfagligt forum af dette format vil kunne bidrage til en imødekommelse af voldtægts ofres behov for at fortælle om samt sparre og dele deres erfaringer med andre. Dertil vil det kunne bidrage til en forøget forståelse for hinanden samt til en nedbrydelse af de fordomme der måtte være, hvilket igen vil kunne bidrage til gensidig anerkendelse parterne imellem. Såfremt dette tværfaglige forums arbejde og budskaber spredtes gennem medier, som fx internetforum og foredrag og finder fodfæste i samfundet – synes det muligt at bidrage til velfærd for den enkelte såvel som resten af samfundet.

Et andet eksempel, hvor vi ser, at det sociale arbejde kan udvikles og fokusere på problematikken er, at der inden for det lokale kommunale regi bliver skabt mulighed for dannelse af sociale fællesskaber blandt voldtægts ofre, som kan imødekomme deres behov for at fortælle om og dele erfaringer med andre voldtægts ofre. Det sociale arbejde kan her bestå i at fungere som 'tovholder'

for at initiativer, såsom støtte-samtalegrupper for voldtægts ofre, bliver foranstaltet, iværksat samt bidrage til udbyggelse af netværk, samarbejde og koordination med relevante instanser som fx centre for voldtægts ofre. Vi formoder, at et sådan kommunalt socialfagligt tiltag vil kunne bidrage til dannelsen af et fællesskab, som potentielt vil kunne artikulere og synliggøre voldtægt som socialt problem i samfundet. Dermed er der grundlag for, at der kan kæmpes solidarisk for anerkendelse og mod fordomme, tabuer og stigmatisering af voldtægts ofre.

Det sociale arbejdes virke kan yderligere udvikles og kvalificeres ved, at der på et institutionelt niveau fokuseres på problematikken omkring voldtægt som socialt problem. Organisationer som Sundhedsstyrelsen (SST) og Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) anskuer vi er to yderst relevante instanser for videns - produktion, – deling og – formidling som qua kampagner, forskningsprojekter og rådgivningsfunktioner formodentlig vil kunne bidrage til at skabe synlighed omkring voldtægt som et socialt problem.

Endelig kan et politisk-økonomisk fokus på problematikken, på flere måder, bistå det sociale arbejdes udvikling og kvalificering på området. Eksempelvis ser vi, at de eksisterende tilbud på mange af landets centre for voldtægts ofre vil kunne optimeres ved politisk interesse og økonomisk prioritering. Her kan et specifikt eksempel være, at den grænse der, grundet manglende økonomiske ressourcer, er sat for et offentligt tilbud om psykologbistand til voldtægts ofre, hæves og i bedste fald ophæves, hvormed tilbuddet om hjælp og støtte bliver ligeberettiget for alle voldtægts ofre. Det vil formodentlig bidrage til en større synlighed af problematikken ved, at flere voldtægts ofre kan vove sig frem og modtage den berettigede hjælp og støtte, samt en aftabuering af problemet og anerkendelse af voldtægts ofre – hvilket vil vidne om en ansvarlig og solidarisk samfundspolitik. Et andet specifikt eksempel, hvormed det sociale arbejde kan udvikles og fokuseres omkring varetagelsen af problematikken, hvilket ligeledes fordrer politisk-økonomisk opbakning og støtte, er inden for uddannelsesområdet. På baggrund af en af interviewpersonernes udsagn omkring uddannelsesinstitutionernes manglende informationer og oplysninger om voldtægt, risici og konsekvenser heraf, ser vi, at det sociale arbejde kan udvikles og bidrage til at skabe synlighed omkring problematikken. Det sociale arbejde kan i denne kontekst eksempelvis bestå i vidensformidling om voldtægt som socialt problem ved foredrag og undervisning, tilpasset ungdomsuddannelser og folkeskoleniveau. Ved at skabe synlighed omkring voldtægt som socialt problem på et tidligt tidspunkt formoder vi, at det sociale arbejde kan bidrage til, at sociale og

samfundsrelaterede problematikker omkring voldtægt forebygges, at fordomme og tabuer omkring voldtægt og voldtægts ofre nedbringes, samt at anerkendelse af voldtægts ofre øges.

På baggrund af de forudgående betragtninger om det sociale arbejdes udvikling, kvalificering og fokusering omkring varetagelsen af voldtægt som socialt problem synes det muligt at bidrage til selvrealisering samt menneskelig opblomstring af de mange voldtægts ofre, som dagligt kæmper for anerkendelse.

Litteraturliste

- Allardt, E. (1975). Att ha, Att Älske, Att Vara – Om velfärd I Norden. Argos.
- Amnesty International (2010). Case closed: Rape and human rights in the Nordic countries: Summary Report. Amnesty International Publications.
- Bak, R.S. (2011). Stadig ramt... En undersøgelse af kvinder udsat for voldtægt for mere end ½ år siden. Center for Voldtægts ofre, Aarhus Universitetshospital.
- Balvig, F. & Kyvsgaard, B. (2006). Vold og overgreb mod kvinder. Dansk rapport vedrørende deltagelse i International Violence Against Women Survey (IVAWS). Københavns Universitet/Justitsministeriets Forskningsenhed.
- Balvig, F. et al. (2009). Voldtægt der anmeldes....Det Kriminalpræventive Råd, Rigspolitiet/ Justitsministeriet, København.
- Balvig, F. & Kyvsgaard, B. (2010). Udsathed for vold og andre former for kriminalitet. Offerundersøgelserne 2005-2009 med delvis opdatering for 2010. Københavns Universitet/ Justitsministeriet/ Det Kriminalpræventive Råd/ Rigspolitichefen.
- Berg-Sørensen, A. (2010). Hermeneutik og fænomenologi. I: Jacobsen, M.H. et al. (red.): Videnskabsteori – i statskundskab, sociologi og socialforvaltning. Hans Reitzels Forlag, København.
- Birkler, J. (2005). Videnskabsteori. En grundbog. Munksgaard Danmark, København.
- Boolsen, M.W. & Jacobsen, M.H. (2010). Positivism. I: Jacobsen, M.H. et al. (red.): Videnskabsteori – i statskundskab, sociologi og socialforvaltning. Hans Reitzels Forlag, København.
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.), (2010). Kvalitative metoder. En grundbog. Hans Reitzels Forlag, København.
- Carstensen et al. (1981). Voldtægt – på vej mod en helhedsforståelse. DELTA Forlag A/S.
- Dahl, S. (1989). Acute response to rape – a PTSD variant. Acta Psychiatrica Scandinavica, vol. 80.
- Dahl, S. (1993). Rape – A Hazard to Health. Universitetsforlaget AS, Oslo.
- Elklit, A. (1993). Offer for vold. En psykologisk undersøgelse af sagesløse voldsofres situation, oplevelser og efterreaktioner. Aarhus Universitetsforlag.
- Elklit, A. (2002). Attitudes Toward Rape Victims – An Empirical Study of the Attitudes of Danish Website Visitors. Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention, 3(1).
- Elklit, A. (2002-1). Victimization and PTSD in a Danish national youth probability sample. Journal of the American Academy of Childen & Adolescent Psychiatry, Vol. 41(2).

-
- Engberg, M. (2011). Du er ikke alene. Tanker efter en voldtægt. Siesta, Aarhus.
- Gadamer, H-G. (2007). Sandhed og metode. Grundtræk i en filosofisk hermeneutik. Academica, Aarhus.
- Gilje, N. & Grimen, H. (2002). Samfundsvidenskabernes forudsætninger. Indføring i samfundsvidenskabernes videnskabsfilosofi. Hans Reitzels Forlag, København.
- Goffman, E. (2009). Stigma. Om afvigerens sociale identitet. Samfundslitteratur.
- Guldborg, A. (2006). Er det virkelig sket? En undersøgelse af kvinders reaktioner på retspraksis efter politianmeldelse af voldtægt. Center for Voldtægts ofre, Rigshospitalet.
- Hallmann, H. (1997). Tilbydes voldtægts ofre i Danmark en psykologisk hensigtsmæssig behandling?. Psykologisk Skriftserie, Aarhus Universitet, vol. 22, no. 1.
- Haansbæk, T. (2010). Voldtægt – Råd og vejledning for pårørende. Klinik for Psykologi, Pædagogik og Socialrådgivning, Rigshospitalet.
- Heidegren, C.-G. (2010). Anerkendelse – kort og godt. Samfundslitteratur.
- Heinskou, M.B. (2010). En kompleks affære. Anmeldte voldtægter i Danmark. Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Hilden, M. et al. (2011). Årsrapport 2009 og 2010, Center for Seksuelle Overgreb, Rigshospitalet.
- Honneth, A. (2003). Behovet for anerkendelse. En tekstsamling. Hans Reitzels Forlag, København.
- Honneth, A. (2006). Kamp om anerkendelse. Sociale konflikters moralske grammatik. Hans Reitzels Forlag, København.
- Høilund, P. & Juul, S. (2005). Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde. Hans Reitzels Forlag, København.
- Højberg, H. (2007). Hermeneutik. Forståelse og fortolkning i samfundsvidenskaberne. I: Fuglsang, L. & Olsen, P.B. (red.): Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne på tværs af fagkulturer og paradigmer, Roskilde Universitetsforlag.
- Jacobsen, M.H. & Kristiansen, S. (red.), (2004). Erving Goffman. Social samhandling og mikrosociologi. Hans Reitzels Forlag, København.
- Jacobsen, M.H. et al. (red.), (2010). Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning. Hans Reitzels Forlag, København.
- Jensen, A. et al. (2010). Årsrapport 2010, Center for Voldtægts ofre, Aarhus Universitetshospital.
- Jensen, M.S. (2010 -1). Akutte voldtægts ofre. En forsømt traumepopulation?. Psykologisk Institut, Århus Universitet.
- Juul, S. (2010). Solidaritet, anerkendelse retfærdighed og god dømmekraft. En kritisk analyse af barrierer for sammenhængskraft i velfærdssamfundet. Hans Reitzels Forlag, København.

-
- Jørgensen, A. (2008). Hermeneutik, fænomenologi og interaktionisme – tre sider af samme sag? I: Jacobsen et al. (2008). At forstå det sociale. Akademisk Forlag, København.
- Kristiansen, S. (2005). Erving Goffman – hverdagslivets rollespil. I: Jacobsen, M.H. & Kristiansen, S. (red.): Hverdagslivet – sociologier om det upåagtede. Hans Reitzels Forlag, København.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2008). Interview. Introduktion til et håndværk. Hans Reitzels Forlag.
- Laudrup, C. & Rahbæk, H. (2006). Var det voldtægt? En undersøgelse af menneskerettigheder og voldtægtssager i Danmark. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet/Center for Voldtægts ofre, Rigshospitalet.
- Launsø, L. & Rieper, O. (2000). Forskning om og med mennesker. Forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskning. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.
- Lykkjen, A.M. (1976). Voldtægt. En bog om kvindeundertrykkelse. Tiderne Skifter, København.
- Lynghy, M. (2009). Barrierer for at søge hjælp efter voldtægt. En fænomenologisk undersøgelse af barrierer for at søge offentlig hjælp blandt voldtægtsramte i Danmark. Center for Voldtægts ofre, Aarhus Universitetshospital.
- Malterud, K. (2003). Kvalitative metoder i medisinsk forskning – en innføring. Universitetsforlaget, Oslo.
- Meeuwisse, A. & Swärd, H. (2004). Perspektiver på sociale problemer. Hans Reitzels Forlag, København.
- Meeuwisse, A. et al. (2007). Socialt arbejde – en grundbog. Hans Reitzels Forlag, København.
- Olsen, H. (2002). Kvalitative kvaler – Kvalitative metoder og danske kvalitative interviewundersøgelers kvalitet. Akademisk Forlag A/S.
- Olsen, H. (2003). Kvalitative analyser og kvalitetssikring. Sociologisk Forskning, nr. 1.
- Pedersen, B. et al. (2011). Rape, Trauma and Social Relations – A Conduct of Daily Life Approach. Roskilde University.
- Rieper, O. & Hansen, H.F. (2007). Metodedebatten om evidens. AKF Forlaget.
- Rubington, E. & Weinberg, M.S. (2003). The Study of Social Problems. Seven Perspectives. Oxford University Press, Oxford.
- Stefansen, K. & Smette, I. (2006). Det var ikke en voldtægt men et overgreb. Kvinners fortolkning af seksuelle overgrebserfaringer. Tidsskrift for Samfunnsforskning nr. 1, Norges Forskningsråd.

Sørensen, A. (2010). Kritisk teori. I: Jacobsen, M.H. et al. (red.): Videnskabsteori – i statskundskab, sociologi og socialforvaltning. Hans Reitzels Forlag, København.

Thagaard, T. (2004). Systematik og indlevelse – En indføring i kvalitativ metode. Akademisk Forlag, København.

Willig, R. (2007). Til forsvar for kritikken. Hans Reitzels Forlag, København.

Willig, R. & Østergaard, M. (red.), (2005). Sociale Patologier. Hans Reitzels Forlag, København.

Internetsider:

www.amnestyinternational.dk

www.bibliotek.dk

www.bibsys.no

www.centerforseksuelleovergreb.dk

www.duerikkealene.dk

www.ensikkerflirt.dk

www.google.dk

www.joansostrene.dk

www.retsinformation.dk

www.seksuelt-misbrugte.dk

www.sst.dk

www.sfi.dk

www.thoracenter.dk

www.voldtaegt.dk

www.who.int

www.libris.se

Bilagsoversigt

Bilag 1: Brev/indlæg vedrørende rekruttering af interviewpersoner

Bilag 2: Udarbejdelse af interviewguide

Bilag 3: Interviewguide

Bilag 4: Startkodeliste

Bilag 5: Slutkodeliste

Interviewpersoner søges

Vi er to studerende fra Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Aalborg Universitet, som er i gang med at skrive speciale om voldtægt. Vi søger personer, der har været udsat for voldtægt, og som har mod på at deltage i et interview på omkring 1 times varighed.

Interviewet vil tage udgangspunkt i dine oplevelser og tanker omkring dine omgivers hjælp og støtte i forbindelse med voldtægten.

Interviewet vil blive optaget på bånd, og det du fortæller os, vil blive behandlet anonymt og fortroligt. Hvis du ønsker det, vil du få mulighed for at læse det endelige projekt.

Selve interviewet er planlagt til slutningen af maj 2012. Du bestemmer, hvor interviewet skal finde sted. Vi er selv bosat i København, men tager gerne til resten af landet, hvis dette skulle blive aktuelt.

Alle kan deltage uanset køn, alder eller etnisk baggrund.

Vi håber at høre fra dig telefonisk eller på vores mailadresser.

De bedste hilsner

Tanja Engsbro: 42 20 20 77, tanjaengsbro@hotmail.com og

Britt Droob: 30 27 09 73, bittemus69@hotmail.com

Bilag 2: Udarbejdelse af interviewguide

Med sigte på at indhente den viden vi tilstræber at opnå for at kunne besvare vores problemformulering, har vi udarbejdet en interviewguide¹, der skal fungere som et semistruktureret hjælperedskab under udførelsen af undersøgelsens interview. Afsættet for udarbejdelsen af interviewguiden er vores teoretiske begreber anerkendelse og anerkendelseskampe, som vi ønsker afdækket via interviewene og som derfor danner udgangspunkt for interviewspørgsmålene i interviewguiden. Ud fra vores teoretiske perspektivers definitioner af begreberne har vi foretaget en operationalisering af undersøgelsens problemstilling, som har til hensigt at danne grundlag for vores konkrete interviewspørgsmål. Udarbejdelsen af interviewguiden frembringer således vores interviewspørgsmål og bidrager derudover til at synliggøre vores fremgangsmåde og proces for interviewguiden, hvilket vi har valgt at demonstrere i det nærværende skema.

Vores valg af en semistruktureret interviewtilgang indebærer, at interviewguiden rummer en tematisk og en dynamisk dimension (Kvale & Brinkmann, 2008). Interviewspørgsmålene er derfor opbygget med henblik på at muliggøre en afdækning af vores teoretiske begreber og samtidig at skabe en åbning for at forfølge det, der af interviewpersonerne udspilles under interviewet, som synes relevant for vores problemstilling. For at fremme et dynamisk og positivt samspil under interviewet har vi valgt at indlede selve interviewguiden med en briefing om undersøgelsens og interviewets formål, hvilket bidrager til at skabe åbenhed og klargøre vores hensigt med interviewundersøgelsen. Dertil, at tydeliggøre interviewpersonens rolle i interviewet ved at formidle budskabet om, at der ikke er nogle 'rigtige' eller 'forkerte' svar på spørgsmålene, og at der gerne må samtales om andet end selve spørgsmålene. Ydermere, og i henhold til etiske aspekter ved interviewundersøgelser, at interviewpersonen er sikret anonymitet og har ret til og mulighed for at undlade at besvare spørgsmål samt at afbryde deltagelsen i interviewundersøgelsen (ibid.). Efter briefing følger vores semistrukturerede interviewspørgsmål, som vi har tilstræbt at opstille i en flydende, sammenhængende og overskuelig rækkefølge i interviewguiden, dog med det i mente, at rækkefølgen kan ændres, alt efter interviewpersonens udspil og svar under interviewet. Interviewet afrundes med en debriefing, hvor spørgsmål, der skal afdække eventuelle uklarheder, kommentarer og uddybelser under interviewet, har til hensigt at danne en komfortabel afslutning på interviewet (ibid.).

¹ Undersøgelsens interviewguide er vedlagt som bilag 3

Bilag 2: Udarbejdelse af interviewguide

Begreb	Definition	Operationalisering	Interviewspørgsmål
Anerkendelse	Anerkendelse er en forudsætning for udvikling af voldtægtsofrets personlige identitet og mulighed for selvrealisering, hvilket sker i en gensidig relation mellem samfundets individer inden for henholdsvis privatsfæren, den retlige sfære og den solidariske sfære. Gennem anerkendelse i disse sfærer kan voldtægtsofrets positive selvforhold styrkes i form af selvtillid, selvrespekt og selvværdsættelse. Voldtægtsofrets positive selvforhold kan trues eller vanskeliggøres ved omgivelsernes disrespekt og stigmatisering, hvorved voldtægtsofrets forventninger om og behov for anerkendelse krænkes (Honneth, 2003).	Forskellige sociale relationer såsom familie og venner samt offentlige og professionelle rets- og hjælpeinstanser kan i tiden efter voldtægten hjælpe og støtte, hvorved voldtægtsofret oplever anerkendelse. Omvendt kan omgivelsernes manglende hjælp og støtte medføre krænkelser af voldtægtsofrets identitetsfordringer om anerkendelse.	På hvilken måde har voldtægten påvirket interviewpersonen fysisk, psykisk og socialt? Har interviewpersonen fået hjælp og støtte af omgivelserne efter voldtægten? Hvilke overvejelser ligger der bag at søge/ikke søge hjælp og støtte? Er der ifølge interviewpersonen tilstrækkelige tilbud til personer, som har været udsat for voldtægt? Hvilke overvejelser gjorde interviewpersonen sig i forbindelse med at lade sig interviewe?
Anerkendelseskampe	Anerkendelseskampe kan betragtes som voldtægtsofrets kampe for at fremstå synlig i sociale relationer og derved blive accepteret samt for at undgå disrespekt og stigmatisering af vedkommendes identitet. For at undgå disse krænkelser udfører voldtægtsofret, mere eller mindre ubevidst, et identitetsarbejde, som tilpasses omgivelsernes forventninger (Honneth, 2003; Goffman, 2009).	Voldtægt er et usynligt stigma, der bevirker, at voldtægtsofret anvender forskellige strategier for at forhindre, at omgivelserne bemærker særpræget, herunder kontrol af de informationer, som voldtægtsofret udsender til omgivelserne.	Ændres omgivelsernes syn på interviewpersonen efter voldtægten, ifølge interviewpersonen? Hvordan har interviewpersonen sociale samvær med andre været efter voldtægten? Forbinder interviewpersonen voldtægt og voldtægts ofre med tabuer, fordomme og stereotype fremstillinger? Hvilke råd og budskaber vil interviewpersonen give andre voldtægts ofre ud fra egne erfaringer?

Briefing

- Formålet med interviewet og undersøgelsen.
- Information om den semistrukturerede interviewform.
- Etik vedrørende interviewpersonens deltagelsesrettigheder.
- Anonymitet og fortrolighed.
- Muligheden for at læse det endelige speciale.
- Opklarende spørgsmål inden interviewet.

Interviewspørgsmål

1) Hvordan har voldtægten påvirket dig – fysisk, psykisk og socialt?

2) Har du fået hjælp og støtte efter voldtægten?

- Af hvem?

- På hvilken måde støttede og hjalp de dig?

- Hvordan påvirkede det dig?

3) Var der nogen, som i mindre grad eller slet ikke støttede dig i forhold til dine forventninger?

- På hvilken måde?

- Hvordan påvirkede det dig?

4) Hvilke tanker eller overvejelser gjorde du dig i forbindelse med at søge hjælp og støtte/ikke søge hjælp og støtte?

5) Har du anmeldt voldtægten til politiet?

- Hvilke tanker eller overvejelser gjorde du dig i forbindelse med at anmelde/ikke anmelde?

- Hvilken betydning har det haft for dig at anmelde/ikke at anmelde voldtægten?

6) Hvilke forventninger har du gjort dig i forhold til retssystemets behandling af sagen/potentiel sag?

- Hvad bunder dine forventninger/tanker omkring retssystemet i?

Bilag 3: Interviewguide

- Hvad forstår du ved en god/dårlig behandling af retssystemet?

7) Ændrede dine omgivers syn på dig efter voldtægten?

- På hvilken måde?

- Hvordan påvirkede det dig og dit syn på dig selv?

8) Hvordan har dit sociale samvær med andre været efter voldtægten?

- Kan du komme i tanke om episoder, hvor dine omgivelser har opført sig anderledes overfor dig end før voldtægten?

- Kan du beskrive, hvordan det påvirkede dig?

9) I hvilket omfang synes du, at voldtægt og voldtægts ofre er forbundet med tabu, fordomme og stereotype fremstillinger?

- Eksempler på fordomme?

- Årsag til at du tænker, at det er sådan?

- Hvordan påvirker fordommene dig?

- Har dit syn på fordommene ændret sig fra før voldtægten til nu?

10) Er der tilstrækkelige tilbud til personer, som har været udsat for voldtægt?

- Dine tanker omkring, hvordan man kan forbedre hjælp og støtte til voldtægts ofre?

11) Hvilke råd og budskaber vil du give en person, som er i en lignende situation som dig?

12) Hvilke overvejelser har du gjort dig, da du valgte at stille op til dette interview?

- Er der en bestemt årsag til, at du ønsker at medvirke i interviewet?

Debriefing

- Kommentarer, uddybelser til interviewet?

Bilag 4: Startkodeliste

	Begreb	Definition	Operationalisering
Analyse I	Anerkendelse	Anerkendelse som begreb, henleder til de meninger og betydninger, som voldtægtssofret tillægger egen personlige identitet og mulighed for selvrealisering, hvor udviklingen heraf sker i interaktionen mellem voldtægtssofret og samfundets individer inden for henholdsvis privatsfæren, den retlige sfære og den solidariske sfære.	Med udgangspunkt i definitionen af anerkendelse vil vi kode for følgende udsagn i empirien, som vi har formuleret og finder relevante for analyse af vores teoretiske begreb: - Udsagn, hvor voldtægtssofret i tiden efter voldtægten har erfaret hjælp og støtte fra forskellige sociale relationer, såsom familie og venner samt offentlige og professionelle rets- og hjælpeinstanser, finder vi relevante at kode for, da vi kan fortolke dem som udtryk for anerkendelse. - Udsagn, hvor voldtægtssofret, i tiden efter voldtægten, har erfaret at vedkommendes positive selvforhold er styrket, i form af selvtillid, selvrespekt og selvverdssættelse, finder vi relevante at kode for, idet vi kan fortolke dem som udtryk for anerkendelse.
	Krænkelser	Krænkelser som begreb, henleder til de meninger og betydninger, som voldtægtssofret tillægger oplevelser, inden for privatsfæren, den retlige sfære og den solidariske sfære, hvor egen personlige identitet og mulighed for selvrealisering, er blevet truet eller vanskeliggjort.	Med udgangspunkt i definitionen af krænkelser, vil vi kode for følgende udsagn i empirien, som vi har formuleret og finder relevante for analyse af vores teoretiske begreb: - Udsagn, hvor voldtægtssofret har erfaret at vedkommendes moralske forventninger og identitetsfordringer om anerkendelse til gerningsmanden er blevet truet, finder vi relevante at kode for, idet vi kan fortolke dem som udtryk for disrespekt og manglende anerkendelse. - Udsagn, hvor voldtægtssofret har erfaret, at vedkommendes positive selvforhold er blevet truet eller vanskeliggjort af omgivelsernes disrespekt samt manglende hjælp og støtte, i tiden efter voldtægten, finder vi relevante at kode for, idet vi kan fortolke dem som udtryk for manglende anerkendelse.
Analyse II	Anerkendelseskampe	Anerkendelseskampe som begreb, henleder til de meninger og betydninger, som voldtægtssofret tillægger kampene for at fremstå synlig i sociale relationer, og derved blive accepteret, samt for at undgå disrespekt og stigmatisering.	Med udgangspunkt i definitionen af anerkendelseskampe vil vi kode for følgende udsagn i empirien, som vi har formuleret og finder relevante for analyse af vores teoretiske begreb: - Udsagn, hvor voldtægtssofret tilkendegiver et mere eller mindre bevidst identitetsarbejde og forskellige strategier, som er tilpasset omgivelsernes forventninger, for at undgå disrespekt og stigmatisering, finder vi relevante at kode for, da vi kan fortolke dem som udtryk for voldtægtssofrets anerkendelseskampe.

Bilag 5: Slutkodeliste

	Begreb	Definition	Operationalisering
Analyse I	Anerkendelse	Anerkendelse som begreb, henleder til de meninger og betydninger, som voldtægtsfret tillægger egen personlige identitet og mulighed for selvrealisering, hvor udviklingen heraf sker i interaktionen mellem voldtægtsfret og samfundets individer inden for henholdsvis privatsfæren, den retlige sfære og den solidariske sfære.	Med udgangspunkt i definitionen af anerkendelse vil vi kode for følgende udsagn i empirien, som vi har formuleret og finder relevante for analyse af vores teoretiske begreb: - Udsagn, hvor voldtægtsfret i tiden efter voldtægten har erfaret hjælp og støtte fra forskellige sociale relationer, såsom familie og venner, samt offentlige og professionelle rets- og hjælpeinstanser, finder vi relevante at kode for, da vi kan fortolke dem som udtryk for anerkendelse. - Udsagn, hvor voldtægtsfret i tiden efter voldtægten har erfaret at vedkommendes positive selvforhold er styrket, i form af selvtillid, selvrespekt og selvverdssættelse, finder vi relevante at kode for, idet vi kan fortolke dem som udtryk for anerkendelse.
	Krænkelser	Krænkelser som begreb, henleder til de meninger og betydninger, som voldtægtsfret tillægger oplevelser, inden for privatsfæren, den retlige sfære og den solidariske sfære, hvor egen personlige identitet og mulighed for selvrealisering, er blevet truet eller vanskeliggjort.	Med udgangspunkt i definitionen af krænkelser, vil vi kode for følgende udsagn i empirien, som vi har formuleret og finder relevante for analyse af vores teoretiske begreb: - Udsagn, hvor voldtægtsfret har erfaret at vedkommendes moralske forventninger og identitetsfordringer om anerkendelse til gerningsmanden er blevet truet, finder vi relevante at kode for, idet vi kan fortolke dem som udtryk for disrespekt og manglende anerkendelse. - Udsagn, hvor voldtægtsfret har erfaret, at vedkommendes positive selvforhold er blevet truet eller vanskeliggjort af omgivelsernes disrespekt samt manglende hjælp og støtte, i tiden efter voldtægten, finder vi relevante at kode for, idet vi kan fortolke dem som udtryk for manglende anerkendelse.
Analyse II	Anerkendelseskampe	Anerkendelseskampe som begreb, henleder til de meninger og betydninger, som voldtægtsfret tillægger kampene for at fremstå synlig i sociale relationer, og derved blive accepteret, samt for at undgå disrespekt og stigmatisering.	Med udgangspunkt i definitionen af anerkendelseskampe, vil vi kode for følgende udsagn i empirien, som vi har formuleret og finder relevante for analyse af vores teoretiske begreb: - Udsagn, hvor voldtægtsfret tilkendegiver et mere eller mindre bevidst identitetsarbejde og forskellige strategier, som er tilpasset omgivelsernes forventninger, for at undgå disrespekt og stigmatisering, finder vi relevante at kode for, da vi kan fortolke dem som udtryk for voldtægtsfrets anerkendelseskampe.

Bilag 5: Slutkodeliste

	Forum for voldtægts ofre		Empirien har åbnet op for en ny viden om voldtægts ofres udtalte behov for sociale og solidariske fællesskaber i form af støtte-samtalegrupper – specifikt mandegrupper - informationer og kampagner om voldtægt og voldtægts ofre, samt private initiativer der kan varetage og formidle viden om voldtægt og voldtægts ofre.
	Hjælp til selvhjælp og hjælp til andre		Empirien har åbnet op for en ny viden omkring voldtægts ofres behov for at fortælle om og sparre/dele deres erfaringer med andre, idet det har en positiv indvirkning på deres selvforhold, samt i forhold til at kunne hjælpe andre voldtægts ofre.
	Ændring af livsperspektiv og værdier		Empirien har åbnet op for en ny viden om voldtægts ofres bevidsthed omkring en positiv udvikling af deres selvforhold, fx modenhed, prioriteringer af relationer og grænsesætning, på trods af voldtægtens indvirkninger og konsekvenser.